nous horitzons

N° 73-74

maig-juny 81

Vicens Fisas, Miguel Candel

Crisi, conflictes i militarització

La crisi econòmica

Enric Cerdà, Lluís Argemí, Francesc Roca i Emili Gasch

Director periodista:
Andreu Claret
Director responsable:
Xavier Folch
Consell de redacció:
Lluís Argemí
Roser Argemí
Pau Bordonava
Jordi Borja
Francesc de Carreras
Andreu Claret
Leandre Colomer
Xavier Folch
Joan Gay
Joaquim Horta
Antoni Luccheti
Angels Martínez
Ramon Plandiura
Oriol Ramis
Ignasi Riera
Antoni Segarra
Joaquim Sempere
Laura Tremosa
Francesc Vallverdú
Jordi Vives
Secretària de redacció i producció:
Caterina Eyaralar
Portada i disseny:
Josep Lluís Gàllego
Edita:
PSUC
Redacció i administració:
Vallespir, 171, baixos,
Barcelona-14
Tel. 321 21 54
Producció:
Fotografia Ind. Rodriguez
Gran Vial, 9
Montornès del Vallès
(Barcelona)
Preu de l'exemplar:
125 ptes.
Subscripció: Espanya:
5 números: 625 ptes.
10 números: 1.250 ptes.
Estranger:
5 números: 1.000 ptes.
10 números: 2.000 ptes.
Publicació mensual

Dipòsit Legal: 37.808

nous horitzons

N. 73 i 74 maig-juny 1981

2 **L'èxit del model 1945: les raons de la crisi actual**
Francesc Roca

7 **Crisi econòmica, austeritat i polítiques d'oferta. 1976-1980**
Lluís Argemí

12 **Política econòmica de la Generalitat**
Emili Gasch

16 **Els pressupostos de la Generalitat davant la crisi o les finances del Pare Ubú**
Roser Balasch de Cerdà

18 **El marc de la lluita contra la crisi econòmica**
Enric Cerdá

23 **Crisi, conflictes i militarització**
Vicenç Fisas i Armengol

32 **Els blocs militars i el perill d'una altra guerra mundial**
Miguel Candel

Història
39 **Mr. Keynes i el marxisme**

Documents
42 **Salutacions al V congrés del PSUC**
Gregori López Raimundo
Alojz Briski
Renzo Gianotti
Ignacio Gallego

Poesia
49 **Nazim Hikmet**

De mes a mes
Francesc Vallverdú
52 **Com entén UCD l'autonomia**

POLÍTIQUES ECONÒMIQUES ENFRONT DE LA CRISI

El següent bloc d'articles es refereix a temes econòmics i, més concretament, a les diferents polítiques econòmiques que, tant a casa nostra com a fora, s'han proposat en el llarg període que es va iniciar el 1973. En primer lloc, F. Roca *emmarca la nostra situació doncs el context més general de l'occident en el llarg període de postguerra, en un article polèmic i suggerent alhora. Els tres articles següents es refereixen a diferents polítiques econòmiques sorgides per a combatre la crisi en el moment actual: Lluís* Argemí *es refereix a les polítiques d'austeritat proposades pel PCI (i, en certa mesura, pel PCE) en el període 1976-1980 i als programes actuals dels governs americà i anglès. Emili* Gasch *ens fa la crítica del programa econòmic de la Generalitat i* Roser Balasch *de Cerdà, la «companya» d'Enric Cerdà, ens fa la crítica dels pressupostos de la Generalitat. Finalment, Enric* Cerdà *signa l'article col.lectiu que vol marcar les línies d'una alternativa comunista de política econòmica. Cal dir que Enric Cerdà i Dolors Balasch de Cerdà corresponen als col.lectius de la Comissió econòmica del PSUC, el primer quan es refereix a temes de política econòmica, i el segon en temes d'hisenda. L'article d'Enric Cerdà correspon a una part de la comunicació elaborada pel V Congrés, i l'article de Roser Balasch de Cerdà és la reelaboració dels treballs fets amb motiu de la discussió dels pressupostos de la Generalitat.*

Dins del bloc d'articles també s'hi pot considerar el document inclòs en la secció d'història, un document del PCGB de 1937 referent a l'economista lliberal anglès, J.M. Keynes.

L.A.

L'ÈXIT DEL MODEL 1945:

LES RAONS DE LA CRISI ACTUAL

Francesc Roca

Entre el 1962 i el 1975 l'economia catalana ha crescut un 16,8% de mitjana anual, pel que fa a la renda, i un 14,1%, pel que fa als ingressos. I els preus, en el període 1962-1973, augmentaren una mitjana del 8% anual. Això significa dues coses: que el país, en conjunt, s'enriquí, d'any en any, d'una forma considerable i que el nivell de vida de la majoria de la població experimentà una millora important. En termes comparatius hom pot dir que aquest creixement és un dels més importants de la història catalana i, si fem una comparança espacial, aquest creixement és el més important dels països europeus capitalistes en el mateix període (cal tenir en compte, en aquest punt, que, per als països europeus, el creixement comença abans, el 1945, i el punt de partida d'aleshores ja és prou alt). Si entre el 1962 i el 1975 l'economia catalana ha crescut més —en termes de renda— que qualsevol altra economia europea occidental, cal tenir en compte també que el creixement dels preus catalans —el 8% que s'apunta— també és superior al de qualsevol altra economia europea occidental en aquest període. D'aquí ve, doncs, un desequilibri fonamental renda/preus, que, al seu torn, generarà —ho veurem més endavant— altres desequilibris cada cop més greus.

Quines són les causes d'aquest creixement tan fort? I quina és la situació d'ençà de 1973/75? Aquestes són les dues grans qüestions a què cal fer cara.

Si analitzem els antecedents del període 1962-1975 hom pot descobrir:

1) Una primera onada industrialitzadora el segon terç del segle XIX basada en la mecanització per vaporització de la indústria tèxtil, seguida d'un període llarg d'estagnació i de marasme econòmic, només compensat a, per l'entrada de capital estranger (especialment francès i belga), en ferrocarrils, energia, serveis públics, b) per les exportacions a les petites colònies espanyoles d'Amèrcia (Cuba) i Àsia (Filipines), c) l'emigració dels catalans vers l'Amèrica Llatina i, en molt menor proporció, vers França.

2) Un ascens burgès industrial a partir del 1914, lliscant damunt l'onada de prosperitat motivada per les exportacions i substitució d'importacions creades per la Primera Guerra Mundial. Sense l'electrificació de base hidràulica, aquesta prosperitat hauria estat impossible. A més del tèxtil, que continua essent el sector més important, sorgeixen, la química i la metal.lúrgia de transformació, amb un pes creixent. El teixit industrial tradicional es consolida, i la burgesia industrial aspira, per primer cop, a dirigir políticament el país. El 1901 havia estat creada, a Barcelona, la Lliga Regionalista, que justament el 1914 aconseguiria de bastir la Mancomunitat de Catalunya (que unia els re-

cursos de les diputacions provincials de Girona, Barcelona, Lleida i Tarragona i podia emetre deute públic). La política econòmica de la Mancomunitat era dirigida a articular aquest ascens burgès industrial, iniciant, per exemple, una transformació capitalista de l'economia agrària. (La creació entre 1917-18, al País Valencià, de la Unió Valencianista Regional i del Centre Regionalista de Mallorca té un sentit paral.lel. «Regionalista» —Lliga, Unió, Centre— esdevenia equivalent d'«industrialista».)

3) L'endemà de l'armistici (1918) i sobretot amb l'inici de la gran depressió (1929), l'economia catalana es veu abocada, pels seus lligams amb l'economia internacional, a una crisi, que la indiferència del govern de Madrid no contribuirà a resoldre. Des de la Generalitat de Catalunya (restablerta el 1932) l'interes per les experiències europees i americanes per sortir de la crisi és un fet evident. Però la Generalitat tindrà, fins el 1936, uns recursos financers migrats, car la inèrcia de l'estat és enorme.

4) L'estiu del 1936, com a conseqüència de la derrota del feixisme espanyol, les classes populars es trobaran, sobtadament, davant de la greu responsabilitat de dirigir el procés econòmic català, en una situació de crisi econòmica general i d'inici d'una llarga guerra civil. El model escollit —que rebrà el nom de «nova economia»— serà un tipus de transició cap al socialisme en la qual el mercat i la subordinació global (des de la Conselleria d'Economia) tinguin un paper igualment important. La «nova economia» significarà, parlant en termes productius, el reforçament de tot el sector metal.lúrgic (i també de la química). Aquest fet, sovint silenciat perquè és una prova ineludible de la capacitat organitzativa i de gerència de la classe obrera catalana, tindrà, l'endemà del 1939, una importància que no cal menystenir.

5) Entre el 1939 i el 1957-59 hi ha un retrocés relatiu de l'economia catalana. El franquisme es proposà, explícitament, empobrir Catalunya, car el creixement econòmic català era a la base del creixement d'allò que el franquisme inicialment combatia: la classe obrera i la burgesia industrial políticament liberal.

La legislació econòmica fou obertament hostil a l'economia catalana, i l'aïllament autàrquic feia impossible un creixement induït pel creixement exterior. Amb tot, cal tenir en compte que en aquest període (i en una conjuntura internacional novament favorable: la demanda creada per la Segona Guerra Mundial), l'economia submergida tingué un pes considerable (i partia, a més, d'unes intal.lacions i un utillatge en molt bon estat de conservació, fruit de la direcció del període 1936-39). El mercat soterrani «negre» desfeia, a més, la rigidesa autoritària de l'ocupant. Ara, aquesta economia submergida significava una sobreexplotació dins de les duríssimes condicions de treball imposades pel franquisme.

6) Entre el 1957 i el 1960 el franquisme, per raons diverses i impulsat, en part, per sectors i per personalitats catalanes es veu forçat a entrar dins les regles del joc, dels mecanismes d'un model de desenvolupament capitalista que, posat en marxa el 1945, ha significat el més gran —llarg i accelerat— període de creixement de la història. Per a comprendre el creixement de l'economia catalana a partir de 1960-62, cal, doncs, a més de fer un balanç de les onades industrialitzadores dels segles XIX i XX, analitzar les causes del llarg auge de l'economia mundial (1945-1973). Aquest és, possiblement, el punt central del nostre discurs: la política econòmica franquista significa un retrocés molt important (els nivells econòmics de pre-guerra no es recuperen fins ben entrats els anys cinquanta, i encara no en tots els sectors), i només la subjecció de la política econòmica franquista a la disciplina del model creat a partir del 1945 dins l'àrea capitalista significarà un canvi que, val a dir-ho, serà decisiu econòmicament i políticament.

El llarg auge

El fort creixement de l'economia catalana entre el 1962 i 1973-74 només és explicable per dos fets combinats: a) la preexistència d'un teixit industrial (i d'una classe obrera ensinistrada en el treball i en la lluita de més de cent anys) i, b) l'engranatge —via turisme, remeses d'emigrats i capital estranger— de l'economia espanyola i

catalana dins del model europeu de creixement definit el 1945.

És molt important, doncs, definir aquest model, discutir-ne les característiques centrals, esbrinar quines han estat les forces que l'han mogut i els mecanismes del seu funcionament.

Comencem per la descripció dels mecanismes. És possible de parlar de quatre mecanismes fonamentals que han actuat de forma articulada. En primer lloc, hi ha l'objectiu político-econòmic de garantir la plena ocupació dels recursos productius i, en especial, del recurs força de treball. El sector públic estatal és, per primera vegada en la història del capitalisme, responsable d'aconseguir i de mantenir la plena ocupació, fent disminuir els nivells d'atur a mínims perfectament tolerables. Si la Gran Depressió dels anys trenta significà l'atur en massa d'homes i de màquines, la nova política iniciada el 1945 lluità per la plena ocupació, i la incidència d'aquest fet en el creixement econòmic fou, és clar, positiva.

En segon lloc i en connexió amb l'anterior, el 1945 s'iniciaren, a molts països del capitalisme avançat, formes diverses de planejament (o d'ordenació) del conjunt de l'economia de cada país i, aviat, assaigs de coordinació d'economies estatals (fins aleshores dirigides a «ensorrar-el-veí»).

La planificació es basaria en l'existència d'un sector públic creixent i en algunes nacionalitzacions de sectors (i fins i tot d'empreses) amb un paper estratègic sovint clau. Fins i tot en els casos en què es tractava de desmantellar l'aparell intervencionista de l'economia nazi o feixista, la reconstrucció del mercat fou encomanada a l'estat, que així esdevenia un element decisiu en la direcció de la vida econòmica.

En tercer lloc, la presència de les forces d'esquerra en el procés de reconstrucció de la postguerra tendia a assegurar la producció de béns i serveis bàsics (ensenyament, sanitat, oci i consums col.lectius) que, és clar, influïen positivament tant sobre la productivitat de la força de treball com sobre el desenvolupament de la demanda de consum (cosa que significava, és clar, un tiratge per a la inversió).

El quart mecanisme fonamental per a definir el nou model de creixement econòmic del 1945 fou l'assaig-reeixit-d'ordenació del sistema monetari internacional (amb tot el que aquest fet implica) a partir del restabliment d'una moneda internacional única (el dòlar-or), que permetia fugir dels esculls de la fragmentació en múltiples àrees monetàries que havia caracteritzat el període de la Gran Depressió (i abans). L'existència d'un sistema monetari internacional era una garantia mútua entre els estats i obria les portes a la cooperació real en aspectes molt diversos de les relacions econòmiques entre els països.

Quines eren les forces socials i polítiques que bastiren aquest model? La resposta a aquesta qüestió és extraordinàriament important i, per tant, caldria matisar-la al màxim. El nou model del 1945 s'oposava, alhora, al model del liberalisme pur, que havia portat a la Gran Depressió (i a múltiples crisis, davallades i enfrontaments) i, també, al model de l'economia nazi (que, per tal de mantenir la plena ocupació i poc interessat en la satisfacció de les necessitats bàsiques de la població, militaritzava l'economia i duia a la guerra). El nou model era el resultat d'un procés en el qual es perfilava un acord entre liberal-reformistes, cristiano-demòcrates, socialistes (laboralistes) i comunistes.

És ben cert que aquest acord es trencaria aviat, amb la creació artificial de la guerra freda, amb la difusió del macchartisme i amb la solidificació dels blocs político-militars. Però el que cal remarcar és el caràcter **qualitativament** diferent d'aquest model de creixement, produït pel fet que en la seva definició inicial el pes de la presència de l'esquerra socialista i comunista ha estat considerable, tant en el pla estrictament polític com en el pla de l'elaboració tècnico-econòmica.

Ara bé, el model del 1945 fóra inexplicable sense l'existència, d'ençà del 1917, d'un altre model: el de la transició al socialisme partint d'una societat agrària tradicional. En quin sentit '1917' explica en part '1945'? Com a mínim, en dues direccions. Per una banda, l'experiència de la planificació soviètica —el seu èxit en el terreny productiu i en la satisfacció de necessitats elementals— fou un esperó constant per als governs d'un nou món capitalista en què la força del moviment obrer creixia (s'aconseguien el sufragi universal, el dret de vaga, la jornada de vuit hores). D'altra banda, tècnicament, la política econòmica soviètica (per bé que adaptada a les condicions de l'enorme endarreriment de l'imperi rus) suscitaria un bon nombre de reflexions —i d'instruments— que serien útils en situacions tan diferents com les dels països capitalistes avançats.

L'èxit del model del 1945 ha estat considerable: el període 1945-1973 és l'època de més gran, més llarg i més continuat creixement de la història de la societat humana. Aquest èxit no és possible

Els mecanismes del model de 1945 han deixat de funcionar.

La plena ocupació enfortí el moviment obrer i l'esquerra.

El creixement del sector públic tenia fixat un sostre per la irresponsabilitat fiscal dels monopolis.

atribuir-lo en cap cas a una hipotètica derrota del moviment obrer i popular l'endemà del triomf dels aliats. La reconstrucció de l'economia i de la societat es féu amb una forta i —en certs països— continuada presència de l'esquerra socialista i comunista. La divisió de l'esquerra impedí que aquesta presència fos més forta, però no es traduí en la seva desaparició total de l'escena. El llarg auge (dels anys 1945-73) no és atribuïble al desenvolupament espontani, anàrquic, de les forces del mercat al joc, sovint sanguinari, de les diverses burgesies nacionals maldant per empobrir-se mútuament i combatent, alhora, un moviment obrer progressivament articulat. Els nous mecanismes que introduirien un tipus de funcionament **diferent** de l'economia, que generarien un **nou** model de creixement, són fruit d'unes forces que hom no pot identificar amb el vell pacte entre la burgesia i l'aristocràcia. Són fruit de la presència en graus i formes diverses de l'esquerra en l'orientació del procés econòmic.

La crisi

Hom pot dir que ens trobem, d'ençà de 1973/74, al davant d'una crisi d'acumulació de capital, és a dir, davant de dificultats cada cop més grans per a continuar, amb les bases del model del 1945, el procés de creixement (i fins i tot per a continuar la pròpia reproducció del sistema).

Aquesta crisi d'acumulació ha repercutit, lògicament, en l'economia catalana, de la mateixa manera que el creixement anterior l'havia influïda decisivament. Les causes de la crisi actual, doncs, cal anar a buscar-les en l'aparició de límits al funcionament dels grans mecanismes que regularen el model del 1945. Quins són aquests límits? Per què aquests grans mecanismes ja no funcionen?

En primer lloc, cal analitzar el paper desenvolupat per la plena ocupació. Els seus efectes pel que fa als augments productius han estat inqüestionables. I, val a dir-ho, la plena ocupació no ha frenat, durant molts anys, la introducció de noves tecnologies. Ara, la inexistència pràctica de l'atur ha acabat enfortint el moviment obrer, tot i que, en el marc de la guerra freda, havia estat dividit i aïllat. D'ençà de 1967-68, el nombre de vagues, del total de treballadors en vaga i de treballadors-dia de vaga a Europa i a l'Amèrica del Nord, és més gran que mai en la història del capitalisme. Vivim —i potser no en som del tot conscients— en l'època de més dinamisme —en termes quantitatius com a mínim— de la història del moviment obrer internacional. Val a dir, però, que les millores salarials que els moviments vaguístics aconsegueixen són sovint traslladades als preus finals del producte, donat el caràcter no competitu de bona part dels sectors productius, i en aquest sentit aquestes millores creen tensions inflacionistes que afecten el conjunt de l'economia i de la societat.

La dreta
davant el perill
de perdre
l'hegemonia econòmica:

Crea atur per
afeblir el moviment obrer.

Disminueix la producció
de béns i serveis
i estableix
divisions entre el poble
per emmascarar
la pèrdua de benestar.

Així, l'objectiu que cercava el primer mecanisme —l'obtenció de la plena ocupació— ha anat fent lliscar l'equilibri inicial entre diferents forces vers l'esquerra, vers el moviment obrer. (I la resposta de la dreta ha estat —és— la reducció dels nivells d'ocupació, l'augment de l'atur, per tal d'afeblir el moviment obrer.)

El segon mecanisme que explica el llarg auge —el paper del sector públic en l'ordenació del conjunt del procés econòmic— ha creat, alhora, nous problemes que han generat també la crisi. De fet, el sector públic ha esdevingut la base del creixement dels grans monopolis i al mateix temps la d'assegurar la producció de béns i serveis bàsics per al conjunt de la població (tal com s'indica en parlar del tercer mecanisme). En aquesta doble estrebada el sector públic pateix una crisi larvada que esdevé cada cop més greu. Se n'ha dit 'la crisi fiscal de l'estat'. Es pot explicar com el fet de l'augment de la distància entre el que, per una banda, els monopolis demanen al sector estatal (i, el que, per l'altra, el conjunt de la població demana al mateix sector estatal) i la potencialitat productora d'aquest sector. Les despeses públiques han de ser creixents —si volen satisfer mínimament la doble demanda dels monopolis i de la població—, i els ingressos públics creixen cada cop més lentament, car la resistència a la pressió fiscal del sector monopolístic és gran. Si el sector monopolístic evadeix les seves responsabilitats fiscals; la bretxa estructural entre despeses públiques i ingressos públics es fa cada cop més gran. Ens trobem davant d'una crisi fiscal que es tradueix en formes múltiples: a les baralles entorn de les diferents parts del pressupost de despeses que protagonitzen els diferents grups de pressió i els diferents sectors econòmics, i al desgavell progressiu que això significa, cal sumar-hi, sobretot, la creixent impossibilitat del sector públic de satisfer les demandes de la població.

Una quarta explicació del llarg auge ha estat l'existència d'un sistema monetari internacional àmpliament acceptat (si us plau per força) basat en l'existència d'una moneda internacional:

En desmuntar els mecanismes de creixement, la dreta ha posat en qüestió de nou el capitalisme contemporani. L'esquerra radicalitzada afronta la crisi amb unes bases molt més sòlides que l'altra de 1929.

el dòlar-or. En aquest cas, també s'han produït fets que han desballestat l'equilibri aconseguit —és a dir, la convertibilitat de totes les monedes, pràcticament, al dòlar-or, cosa que permetia donar una gran fluïdesa als intercanvis, per exemple— i que cal recordar breument. Aquests fets són de dos ordres ben diferents però tenen una mateixa conseqüència: per una banda, als EUA calgué augmentar fortament la despesa pública, d'ençà del 1960, per tal de superar uns nivells d'atur amb la creació d'un excés de dòlars. De l'altra, per tal de finançar la guerra del Vietnam, els governs EUA es llançaren també a la producció de dòlars. El resultat seria una progressiva devaluació real del dòlar, i això significava que la moneda internacional trontollava. Per fi, el 1971, es decidí la no-convertibilitat del dòlar-or i, per tant, la flotació generalitzada dels tipus de canvi entre les monedes (flotació que no es produïa d'ençà de l'establiment, el 1945, d'una moneda internacional única). La flotació conjunta de totes les monedes, la desaparició d'una moneda internacional, significa que s'obre formalment la possibilitat teòrica d'una hiperinflació a nivell mundial, car han desaparegut les normes que regulaven la creació de diner (justament perquè el dólar, la moneda-patró, és creat en excés per tal d'intentar resoldre problemes domèstics). Els governs EUA triarien, entre assajar de superar la seva pròpia crisi econòmica o bé crear el caos en el sistema monetari internacional, la primera alternativa. Resultat: els problemes econòmics interns s'exportaven. El dòlar deixava de ser moneda internacional i cap altra moneda existent (o nova, convencional) no sorgia per substituir-lo. La situació resultant es caracteritza, doncs, per un desordre monetari internacional cada cop més gran, pel risc de la fragmentació monetària. I pel gran problema del reciclatge dels dòlars (i de l'or) que els governs dels països productors de petroli obtenen (sense tenir, alhora, cap capacitat de inversió).

En resum, els quatre mecanismes del llarg auge que a grans trets han funcionat entre el 1945 i 1973-74 han deixat d'actuar d'una forma positiva. La plena ocupació ha enfortit el moviment obrer i posa en perill l'equilibri polític existent. El creixement del sector públic té un sostre: el fixat per la no excessiva responsabilitat fiscal dels monopolis. Les relacions ordenades entre els països, a partir de l'existència d'una moneda internacional, entren en una situació crítica a partir del moment en què aquesta moneda cessa legalment d'existir. Avui aquests mecanismes generen inflació i ja no generen creixement. La situació, doncs, s'enterboleix. Perquè, a més, la dreta ha descobert que el model del 1945, fruit d'un acord, amb elements d'equilibri i d'estabilitat importants, tendia a la llarga a afavorir el moviment obrer (i no afeblia les economies dels països de transició vers el socialisme). De fet, el model del 1945 seria reforçat, d'ençà d'un cert moment, per la política de coexistència pacífica de la Unió Soviètica. Coexistir, és a dir, eliminar les crisis bèl.liques, donava estabilitat al model del 1945 i permetia que, a poc a poc, s'anessin recomponent —i de vegades unint— les forces de l'esquerra als països capitalistes avançats: l'ascens de socialistes i comunistes arreu, d'ençà del 1960, n'era una prova.

¿Quina ha estat la resposta de la dreta davant la possibilitat de perdre, no únicament l'hegemonia política i cultural, sinó, sobretot, l'hegemonia econòmica? En dues paraules: desfer el model bastit a partir del 1945. Com? Capgirant cadascun dels mecanismes que el sostenien. És a dir, en primer lloc, creant atur (en comptes de plena ocupació), i, per tant, afeblint el moviment obrer. En segon lloc, reduint el sector públic i la planificació i, doncs, allunyant la crisi fiscal de l'estat. En tercer lloc, disminuint la producció de béns i serveis públics i establint divisions entre el poble (assalariats, pensionistes, enfeinats/aturats, homes/dones, joves/adults, indígenes/forasters, blancs/no blancs) per tal de tapar la pèrdua de benestar (i de treballs i de productivitat). En quart lloc, afavorint, fins a un cert punt, és clar, el desgavell monetari que porta a una inflació molt forta, desconeguda, que ha passat de ser un estímul per a la inversió a ser un element de pressió política sobre el conjunt de la població.

Ara bé, desmuntar els mecanismes del creixement significa la desaparició del creixement. I la desaparició del creixement, és a dir, la incapacitat del sistema econòmic per a acumular i reproduir-se, significa posar en qüestió, de nou, el capitalisme contemporani. La por de la dreta davant dels progressos de l'esquerra d'ençà del 1945 porta a una radicalització de l'esquerra (que enfront de la crisi actual parteix d'unes bases molt més sòlides que el 1929, quan s'inicià l'altra crisi.)

Com sempre, però, res no és segur, res no és guanyat i tot dependrà de la capacitat política de l'esquerra —socialistes i comunistes— per a forçar l'establiment d'un nou model político-econòmic de creixement, basat en uns nous mecanismes, sotmès a unes noves regles de joc.●

1976-1980

AUSTERITAT I POLÍTIQUES D'OFERTA

Lluís Argemí

Introducció

A les darreries del 1976, i després d'un increment intermitent en la seva audiència electoral, en el si del PCI es va establir un debat important, resultat del qual foren les parts més polèmiques del **Projetto di programa a medio termine**. El debat fou iniciat per un vell militant de la direcció, Amendola, qui ja en altres ocasions havia fet manifestacions polèmiques, i que des d'aleshores no deixaria d'incidir en els mateixos punts. La seva intervenció inicial era una crida a la responsabilitat de la classe treballadora i a la disminució de les seves demandes salarials com a mesura per a superar la crisi i mantenir la seva audiència i la seva hegemonia dins l'esquerra tot i que l'argumentació no era del tot clara, semblava una actitud defensiva del PCI.

Si bé les propostes inicials del PCI no foren recollides en la forma extrema expressada per Amendola, en el resultat final de la polèmica apareixia un fet nou en les tradicionals propostes dels partits d'esquerra: l'austeritat. Aquest concepte, tal com era entès pel PCI, fou explicat per Berlinguer en dues conegudes conferències, en les quals els aspectes més polèmics d'Amendola prenen un caràcter d'ofensiva. Així es veuen les possibilitats que un programa d'austeritat dóna per a transformar una societat com la italiana, tant a curt termini (en què la limitació salarial no és tan sols la necessària anestèsia del cos econòmic, per tal de començar l'operació quirúrgica que les altres mesures, no incloses per Amendola, suposen) com a mitjà o llarg termini.

Paral.lelament als debats sobre l'austeritat, que es generalitza en altres partits comunistes europeus, als països anglo-saxons es desenvolupava un nou grup d'economistes, que reivindicaven la necessitat d'un nou enfocament dels problemes de la política econòmica. Arran d'un discurs inaugural a l'American Economic Asociation feta per Klein, ara premi Nobel, un grup de joves economistes neoconservadors parlava de la necessitat d'abandonar el marc restringit keynesià, basat en l'estímul a la demanda per a fomentar les polítiques d'oferta. A poc a poc guanyaren punts, fins a imposar-se com a equip econòmic del nou president Reagan.

Ambdós debats s'han dut a terme en situacions diferents, en marcs conceptuals diferents i amb resultats diferents. Però tenen similituds.

La crisi i les propostes

La primera similitud és l'argumentació que dóna lloc al naixement d'un i d'altre debat. En efecte, a partir de 1973-1974, la crisi econòmica que pateix el món occidental presenta trets específics que en fan una crisi diferent de les anteriors. Aquests trets, i molt especialment l'agreujament del ritme inflacionari del 1976 i del 1977 (agreujament que es va sentir especialment al nostre país, en coincidir amb la transició política), van obligar a un replantejament de les polítiques econòmiques fins aleshores propugnades en els diferents països. I també a un replantejament de les polítiques econòmiques propugnades per diferents grups socials i partits polítics.

En el cas del PCI, però també en el cas del PCE, la política que des de l'oposició se solia defensar en temps de crisi era la de lluita contra l'atur, considerat aquest com un mal molt pitjor per a les classes treballadores que no la inflació. Aquesta, cal dir-ho, havia coexistit amb el llarg període de creixement que els països occidentals tingueren a la postguerra, (1945-1973). En els darrers anys d'aquest llarg període, ja Itàlia fou un dels països que, conjuntament amb Anglaterra, van patir un índex d'inflació més alt. Aleshores hi va començar un debat, precedent del que es va donar a partir del 76, sobre els orígens de la inflació. Si aquesta s'explicava normalment com a inflació de demanda, des d'aleshores guanyaren força les explicacions que la basaven en les puges dels salaris, com a component essencial dels costos. Eren les explicacions de la inflació de costos que, en principi, des de la dreta, volien donar la culpa dels mals econòmics als sindicats i a la classe treballadora. Però la resposta que en ambdós països es va donar als atacs de la dreta fou diferent. A Anglaterra, amb el Partit Laborista al govern, i amb els sindicats amb influència sobre aquest, acceptar el fet hauria estat com tirar pedres al propi teulat. En canvi, a Itàlia, si bé de forma no gaire clara, començava a dibuixar-se la línia política que, venint de Gramsci i de Togliatti, hauria de portar, uns anys més tard, a la formulació del compromís històric. Amb aquest fet alguns economistes de l'esquerra italiana estaven disposats a acceptar el paper de les puges de salaris en el manteniment (ja que no en l'origen) de la inflació.

Això donava lloc a un raonament polític: sols els mateixos treballadors, i en definitiva l'esquerra, menada pel PCI, seran capaços de tallar l'espiral inflacionària, i per tant és necessària la participació del PCI en el govern. La proposta política, però, va cristal.lizar més tard, especialment arran de la caiguda d'Allende, i va quedar resumida en la proposta del compromís històric.

Com a punt final de la situació italiana, cal dir que les dues propostes que hem esmentat fins ara del PCI, política l'una (compromís històric), econòmica l'altra (austeritat), foren rellançades ja

Per a Berlinguer el compromís històric passa per un programa d'austeritat

el 1979 per Berlinguer en un famós article «**Il compromesso nella fase attuale**», en el qual el compromís històric passa per un programa d'austeritat, ja que s'han de posar d'acord els qui volen creixement en quantitat (el partit de la inflació, la DC) i els qui volen la qualitat (el PCI). Cal, doncs, veure la proposta d'austeritat en el context més gran del marc polític en què es mou el PCI. Però tot i això el programa d'austeritat ha d'analitzar-se en la seva lògica econòmica.

El mateix passa amb les polítiques d'oferta. Els economistes que les defensen han sorgit principalment en els països anglo-saxons, i molt especialment als EUA. Aquí, on la participació de l'Estat en l'economia té mala premsa i és, per a alguns, sinònim de bolxevisme, els anys seixanta i la nova frontera de Kennedy hi significaren el triomf de les polítiques keynesianes de control de la demanda. Però la despesa pública (element essencial d'aquest. demanda) que es va imposar va ésser la despesa per la guerra del Vietnam, i amb això s'imposaren la inundació de dòlars per tot el món, la caiguda del sistema monetari internacional i, en definitiva, el començament de la crisi. Aquesta va significar la disminució relativa de la importància política i econòmica dels EUA, però això no vol dir la pèrdua de la seva hegemonia. El Japó i Alemanya, per la seva part, països que van adoptar un conjunt de mesures amb més èxit, a poc a poc reclamaven un lloc més important dins el concert dels països capitalistes. I en els darrers anys hem assistit a l'intent, per part de Carter, de fer que aquests països assumissin un pes més gran de la crisi però alhora acceptessin el lideratge americà. La política de Reagan, en canvi, sembla ésser més «aïllacionista» en aquest aspecte econòmic, mentre que a nivell de política econòmica reprèn les anàlisis econòmiques pre-keynesianes que més tard veurem.

Però aquests dos marcs no són l'essencial de les dues propostes. Cal analitzar aquestes en el seu contingut.

Austeritat

Tal com va quedar finalment formulada, al nostre país, la política d'«austeritat» tenia tres components (Pactes de la Moncloa).

I) **Mesures a curt termini**. Aquestes mesures formen, encara que amb matisos, un pla d'estabilització, i per tant es basen primordialment en tres punts: a) disminució dels salaris reals, o si més no, mantenir-los, com a molt i b) Disminució del finançament inflacionista del dèficit del pressupost públic, i c) Disminució del ritme de creixement de quantitat de diners. Per a ésser un pla d'estabilització, manca, la devalució, indispensable quan els dèficits exteriors són inaguantables. (En el nostre cas fou feta prèviament).

Però aquestes mesures, en la proposta, no són solament l'anestèsia necessària per a una operació. L'operació pròpiament dita està formada per aquelles mesures que afecten les arrels dels problemes. Per a uns certs economistes, aquestes mesures es dirigeixen ja a les arrels: els increments de salaris i el dèficit públic finançat amb creació de moneda són la causa de la inflació. I aquest és el vertader i únic problema, ja que la desocupació té una taxa natural (definida com aquella taxa mínima d'atur que permet l'estabilització de la taxa d'inflació), i que pot correspondre a la nostra taxa actual; i contra el que és natural no hi ha res a fer... Però, en general, els economistes, i aquest és el cas dels del nostre país, no arriben a aquests extrems. De fet, la UCD, en signar els pactes de la Moncloa, si bé afirmava la necessitat de l'estabilització que els pactes suposaven, també creia que s'havia d'anar més al fons.

L'acceptació per l'esquerra d'un programa d'aquest caire és un problema de més difícil explicació. Des d'un cert punt de vista s'argumentava que aquestes mesures eren imprescindibles per a poder dur a terme les que formen els altres blocs del programa. Però també s'hi donava l'explicació política: l'important era que els pactes se subscrivissim i especialment les altres parts, i la part política molt fonamentalment, ja que significava que la democràcia s'arrelaria. A Itàlia també es podria fer el paral.lel dient que l'important, més que el programa que seguís un govern de compromís històric, era el fet que aquest es fes. La diferència entre la posició del PCI i la del PCE, si bé té paral.lels, es basa en la força relativa dels dos partits en les respectives societats.

II) **Mesures de transformació d'aparells i institucions econòmiques (especialment el cas espanyol)**. Aquí entrarien les mesures centrals (les cèlebres contrapartides) de transformació de les funcions econòmiques de l'aparell d'Estat: despesa pública, empreses públiques, sistema financer, etc. En el nostre cas, aquestes mesures anaven destinades a democratitzar aquests òrgans, però també tenien una funció econòmica antiinflacionista, ja que aquests aparells, des de l'època franquista, presentaven una ineficiència notable. Els elevats costos de la SS, amb unes prestacions indignes, l'INI, un sistema fiscal regressiu, etc. El punt central d'aquestes mesures era, segons la dreta (tot i les seves resistències), l'adequació de les nostres estructures a les europees, en vista a l'entrada del nostre país al MC. Però per part de l'esquerra hi havia també un objectiu important: de començar a posar elements que permetessin el control democràtic de la inversió pública (i per la via d'una nova ordenació del sistema financer influir en la direcció de la inversió privada), i, per tant, el control de la represa en el seu moment.

La política d'austeritat al nostre país va quedar formulada als Pactes de la Moncloa

III) **Mesures a llarg termini (especialment el cas italià)**. Aquest tercer punt era el menys explícitat, però, en canvi, fou el que fou més lloat pels uns (alguns ecologistes) i criticat pels altres (Napoleoni). L'objectiu central estava en la transformació de l'estructura industrial per a aconseguir un conjunt més adaptat a les vertaderes necessitats del futur. Si el món va cap a una situació d'escassetat, ja que el creixement dels seixanta i setanta s'ha fet de forma caòtica i fomentant el consumisme, la correcció de tots els defectes que n'han vingut ha d'ésser obra de la classe treballadora, que ha d'adoptar uns nous esquemes de vida, un nou tipus de consum, i, per tant, exercir una demanda orientada cap a béns de consum públic contra béns de consum privat, i cap a necessitats essencials i no supèrflues. Aquesta redirecció del consum és aleshores compatible amb una reducció del poder adquisitiu del salari (mesures a curt termini), i farà que l'estructura industrial i econòmica del país es vagi adaptant a la nova situació, sempre que la variació de la demanda sigui acompanyada del control de la inversió, la qual es dirigirà cap a aquells sectors i indústries que han de tenir un paper important en un futur.

Dels tres tipus de mesures, les més discutides han estat les primeres, perquè, en el nostre cas, han estat les úniques realment aplicades. Les acusacions de Longo a Amendola de voler ésser el primer de classe es podrien aplicar al PCE, que

ha volgut esser-ho sense poder controlar que el que s'havia d'aconseguir en canvi es fes realitat. Però repetim que per al PCE, igual que per al PCI, la contrapartida important era política: l'entrada en el poder per al PCI, l'arrelament de la democràcia implicada en la corresponsabilització en un programa de govern que recollia alguns aspectes del programa d'austeritat per al PCE. Però en ambdós casos les esperances s'han frustrat: a Itàlia, la negativa al fet que el PCI entri en el govern és masa forta (el factor X), i a casa nostra ja hem tingut en Tejero... A més, si el programa d'austeritat es duia a terme, era per a fer disminuir la inflació, sense augmentar gaire l'atur, i immediatament es podria passar a resoldre aquest problema (que sols era observat en les mesures a llarg termini). Y en la filosofia dels pactes la idea que la inflació no era solament una conseqüència de la crisi sinó també causa de l'atur, era central. La realitat ha estat molt pitjor que les previsions i ha demostrat la inexactitud d'aquesta filosofia i l'atur ha augmentat fins uns nivells que fan perillar qualsevol sistema polític, de la mateixa forma que la inflació de 1976-1977 feia perillar la feble democràcia.

Polítiques d'oferta

La idea inicial que el sistema econòmic occidental en general, i especialment l'americà, patia d'excés d'intervenció en la demanda i que calia actuar sobre l'oferta, la va donar fa uns anys el darrer premi Nobel Klein. Abans, l'any 66, Klein havia escrit una explicació de l'economia keynesiana, **«La revolució keynesiana»**, que tingué un toc quasi subversiu als EUA, país on Keynes restà ignorat a la pràctica des de Roosevelt fins a Kennedy. I la seva proposta inicial era que l'economia actual necessitava, no tan sols anàlisis i polítiques keynesianes, sinó també anàlisis i polítiques originades per Leontiev, l'autor del quadre input-output, en el qual s'expressen les relacions entre els diferents sectors productius de l'economia. El punt de partida es basava en el fet que la intervenció sobre la demanda (política fiscal o monetària), si bé augmentava l'ocupació, també ho feia amb els preus i calia actuar per tal que la producció global es pogués fer a un nivell de preus inferior. D'aquesta idea inicial, un grup de joves economistes, la majoria d'ells neoliberals, començaren a fer propostes concretes i alguns d'ells passaren a formar part de l'staff de l'actual president dels Estats Units, Reagan. El seu origen neoliberal els féu mantenir molts dels aspectes d'un programa econòmic de tipus conservador, monetarista a l'estil Friedman. Així podríem simplificar les seves propostes, algunes de les quals formen part del programa econòmic de Reagan, en els punts següents:

a) **Polítiques fiscal i monetària de tipus conservador i estabilitzador**: reducció o eliminació del dèficit dels pressupostos, reducció del creixement de l'oferta monetària. En conjunt, una certa estabilització, només que la tradició liberal impedia fer cap proposta d'intervenció directa al mercat de treball, excepte unes indicacions generals. Per complementar aquest darrer punt, els defensors de les polítiques d'oferta proposaven la reducció en els impostos directes als treballadors que acceptessin reduccions de salaris. També s'ha de dir que la reducció del dèficit es feia per reducció de la despesa pública, començant pel personal (la cèlebre proposició 13 de Califòrnia), seguint per les despeses de tipus social, i no afectant de cap manera les d'armament.

b) **Mesures destinades a fomentar l'estalvi, la inversió i la productivitat**. Per a aquests tres fins els «supply-siders» confien en una contrareforma fiscal que elimini la progressivitat (que incrementa l'estalvi personal, ja que aquest és fet principalment per rics), que disminueixi els impostos sobre els beneficis (ja que la inversió es fa a partir de l'estalvi de les grans empreses, i aquest estalvi ve dels beneficis no distribuïts) i que desgravi la inversió per a fomentar l'augment de maquinària nova que permetrà que els treballadors siguin més productius.

c) **En tercer lloc hi ha una sèrie de mesures destinades a afavorir el funcionament de les empreses privades**, amb l'anul.lació de tots els controls públics; pol.lució, sanitat, etc., no estaran

L'staff de Reagan creu que el sistema econòmic pateix d'excés d'intervenció en la demanda i que cal actuar sobre l'oferta

ja controlades pel govern, i les empreses podran fer quasi el que vulguin en aquests camps. La raó d'aquesta mesura és de reduir «costos» a les empreses, tot i que augmentin els costos a la societat.

Aquests tres grups de mesures es col.loquen, a més, en un marc proteccionista destinat a afavorir les empreses americanes en el mercat americà, ja que les empreses americanes a fora actuen via filials i multinacionals. Curiosament, aquest aïllacionisme econòmic (donat que ja les multinacionals s'encarreguen de fer l'imperialisme) es complementa amb l'intervencionisme polític que caracteritza la política del nou president.

Si bé el nou marc i les noves propostes varen sorgir amb el renaixement de la crisi el 1976/77, igual que l'austeritat, els seus resultats encara s'han de veure, ja que tot just es comencen a aplicar. En tot cas, queda sempre el recurs a un «arma» en la lluita contra la inflació, l'arma típica pre-keynesiana i que ja a Anglaterra Margaret Tatcher ha començat a esmentar: la reducció de la influència dels sindicats, que per a aquests autors són els principals causants de la inflació. De totes maneres, els resultats es poden preveure: l'increment de l'atur explicat, segons els mateixos,pel fet que aquest té un nivell «natural».

La comparació dels dos tipus de programes posa de manifest que les mesures a curt termini són formalment semblants i en ambdós casos són mesures estabilitzadores. En el cas de l'austeritat aquestes són un mitjà; en el de les polítiques d'oferta, són un fi en si mateix. Però, en canvi, les mesures a mitjà i a llarg termini són diametralment oposades, i no podia ésser d'una altra manera: control públic dels aparells d'Estat, reforma de l'Administració, reforma fiscal progressiva, etc., caracteritzen l'austeritat, i privatització, foment de l'empresa privada i contrareforma fiscal, les polítiques americanes i angleses. Ara bé, on la diferència és més clara és en el darrer punt. La voluntat de canvi dels esquemes de consum i de l'estructura industrial que apareixien al programa d'austeritat són substituïdes per la liberalització i la privatització dels mateixos aspectes, amb les possibilitats d'augmentar el desastre ecològic ja existent— i els avantatges socials que fins ara s'havien aconseguit (salut, SS. etc.). Però l'objectiu és el mateix en tots els casos: **la disminució dels costos que permeti que l'estabilització que les mesures a curt termini busquen, es mantingui?** Aquesta disminució s'aconsegueix també per l'efecte de l'excés d'oferta de mà d'obra (l'atur) en el mercat de treball. Perquè aquest mecanimse funcioni, cal eliminar les dificultats que el mercat de treball presenta, i la primera són els sindicats. En les polítiques d'oferta aquest darrer punt seria molt important. En les propostes d'austeritat la DC i la UCD esperaven que fossin els mateixos sindicats els qui eliminessin aquestes limitacions. Però en cap dels casos els sindicats no s'han deixat convèncer.

Margaret Tatcher vol recórrer a un «arma» en la lluita contra la inflació: la reducció de la influència dels sindicats

Però una altra cosa és important. A causa d'aquests tipus de programes, i amb la continuació de la crisi, si bé la inflació ha disminuït, l'atur no ha deixat d'augmentar. Els nivell actuals d'atur no deixen cap marge d'elecció. Cal lluitar-hi tant de forma directa com de forma indirecta. I malgrat que per a molts economistes les polítiques keynesianes no són res més que polítiques que tracten de restablir el sistema, cal dir que les possibilitats de transformació de l'aparell productiu necessari per al futur vénen principalment de la inversió pública, i del manteniment de la demanda, tot variant la seva estructura. L'ajut que l'estudi de la nostra estructura industrial ens pot donar per a decidir aquells sectors que necessiten una promoció, pel paper que han de tenir en un futur caracteritzat pel consum públic i social, queden palesos.

Amb tot això, si hem de parlar de polítiques d'oferta, cal restituir-los el significat que Klein els va donar, i si hem de parlar d'austeritat, també cal subratllar els aspectes transformadors, a llarg termini. Però permetre que hi hagi una reducció en el poder adquisitiu del salari obtenint, en el camp econòmic, únicament l'increment de l'atur, no consisteix en una política efectiva ni transformadora. Hem de recordar que els objectius a llarg termini són els importants. Can anar cap a la transformació del sistema i no podem oblidar això, tot i que la situació present exigeixi altres mesures.●

POLÍTIQUES ECONÒMIQUES ENFRONT DE LA CRISI

Emili Gasch

POLÍTICA ECONÒMICA DE LA GENERALITAT

Amb el restabliment de la Generalitat el mes de setembre de 1977, el retorn del president Tarradellas i la subsegüent formació del primer govern de la Generalitat provisional, s'obria a Catalunya una nova etapa en què, a causa de la progressiva extensió i aprofundiment de la crisi econòmica, els problemes econòmics adquirien tant de protagonisme com els polítics. S'iniciava, doncs, el 1978 amb moltes tasques a acomplir. Per un costat, les d'ordre polític, la redacció de la Constitució, la democratització, via eleccions, de la vida municipal espanyola, la redacció de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, i també el País Basc. Aquestes tasques eren de la competència del govern de Madrid i de les Corts Generals, i de l'assemblea de parlamentaris pel que fa a la redacció de l'Estatut.

La gravetat de la crisi econòmica era l'altre gran repte a totes les institucions polítiques, incloent-hi el jove govern de la Generalitat, que, sense cap competència, eximit com estava de les tasques polítiques anteriorment enunciades, s'enfrontava al problema de la crisi econòmica a Catalunya.

De l'agreujament de la crisi i de l'absoluta inoperància dels poders públics durant aquest període, en són del tot i exclusivament responsables els governs de la UCD. Això per endavant. Essent aquests governs els que disposaven de tots els mitjans, l'única iniciativa d'importància que varen prendre en l'ordre econòmic, al marge de la reforma fiscal, va ser els Pactes de la Moncloa, en què varen rebre ple suport de tots els partits de l'oposició i també de les centrals sindicals, a dures penes legalitzades. I, no cal oblidar-ho, qui va fallar en els Pactes va ser el govern de Madrid.

Què podia fer el govern de la Generalitat en aquestes circumstàncies? Molt poca cosa, val a dir-ho. Però amb els escassíssims mitjans econòmics i legals de què disposava tenia l'obligació d'ocupar-se de la crisi econòmica a Catalunya. Alguna cosa es va fer, però no precisament des de la Conselleria d'Economia i Finances, en mans de la UCD. Repassant el «Diari Oficial de la Generalitat» del període provisional, trobem que les úniques mesures preses per la Conselleria d'Economia i Finances fan referència a la tardana aprovació d'uns pressupostos insignificants i a nomenaments. La confusa política de nomenaments, acompanyada de l'absència d'estructuració de la mateixa Conselleria, fa pensar que aquests nomenaments es devien més a les intrigues dins de la UCD catalana, encara en formació en aquest període, que no pas a una concepció preestablerta de la Conselleria i de les seves funcions. La substitució de Folchi per Punset al final del període provisional, resultat probable d'aquelles intrigues, no va canviar res. En efecte, el darrer Conseller d'Economia i Finances de la Generalitat provisional només va tenir temps de fer-se un nom a la política catalana i espanyola, que el portà al segon lloc de la llista dels Centristes al Parlament de Catalunya, i més tard a un ministeri.

Les úniques iniciatives que d'alguna manera afrontaven els problemes de la crisi, i en general els problemes de la societat catalana, partiren de les conselleries en mans dels socialistes i els comunistes, obres públiques i urbanisme, treball i sanitat i seguretat social. Pensem en les jornades sobre l'atur, en el mapa sanitari, en els ferrocarrils de la Generalitat, etc. Amb tot, es va fer poc, menys del que sembla que es podia fer, ja que hom te la impressió que el govern de la Generalitat provisional es va perdre en discussions eixorques, de les quals és tan responsable qui les promovia com qui les permetia.

Amb les eleccions del 20 de març, amb l'Estatut en plena vigència, bé que amb els traspassos

dels serveis encara pendents, les perspectives semblaven unes altres. Fins amb el triomf de la coalició CDC-UCD, que portà Trias Fargas a la Conselleria d'Economia i Finances i al desdoblament d'aquesta en la d'Indústria i la de Comerç, semblava que els problemes econòmics derivats de la posada en funcionament de l'Estatut i derivats de la crisi econòmica serien objecte d'una atenció prioritària. Això mateix es desprenia del discurs de presa de posició del president Pujol. Pero, dia rera dia, s'ha anat veient que darrera de les declaracions i dels anuncis de diverses iniciatives no s'ha concretat res, que els primers mesos del govern Pujol han estat del tot ineficaços des del punt de vista econòmic.

Els camps concrets en què el govern de la Generalitat havia d'actuar tot d'una són, al nostre entendre, el de la institucionalització de la mateixa Generalitat i el de la lluita contra l'atur. En el primer, eren necessaris l'estructuració dels diversos organismes de la Generalitat, el desenvolupament legislatiu de l'Estatut i el traspàs i la valoració dels serveis de l'Administració central. En el segon camp, calia, i així es va prometre ben aviat, un programa d'actuació econòmica, que no va arribar fins ben tard.

Pel que fa, en concret, al procés d'estructuració i institucionalització de la Generalitat, n'hi ha prou de repassar el «Diari Oficial de la Generalitat» per veure el poc que s'ha fet en el terreny de l'economia. Una sola mesura, que va resultar altament conflictiva amb l'Administració central, tendeix a l'aplicació real de l'Estatut: el famós decret sobre caixes d'estalvis. Això de banda, l'estructuració orgànica dels departaments econòmics, a finals del 1980, restava encara inacabada, amb la particularitat que molt sovint trobem al «Diari Oficial de la Generalitat» abans el nomenament dels alts càrrecs que no la seva creació orgànica. Aquesta curta volada en la institucionalització de la Generalitat queda clarament reflectida en el projecte de llei de pressupostos per al 1981, presentat una vegada més amb retard i que trasllueix una sola preocupació: l'ampliació de la plantilla de la Generalitat.

El moment de màxima expectació entorn dels problemes econòmics es va produir, però, en ocasió de la presentació al Parlament del Programa d'Actuació Econòmica de la Generalitat (PAEG), que va fer el mateix President.

L'exposició al Parlament

S'inicià amb un plany sobre els límits que el govern de la Generalitat té en la seva actuació. És ben cert que la Constitució i l'Estatut marquen uns límits dins dels quals s'ha de moure la política catalana, però no és menys cert que aquests límits són, ara per ara, imprecisos, que cal anar-los fixant. Per aquí hauria d'haver començat el programa econòmic de la Generalitat, per establir un calendari i uns criteris per desenvolupar l'Estatut en els seus aspectes econòmics. El PAEG no conté res d'això, ni calendari ni criteris, només alguna iniciativa puntual perduda enmig d'unes reflexions poc felices.

En el tema de la crisi econòmica i en el diagnòstic que en fa el govern de la Generalitat se'ns remet quasi únicament a la crisi energètica, i per amagar-nos, primer, que es trata d'una crisi del sistema capitalista i que evita responsabilizar, després, els culpables de la gravetat de la crisi a Catalunya i a Espanya, així com del retard en la recuperació, és a dir, el franquisme i la UCD. Intentar disculpar aquesta darrera, a qui CiU dóna i ha donat suport al Congrés de Diputats era d'esperar, però no denunciar les

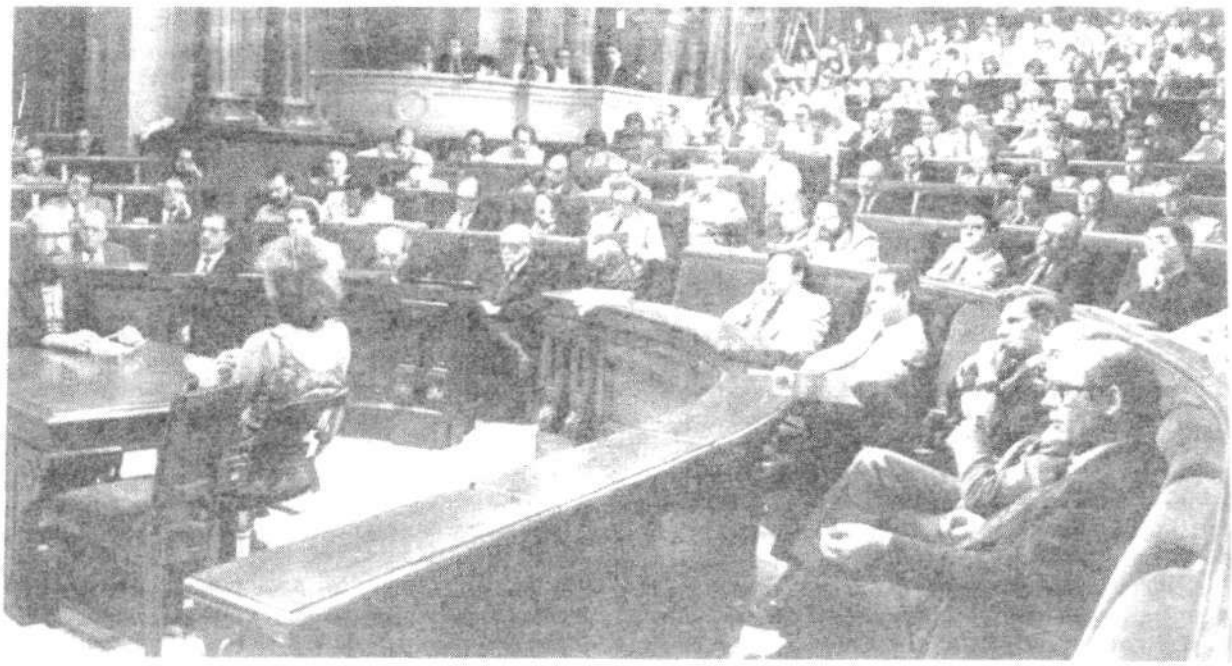

conseqüències de quaranta anys de franquisme sobre l'economia catalana és tota una sorpresa, una de les moltes que ens ofereix el PAEG.

La lluita contra l'atur és desenvolupada en nou punts pel Govern de la Generalitat. El primer demana a tots els partits que al Congrés de Madrid es lluiti per augmentar la participació de Catalunya en les inversions de l'Estat contingudes als Pressupostos Generals, alhora que s'hi denuncia l'escassa participació actual sense responsabilitzar-ne la UCD. La persistència d'aquesta baixa participació es manté també el 1981 i n'és especialment responsable CiU que amb el seu vot va facilitar el pas del projecte de pressupostos per al 1981.

En el segon punt el govern de Catalunya es compromet a fer un esforç inversor en els seus propis pressupostos. On són aquestes inversions en els pressupostos del 1981? En el PAEG se'ns donen únicament dues xifres, a tall d'exemple, i prou. Com es pot fer un programa d'actuació econòmica sense un pressupost? En aquest punt cal denunciar, a més, la negligència del govern de la Generalitat en no posar en funcionament la disposició transitòria tercera de l'Estatut que, en el punt tercer, estableix que un mes abans de la presentació dels pressupostos generals de l'Estat s'haurà d'haver fixat, per part de la Comissió Mixta Estat-Generalitat, el percentatge de participació de Catalunya en les despeses públiques. Així ens trobem encara ara sense saber quins seran els recursos de la Generalitat per al 1981, ja que el pressupost per a aquest any se'ns ha presentat com a obert, és a dir, més definitiu.

Els ajuts a les finances locals, el tercer punt del programa de lluita contra l'atur, s'havia de guanyar fonamentalment a Madrid, en votar els pressupostos de l'Estat, exigint una major participació dels ajuntaments tant en els impostos directes com en els indirectes. Els criteris d'aquesta participació varen ser fixats a Valladolid en una reunió dels alcaldes de les principals ciutats espanyoles. Donar suport a les seves propostes al Congrés dels Diputats era la forma més eficaç de reforçar les finances municipals.

El control del frau en el mercat és objecte d'atenció tant al PAEG com al Pla Rigol, també recollit en el document que ara ens ocupa. El control que es vol imposar és sobretot al treballador: els qui treballen mentre cobren l'assegurança d'atur i les baixes injustificades per malaltia s'hi esmenta, és ben cert, la contractació de treballadors no donats d'alta a la Seguretat Social, però, especialment al Pla Rigol II, les mesures proposades van en la direcció de controlar els treballadors, quan és sabut que el frau empresarial és molt superior al dels treballadors, al qual, evidentment, també cal posar fi.

Resulta curiós, per altra banda, que entre els punts que s'esmenten en el programa de lluita contra l'atur i en parlar de la necessària reconversió industrial es digui que aquesta reconversió s'ha de fer conservant el màxim nombre possible de llocs de treball actuals. Semblaria lògic que es parlés de la reconversió industrial en relació amb el problema de l'atur en termes de conservació de tots els llocs de treball. De què serveix, per lluitar contra l'atur, una reconversió industrial que genera atur? De què serveix un programa contra l'atur si el que anem guanyant per un costat ho anem perdent pel dels programes de reconversió industrial?

El programa de mesures contra l'atur es clou amb unes consideracions sobre «l'economia que volem i podem fer» per a Catalunya. La conclusió és que ens correspon «una economia intersticial», és a dir, una economia que ocupi els espais que deixen lliures les grans empreses multinacionals, les grans empreses d'Estat, les empreses dels grups financers més poderosos. Se'ns diu això com si no es trobessin a Catalunya les grans empreses multinacionals, les grans empreses d'Estat o els grups financers més poderosos, com si en el futur no hi haguessin de ser presents. En tot cas, el que queda clar és que la política econòmica que vol fer el govern de CiU deixa al marge aquests grups per centrar-se en els intersticis que deixen lliures, com si això fos possible sense anar-hi a remolc.

Sobre aquesta base, una economia intersticial, es fonamenta la política de reconversió industrial, el punt següent del PAEG. Aquí trobem les poques propostes institucionals: la creació de l'Institut de Desenvolupament Empresarial i de la Comissió Interdepartamental d'Ajut a la Reconversió Industrial de Catalunya. Cap criteri, però, de quines han de ser les línies d'actuació d'aquests organismes.

La mateixa ambigüitat presideix el capítol dedicat als temes d'energia, l'aigua i els reequilibris territorials, que ocupa escassament una pàgina de les quinze de què consta el PAEG.

El que hauria d'haver consistit l'altre capítol fonamental del PAEG, a més de la lluita contra l'atur, és a dir, la política agrària, industrial i comercial del govern de la Generalitat és un seguit de bones intencions que defuig tota concreció i tot compromís davant del Parlament i el poble de Catalunya. Prova d'això és el fet que el govern de la Generalitat només preveu presentar en el curs dels pròxims mesos una llei al Parlament, la de l'Estatut de l'Empresa Familiar Agrària. L'ordenació dels sectors productius de l'economia catalana no exigeix de cap més mesura. Amb l'oposició de les Cambres Agràries i l'interès exclusiu per les empreses agràries familiars, CiU sembla voler esdevenir una coalició agrària de tall conservador, a imatge i semblança de la UCD catalana.

Un altre compromís, i només un, es pren en el darrer dels capítols, el dedicat a l'economia i a les finances públiques: presentar al Parlament la Llei de Patrimoni de la Generalitat.

En resum: no hi ha cap calendari, fins al punt que no s'explicita si la vigència del PAEG és per

Principals mesures de caràcter econòmic de la Generalitat (1978-1980)

Primer Conseller d'Economia i Finances: Joan Josep Folchi

12-1-78. Decret que posa a disposició de la Presidència de la Generalitat el producte de la liquidació de les Caixes creades els anys trenta.
22-4-78. Pressupost de la Generalitat per al 1978 per un total de 278 milions de pessetes i només per a la seva execució.
2-10-78. Assumpció de les competències traspassades per l'Estat en matèria de comerç.
16-12-78. Creació dels serveis territorials d'indústria i de comerç.
10-1-79. Creació de la «Secció d'anàlisi de l'activitat política i econòmica.»
16-4-79. Normativa de la Comissió de Preus de Catalunya.
1-9-79. Pressupost de la Generalitat per al 1979 per un total de 925 milions de pessetes.
17-9-79. Estructuració de la Direcció General de Comerç i Indústria.
26-9-79. Creació de l'Oficina Central de Pagaments i Ingressos. Creació de la Secció de Patrimoni.
12-11-79. Concurs d'un programa sobre el Pressupost de la Generalitat.
18-12-79. Adjudicació del concurs del programa sobre el Pressupost a l'empresa Mac Europa S.A. per valor de 8.500.000 pessetes.

Segon Conseller d'Economia i Finances: Eduard Punset

11-2-80. Autorització del Conseller per a despeses fins a 500.000 pessetes i normativa corresponent.

Tercer Conseller d'Economia i Finances: Ramon Trias Fargas

Conseller de Comerç i Turisme: Francesc Samuy

Conseller d'Indústria i Energia: Vicens Oller

11-6-80. Creació del Consell Assessor del Crèdit
23-6-80. Decret sobre informació, orientació i formació dels comerciants i normativa de la Comissió de Preus.
25-6-80. Projecte de llei de crèdit extraordinari.
11-7-80. Estructuració de la Direcció General de Política Industrial.
25-8-80. Dependència orgànica i funcional de les Caixes d'estalvis.
29-8-80. Estructuració del Departement de Comerç i Turisme.
23-9-80. Estructuració del Departament d'Economia i Finances i la Direcció General del Tresor i Pressupost.
3-10-80. Estructuració de diverses Direccions Generals i Secretaries Generals Tècniques.
10-10-80. Estructuració de la Secretaria Tècnica del Departament de Comerç i Turisme.
21-10-80. Estructuració de la Direcció General d'Indústria.
24-11-80. Normes sobre la documentació comptable.
24-11-80. Estructuració de la Direcció General de Comerç Interior.
27-11-80. Normes per a la liquidació del Pressupost del 1980.
28-11-80. Estructuració de la Direcció General de Turisme.
29-12-80. Pressupost de la Generalitat per al 1980.
29-12-80. Competències de la Generalitat respecte a les Caixes d'Estalvis.

als pròxims mesos, el pròxim any o fins a les noves eleccions per al Parlament de Catalunya; els compromisos són escassíssims i fan referència a qüestions que, sense ser marginals en elles mateixes, no estan al centre dels problemes que el PAEG vol afrontar, l'atur i la reconversió industrial; no s'hi veu cap interès ni cap intenció a avançar en la institucionalització de la Generalitat i res no assegura que en el futur tinguem una Administració autonòmica i eficaç; l'orientació bàsica que ha de conduir la política econòmica de la Generalitat parteix del supòsit que l'economia catalana és i ha de ser una economia intersticial, és a dir, d'una visió de campanar de l'economia catalana.

A uns quants mesos vista de la presentació del PAEG, els resultats, excepte mesures puntuals, com els avals bancaris, estan per veure. Es diria, fins i tot, que el mateix govern de la Generalitat ha oblidat que té presentat un programa econòmic. No calia, però, esperar-ne més.

L'altra iniciativa d'importància ha estat el conjunt dels anoments plans Rigol, que es fonamenten en un acord centrals sindicals-patronal, del tot impossible des del moment en què cap de les dues parts no els ha acceptat.

El tercer fracàs del govern de la Generalitat en l'ordre econòmic ha estat en la política de traspassos de serveis de l'Administració central, i més en concret pel que fa a les valoracions d'aquests serveis, valoració per a la qual l'Estatut fixà un termini, que ha estat llargament depassat.

En resum, es pot dir que els tres primers anys, 1978-1980, de la Generalitat reestablerta, amb Estatut o sense, han estat molt pobres en el terreny de la política econòmica, precisament en uns moments en què la crisi hi obligava especialment. Tot, o gairebé tot, està encara per fer.●

PRESSUPOSTOS DE LA GENERALITAT DAVANT LA CRISI

LES FINANCES DEL PARE UBÚ

Roser Balasch de Cerdà

He de confessar d'antuvi que la primera part del títol que encapçala aquestes ratlles és un tribut al caràcter monogràfic del número. Tant se valdria —i, potser, fóra més exacte— parlar d'uns pressupostos d'esquena a la crisi. Encara bo, si fossin uns pressupostos neutrals. La neutralitat, si més no, representa una presa de posició. De fet, són, més aviat, uns pressupostos passius: anava a dir inexistents.

Existeixen els pressupostos de la Generalitat per a l'any 1981? La qüestió no és pas senzilla. Si existir vol dir afrontar la realitat i donar-hi respostes, aquests pressupostos no existeixen. Cal admetre, tanmateix, que el Consell Executiu es va plantejar la confecció dels pressupostos com a compliment d'un tràmit administratiu insignificant. I que una tramitació administrativa, fins i tot una d'insignificant, constitueix una faceta de l'existència.

Deixem, però, la metafísica de banda i anem per feina.

La disposició transitòria tercera de l'Estatut preveu dos mecanismes que, a través de l'instrument de flexibilització pressupostària representat pel percentatge de participació en els impostos estatals, permetria dotar la Generalitat, durant el període transitori que ara encetem, d'un cert grau d'autonomia financera, limitada, però real i tangible:

1) La valoració de les despeses d'inversió **«que corresponguin»** a cada servei traspassat, expressió aquesta que hem d'entendre no en el sentit de les despeses d'inversió localitzades a Catalunya, sinó en el de les despeses d'inversió que correspondrien proporcionalment a Catalunya segons una imputació equitativa adequada a la naturalesa de cada servei.

2) La valoració dels costos indirectes dels serveis traspassats, la qual cosa donaria un marge per a dotar amb recursos propis les despeses d'infrastructura de la Generalitat.

Ambdues possibilitats han estat menystingudes i ignorades en els actuals pressupostos, com a conseqüència del fet que, en no haver arribat la Comissió mixta corresponent a una valoració definitiva dels serveis traspassats, no s'ha fixat el percentatge de participació en els impostos estatals, amb què s'ha incomplert allò que disposa l'esmentada disposició transitòria tercera de l'Estatut. Aquest és el fruit de la política de suport que, amb els resultats ara coneguts, va anar donant Convergència al Govern estatal d'UCD. Les contrapartides van ser, no ja nul.les, sinó negatives. Ni tan sols es va aconseguir el compliment estricte de les previsions estatutàries.

D'aquesta manera, els pressupostos de la Generalitat es converteixen en un simple apèndix dels pressupostos estatals, carent dels mínims mecanismes de flexibilitat i d'autonomia financera.

El pressupost de despeses consta, en xifres rodones, de:

a) 22.000 milions de pessetes corresponents a les valoracions provisionals dels serveis ja traspassats, actualitzades l'any 1981, seguint les directrius dels pressupostos de l'Estat.

b) 26.000 milions en què es calcula globalment l'estimació de serveis a traspassar durant l'exercici. En el moment d'escriure aquestes ratlles, aquesta previsió ha estat ja sobrepassada en més de 25.000 milions.

c) 6.000 milions destinats a atendre les despeses d'infrastructura de la Generalitat, dels quals més de 5.000 milions corresponen a operacions de capital.

d) 10.000 milions destinats al primer pla d'obres públiques, a finançar amb deute.

Vegem, ara, quines són les fonts de finançament previstes:

a) 31.000 milions corresponen a la recaptació estimada dels impostos directes i indirectes que es cediran a la Generalitat a través del projecte de llei actualment en tramitació davant del Parlament de l'Estat. Diguem, de passada, que l'estimació mitjançant la qual s'arriba a aquesta xifra és notablement barroera. En tot cas, la qüestió és relativament secundària, atès el paper de bestreta que, estatutàriament, tenen els impostos cedits.

b) 5.300 milions per taxes i altres ingressos, dels quals la major part representen la previsible recaptació de la taxa sobre el joc. Aquesta taxa està legalment afecta a finalitats concretes, lligades al Fons Nacional d'Assistència Social.

c) Mig milió d'ingressos patrimonials.

d) 18.500 milions de transferències, dels quals la meitat, aproximadament, amb el caràcter de transferències corrents, i l'altra de transferències de capital. Ara bé, si se n'exceptuen 86,5 milions procedents de la Diputació i l'Ajuntament de Barcelona, la resta són transferències de l'Estat. En definitiva, es pressuposa que l'Estat cobrirà el pressupost de la Generalitat, incloent-hi les seves despeses d'infrastructura, en la mesura que no hi arribin els impostos cedits.

Temo —i desitjaria equivocar-m'hi— que ens trobem davant d'un cas d'optimisme panglossià. Les partides previstes a la secció 32, articles 02 i 05, dels pressupostos generals de l'Estat, no poden arribar, ni de molt, a cobrir aquest desequilibri pressupostari. La conclusió és que el pressupost aprovat amaga un dèficit real de més de 5.000 milions de pessetes, corresponents a despeses d'infrastructura.

e) 10.000 milions a cobrir mitjançant l'endeutament.

A fi de finançar la política d'inversions corresponent a una acció decidida de creació de llocs de treball, hauria estat absolutament necessària l'ampliació de l'emissió de deute públic, seguint la resolució desena d'onze de novembre de 1980 del Parlament de Catalunya, tenint en compte que, segons l'article 14 de la LOFCA, el límit màxim podia haver arribat fins als 30.000 milions de pessetes aproximadament.

L'actual pressupost no respon a cap de les dues grans circumstàncies en què caldria enquadrar la política pressupostària de la Generalitat:

1) El procés institucionalitzador de la nova Administració pública autonòmica de Catalunya, i
2) La lluita contra la crisi econòmica.

Ambdós factors haurien d'estar entreteixits: només una Administració pública amb profund sentit de renovació dels seus mètodes, però sobretot guiada per objectius clars respecte al que ha de ser avui el sector públic en sentit ample, pot tenir un paper eficaç en la lluita per la reconstrucció i contra la crisi.

Ens trobem, en canvi, en el pressupost, amb una triple línia:

a) La de pura continuïtat de l'Administració traspassada.
b) La de la constitució de nous serveis amb mentalitat clientelar, i
c) Com a úniques mesures efectives que, d'alguna manera afronten la crisi econòmica, trobem:

1) El primer pla d'obres públiques, a finançar amb deute, per import de 10.000 milions de pessetes. En parlar dels ingressos, ja ens hem referit a l'insuficient aprofitament de les possibilitats d'endeutament que oferia la LOFCA. Arribar fins al límit d'aquestes possibilitats hauria estat oportú, donat el context actual, i no pas imprudent, atès el previsible augment del pressupost corrent de la Generalitat, com a conseqüència dels futurs traspassos de serveis. Una part substancial dels recursos derivats del crèdit hauria d'haver-se projectat en forma de transferències a ens territorials, a fi de permetre impulsar la lluita contra l'atur de manera descentralitzada, a través dels ajuntaments.

2) La possibilitat, prevista a l'articulat, de concedir primers avals fins al límit de 5.000 milions. Considerem que hauria estat preferible l'alternativa de reforçar el sector públic, abans de comprometre els futurs pressupostos de la Generalitat per aquesta via demagògica, que sostrau al control parlamentari una part no negligible del total del pressupost. Per aquestes raons, el grup parlamentari del PSUC s'hi va oposar.

I no és veritat que el Consell Executiu no tenia altres solucions que les presentades. És cert que els traspassos representen, ensems que una possibilitat d'autogovern, una realitat de personal i instal.lacions, de mecanismes i serveis que ens vénen donats. Sense ferir interessos de ningú, ni dels funcionaris traspassats, hom hauria pogut mostrar ja més imaginació en l'ús dels recursos. Era necessari a fi que l'adhesió a la institució màxima de Catalunya es mantingués i es reforcés. La legitimitat d'exercici és imprescindible en el període constituent.

Més greu encara és l'actitud respecte a la contractació de nou personal i de creació d'alguns nous serveis. Aquí el Consell Executiu no tenia cap mena d'excusa. La creació «ex novo» no vol dir precipitació ni lleugeresa. És cert que calia haver avançat més en aquests aspectes nous. Però no s'hi ha avançat per criteris polítics, per una excessiva identificació amb els criteris del govern central de l'Estat en temes, com alguns dels culturals, on calia haver donat una batalla més oberta i més decidida. Com cal fugir del govern per decret, cal fugir també de la contractació no transparent de personal.

L'argument, però, més important en contra de l'actual pressupost és la manca d'un afrontament decidit dels problemes derivats de la crisi. És cert que una gran part de la responsabilitat d'atendre la reconversió industrial correspon al govern central i que en el pressupost de l'Estat d'enguany l'oposició ha fet prosperar una esmena que dóna el caràcter d'ampliables als crèdits per a la reconversió. En realitat, però, es tracta, d'una raó de més per a exigir una superior quantitat dins del pressupost de la Generalitat, tant per a acompanyar l'acció del govern central, com per a gestionar directament el que preveu l'Estatut en matèria de reconversió. Recordem aquí que només la reconversió del tèxtil es calcula en 130.000 milions de pessetes (per a tot Espanya; no cal explicar, però, el pes català dins del total).

Diguem, com a conclusió, que els pressupostos de la Generalitat d'enguany revelen imaginació baixa de sostre, manca de sensibilitat econòmica i claudicació política. A través d'ells, el Consell Executiu de la Generalitat sembla aspirar a convertir-se en gestor d'un apèndix vergonyant dels pressupostos estatals.●

POLÍTIQUES ECONÒMIQUES ENFRONT DE LA CRISI

Enric Cerdà

EL MARC DE LA LLUITA

CONTRA LA CRISI ECONOMICA (*)

Polítiques de lluita contra la crisi

Qualsevol programa de política econòmica s'ha de plantejar a tres nivells, de forma que es puguin corregir no tan sols els efectes de la crisi, que carrega les principals dificultats de forma diferencial sobre la classe treballadora, sinó també les causes. És a dir, cal enfrontar una política de resistència davant de la crisi, una política assistencial i una política de reformes estructurals. I en referir-se a les causes, cal elaborar una proposta concreta que, actuant principalment als dos darrers nivells, vagi més enllà i busqui les arrels del mal funcionament de l'economia en allò que causa distorsions en l'aparell productiu i en el funcionament dels aparells centrals: Estat i sistema financer. L'existència d'unes motivacions socials de classe, la tendència i aconseguir el màxim guany, a acumular de forma descontrolada i il.limitada, no sols no poden ésser la solució de la crisi, sinó que en són la causa més profunda.

Una sortida a la crisi econòmica haurà de contemplar, també, la creació d'un sistema nou de relacions internacionals que no pressuposi la dependència a cap nivell. La cultura i el saber són els béns que s'han d'intercanviar, però cal eliminar aquelles relacions econòmiques internacionals que han sorgit per a augmentar el nivell d'explotació d'uns països per uns altres.

Els comunistes ens hem d'oposar, a més, a la sortida capitalista a la crisi, pels motius següents: a) perquè la reestructuració impulsada pels mecanismes de mercat significa l'atur creixent, l'esfondrament dels salaris i, en definitiva, carregar els costos de la crisi sobre la majoria del poble; b) perquè una reestructuració sota l'hegemonia del capital privat significarà una agudització de la concentració del poder econòmic en menys mans; c) perquè no introdueix cap canvi en el model de societat insolidària i consumista; al contrari, no és capaç d'aprofitar les possibilitats d'un major benestar col.lectiu que comporten els avenços científics i tècnics; i d) perquè no és veritat que aquesta sortida sigui l'única «viable i realista», tal com defensen els publicistes i els economistes de la dreta.

Les grans línies que els comunistes proposem per a la construcció d'un model econòmic alternatiu capaç de superar la crisi, i part essencial del nou model de societat, fent abstracció del «marge diferencial» sota el qual es presenta la crisi al nostre país, passen per la formació d'un sector públic fort i amb noves funcions. El dilema del sector públic, més que no pas en la seva dimensió, està, sobretot, en les funcions que és necessari que compleixi. D'altra banda, el sector públic no pot caure en la realització de tasques només assistencials. És evident que el sector públic clàssic no té cap futur, ja que és necessari afegir, a les seves funcions de regulació de la demanda i de la producció, i a les seves funcions de subministrament d'una sèrie de serveis assistencials, una funció nova que ni el mercat ni la iniciativa privada no poden portar a terme de forma compatible amb els interessos de la majoria de la societat: dirigir canvis substancials en l'estructura productiva, mitjançant la selecció de sectors estratègics en els quals sigui convenient de fer una inversió productiva important. Es tracta, per tant, també de l'entrada en nous sectors en condicions de competència amb el capital privat.

El nou sector públic s'ha de basar en tres criteris bàsics: selectivitat en el tipus d'inversions realitzades; eficàcia en la gestió i no-subsidiarietat respecte al sector privat. Els requisits per a complir el primer criteri són: a) centrar l'atenció en les activitats productives capaces de generar més ocupació; b) tenir possibilitats potencials i futures de demanda; c) obrir possibilitats exportadores i d) crear i impulsar la tecnologia d'acord amb les necessitats socials. Per a assolir el criteri d'eficiència cal començar, òbviament, per la reforma de l'Administració. És evident, a més, que aquesta nova concepció del sector públic no serà operativa si no va acompanyada de la potenciació del crèdit públic, veritable instrument bàsic de finançament de les noves directrius en política econòmica. Aquest paper preeminent del sector públic hauria d'estar emmarcat dins de la planificació democràtica de l'economia, a través de la qual s'estableixin clarament les prioritats socials i els mitjans públics i privats per a assolir-les. Aquesta planificació democràtica hauria d'ésser el resultat de plans d'àmbit més inferiors, d'ordre territorial i sectorial, elaborats amb la participació dels agents econòmics principals: sindicats, empresaris, consumidors, etc. D'aquesta manera es podria aprofundir la democràcia, tot rebutjant qualsevol concepció estatista i elitista de la transformació del model econòmic.

* Aquest article està format per la segona part, reelaborada, de la comunicació que la Comissió Econòmica del Comitè Central va presentar al V Congrés del PSUC, celebrat a Barcelona del 2 al 6 de gener de 1981.

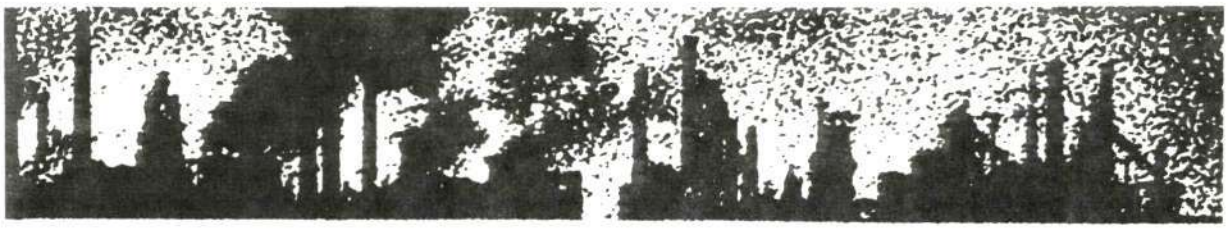

La crisi a Espanya

La crisi econòmica es caracteritza a Espanya per trets propis derivats de les circumstàncies peculiars que han concorregut en la seva aparició. El creixement econòmic espanyol dels anys seixanta representa, en certa forma, la caricatura del procés econòmic europeu de postguerra. Ha estat un procés molt centrat en la indústria transformadora (automòbil, electrodomèstics), la indústria de la construcció i el turisme. Però tot això, en un marc de forta especulació, amb inflació comparativa notable, amb un sector financer privat absorbent i sense que s'aconseguissin productivitats europees, fonamentalment a causa de l'adopció de tecnologies d'importació en part ja amortitzades, en un context de forta explotació de la mà d'obra i d'absència de llibertats. Ara, cal destacar un fet, per damunt de tot, que és el que ha fet possible el creixement fort de l'economia espanyola durant el període 1964-1973: l'existència d'una situació de gran prosperitat en els països desenvolupats del món occidental, i, particularment, d'Europa. Sense aquesta prosperitat, no hi hauria hagut ni les inversions estrangeres, ni l'allaua turística, ni l'emigració de treballadors cap a Europa (650.000 de registrats, només del 1964 al 1968) ni, en definitiva, el creixement destacat del PNB. Un cop frenada l'expansió del capitalisme europeu, amb l'aparició de la crisi econòmica a finals del 1973, el creixement espanyol també ha quedat, lògicament, frenat.

La crisi ha coincidit, malauradament, amb la transició a la democràcia. Una transició en la qual, malgrat els avenços aconseguits, no s'ha orientat cap transformació important de l'economia. Es tracta d'un procés realitzat sota l'hegemonia de la dreta. La democràcia ha permès de plantejar, això no obstant, els problemes de fons tant polítics (entre ells el gens fàcil de la construcció d'un Estat de les autonomies, la mateixa consolidació dels partits i els sindicats com a institucions de la democràcia) com econòmics. Entre aquests, cal destacar l'exigència creixent d'eficàcia del poder econòmic públic, que és utilitzada per la dreta per a desprestigiar el mateix sector públic, en la línia que adopten les dretes en els altres països capitalistes.

El caràcter no plenament desenvolupat de l'economia espanyola (almenys sota el punt de vista de la seva potencialitat) ha provocat que el problema de l'atur adquireixi proporcions del doble de la mitjana europea. La crisi s'ha aguditzat a Espanya, a més, perquè es tracta d'una economia fortament dependent de l'energia i poc capaç d'assolir adaptacions ràpides. Encara que d'altres països europeus són tant o més dependents de l'energia que Espanya, en el nostre cas el retard en l'adopció de qualsevol mesura ha estat espectacular.

La política dels governs ha estat especialment nefasta, excepte durant els Pactes de la Moncloa. Primer es va adoptar una actitud passiva, tot esperant una reactivació internacional que no ha arribat mai; després, hom va acceptar formalment el programa d'adaptació i renovació contingut en els Pactes de la Moncloa (en els quals els comunistes van tenir-hi un paper important), i finalment hom imposa de fet la reestructuració salvatge i l'agreujament de la crisi, amb els diferents programes econòmics governamentals (entre ells l'últim, en què, tot i reconèixer un paper a la inversió pública en la lluita contra la crisi, no es planteja una acció pública ordenada i coherent).

La crisi a Catalunya

Cal posar una atenció especial en l'existència —momentània, o potencialment permanent?— de fenòmens de desindustrialització, no solament a nivell comarcal sinó també a nivell global català. És a dir, cal preguntar-se si el percentatge de població ocupada a la indústria sobre la població activa total s'ha reduït, i si hi ha perspectives d'una permanència en aquesta reducció.

Aquí és on intervé el concepte de canvi de conjuntura històrica. Un canvi de conjuntura històrica que, en el cas de Catalunya, es presenta de manera complexa pel que fa als seus efectes sobre la indústria, i que trastoca conclusions lligades a la prolongació ingènua de sèries històriques.

En efecte, fruit d'un canvi de conjuntura històrica va ser la desindustrialització de la Màlaga metal.lúrgica del XIX tan sovint esmentada, resultat d'una redivisió de treball a escala «nacional» i internacional. Però el cas de Catalunya és diferent. En primer lloc, perquè avui hom parla de desindustrialització precisament als països avançats, a la Gran Bretanya, a Suècia o a Bèlgica, fins fa poc presentant-ho com un fenomen positiu d'expulsió d'indústries obsoletes i contami-

nants i de terciarització creixent. Avui no tothom té una valoració optimista dels impactes de la crisi en el cas de països de vella indústria com la Gran Bretanya. El fenomen de Catalunya (en el cas d'existir, cosa que no hem establert fins ara) seria potser el de la mineria de Lorena, el de la indústria i la mineria de Valònia, zones industrials tradicionals en decadència. En el debat sobre el creixement de l'atur s'ha donat com a valor únic, sovint, que és resultat del joc de molts diversos components. Així, juntament amb l'efecte del **boom** demogràfic del segon període de la postguerra europea, hi ha l'extensió de l'edat escolar, el «desànim» de les dones i dels acomiadats d'edat pròxima a la jubilació davant les dificultats del mercat, així com la pèrdua neta de llocs de treball a la indústria. A Bèlgica, la pèrdua per supressió de llocs de treball ha representat, del 1974 al 1978, 195.000 llocs de treball, és a dir, de l'ordre del 5% dels llocs de treball. No hi ha hagut desindustrialització des del punt de vista de la producció, car aquesta ha acabat recuperant-se, via importants augments de la productivitat, però sí des del punt de vista de l'ocupació. En tot cas, el fet que la indústria catalana estigui centrada per una ciutat de la més alta jerarquia urbana dins l'Espanya desequilibrada, dóna un relleu ben diferent al fenomen potencial. Els efectes greus de la crisi de Lorena sobre la societat francesa no són, però, tan centrals com els catalans en la taula de relacions industrials espanyoles.

Al mateix temps, Catalunya participa potencialment del caràcter de zona receptora d'aquestes indústries que s'han d'anar traslladant a segona línia, per a deixar lloc a la indústria fortament tecnologitzada al centre del sistema jerarquitzat. N'hi ha evidències en el passat immediat. Evidències que cal analitzar amb calma. En efecte, la indústria catalana ha rebut un fort impuls de les aportacions de capital estranger i de tecnologia importades durant els anys seixanta i els primers setanta. En termes de capital, no hi ha hagut entrada neta definitiva de consideració. En termes de tecnologia, les entrades han estat molt condicionades i no hi ha hagut guany estable en la competitivitat de la indústria de cara a l'exterior, per bé que sí una millora interior. En la mesura en què aquesta millora s'ha donat, es troba vinculada a l'arena oligopolística dins la indústria catalana, i no primordialment en els anomenats sectors intersticials, o almenys si entenem aquests com a localment independents i com a sectors que aprofiten l'avantatge del coneixement intern de la taula de relacions interindustrials. Les indústries intersticials que s'han donat són dependents. A més, són indústries, en conjunt, amb una elevada taxa de mortalitat.

Els estudis fets sobre la tecnologia a Catalunya vénen a demostrar que s'han aplicat tecnologies madures i d'importació. Això queda confirmat si s'analitza la llista dels sectors amb més capacitat exportadora, és a dir, aquells amb una tecnologia

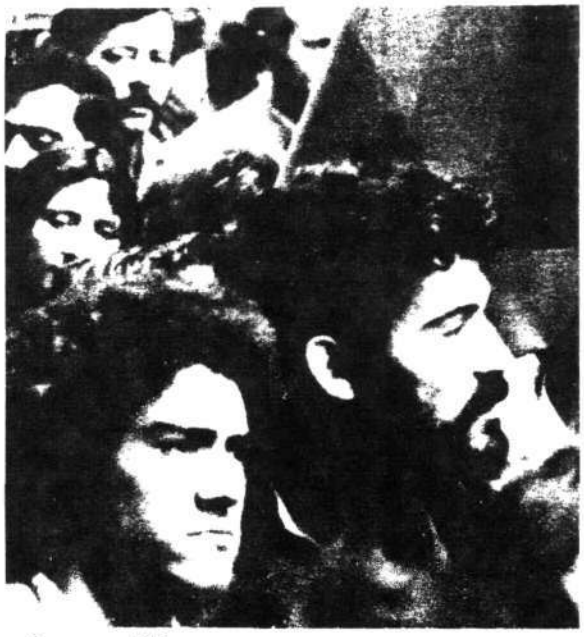

més competitiva.

El tema, però, és que gran part d'aquesta represa o absorció d'activitat potencial es fa sobre la base de criteris marginals: en empreses poc estructurades, amb treballadors falsament autònoms, sense perspectives sòlides, aprofitant a l'extrem l'avantatge comparatiu de mà d'obra. Això fa que avui hom pugui parlar de perill de mercat secundari permanent. En efecte, l'economia marginal que s'ha instal.lat a part del sector tèxtil (de forma que, per exemple, qui controla el més important volum de vendes de Sabadell no té ni un sol teler i tot és resolt a base de drapaires) pot tendir a transformar-se en element permanent. D'aquesta forma, la disminució de salaris reals acceptada temporalment es transformaria en una baixa a mig terme, i això sense procés d'adaptació a les potencials perspectives europees. Aquest fenomen implicaria, no solament una gran derrota sindical, sinó un handicap considerable per a l'economia catalana en conjunt. La pèrdua de competitivitat de l'economia catalana a llarg terme s'explica si es té present que els sectors amb capacitat exportadora han perdut contingut tecnològic del 1974 al 1978. Ara, una represa industrial sòlida no és previsible de l'immediat curt terme, i menys ho és sense accions institucionals. Les perspectives no són, en efecte, gens favorables.

La crisi econòmica perllongada i recurrent que afecta les economies capitalistes i, de retop, tot el món de manera oberta des del 1973 ha aconseguit durant el 1979 i la primeria del 1980 una certa estabilització. En molts casos s'han refet els índexs de producció i altres indicadors que no es remuntaven des del 1974 (sempre, però, sense disminució de l'atur). L'economia espanyola no ha vist frenat durant el 1979 i el 1980 el creixement de l'atur, per bé que aquest hagi tingut un ritme una mica menor durant els darrers mesos. Cal tenir present la forta taxa d'atur —re-

gistrat o estimat—, el doble de la mitjana de l'OCDE i l'única d'entre totes les taxes que supera francament el 10%.

Perspectives actuals de la crisi

Si es comparen la taula catalana del 1967 i les espanyoles del mateix període (1962 i 1970), es pot concloure que, malgrat l'elevat grau d'interrelació dels sectors productius catalans directament i indirecta —mesurant, no els saldos nets, sinó les compres i les vendes brutes—, la taula catalana té una estructura millor que l'espanyola un cop feta la salvetat de l'absència de siderúrgia i un cop comprovat que el dèficit energètic és superior a Catalunya, sobretot, si fem la lectura des de la perspectiva actual. Els sectors fonamentals de la taula catalana, responsables del 50% de les noves indústries (i, amb els seus sectors complementaris, de més del 80%), es concentraven en més del 70% a l'Àrea Metropolitana de Barcelona. L'únic element nou d'importància del final del període expansiu ha estat el fenomen de Tarragona.

El principal sector que ha tingut efectes multiplicadors sobre el conjunt de l'economia catalana en el passat recent ha estat el del metall, en concret el de l'automòbil. Segons la taula catalana del 1967, l'efecte multiplicador específic de l'automòbil era de nou llocs addicionals (indústria auxiliar, compres fora del metall, carreteres, comercial, etc.). Doncs bé, aquest sector travessa avui una crisi mundial greu, que en el cas espanyol és agreujada per la desarticulació de la política oficial i l'arbitrisme dels ajuts, però que en el cas català adquireix característiques d'especial gravetat en el cas de la Seat i, en part, en el cas de la Pegaso. El retard en la política inversora de la Fiat de cara a la renovació de Seat quant l'automòbil, malgrat la importància de les inversions necessàries, té uns termes d'amortització molt breus —de cinc anys, en molts casos—, col.loca tot el sector a Catalunya en una situació molt delicada.

Un altre sector de la taula, el químic, entre els més interrelacionats i en expansió en el passat recent, presenta la característica de ser fortament intensiu en capital, de manera que els nous projectes estan provocant pèrdues de llocs de treball.

Finalment, cal analitzar el sector tèxtil. Cal indicar que la comparació de les taules espanyoles del 1962 i del 1970 dóna com a resultat que el tèxtil, així com el paper, apareix com a sector-clau amb efectes cap endavant i cap enrera considerables. El tèxtil en conjunt, recordem-ho, no és un pur servidor, via matèries importades, de la demanda final, sinó que avui té les seves principals quotes i taxes de creixement relacionades amb la construcció o el metall, i a més estira del sector químic. Doncs bé, el tèxtil encara té un joc més central a la taula catalana. És incorrecte relacionar el tèxtil amb la imatge de la petita i la mitjana empresa, simplement perquè és una indústria lleugera i de termes d'amortització curts. El pes de les grans empreses és considerable malgrat tot, i, a més, els plans de reestructuració no han servit per a salvar, refer o tancar, segons els casos, les empreses marginals, sinó per a augmentar la producció de les grans.

No caldria, però, deixar de tenir present la versatilitat de la mà d'obra d'una zona de concentració urbana com la catalana. Això fa que avui hi hagi efectivament, fins en el metall o en el tèxtil, activitats noves clarament competitives.

A Catalunya la taxa d'atur, donat el fort pes de la crisi industrial, és superior a la mitjana espanyola. El gruix de l'atur es dóna a la construcció, el metall i el tèxtil. Cal destacar el fort increment de l'atur en serveis des de fa un any, fet paral·lel al que succeeix a Espanya. A Catalunya el pes de l'absència de primer treball dóna una proporció d'atur juvenil molt forta, de l'ordre del 46% del total.

Però les perspectives internacionals per al 1981 no són gens satisfactòries. I aquesta petita represa dins la crisi que acabem d'apuntar pot donar pas a un recompte final per al 1980 més dolent, i sobretot a taxes baixes d'activitat per al 1981 i a l'agreujament dels problemes de l'atur, en una recurrència de la situació de crisi. Car, més enllà de les variacions conjunturals, els problemes de fons de la crisi apareixen cada cop més vinculats a les grans tensions que comporta la voluntat dels sectors dominants —i no sempre coincidents en llurs interessos— de provocar les condicions per tal que es produeixin baixes importants en els salaris reals, augments de productivitat via renovacions tecnològiques de gran abast i molt capital intensives, tot això amb la intenció de destruir la funció de benestar i de salari indirecte que —cedint en part a pressions dels treballadors— els sectors dominants havien fet jugar a

l'Estat. La contradicció entre la productivitat privada i l'augment de recursos ociosos, per un costat, i la disminució corresponent de la productivitat social, per l'altre costat, fan més necessària que mai una nova funció, no passiva, no d'acompanyament, sinó de programació, de participació, de reconcentració profunda per part d'un sector públic completament distint d'aquests nuclis burocràtics que avui en determinen el comportament i que estan en perill de trobar-se tan separats del poble com els estats majors de les multinacionals, per poc que s'imposi la voluntat d'aquestes de buidar de contingut la democràcia.

Davant d'aquesta onada de crisi que ja s'està concretant, l'economia catalana es veu amenaçada per l'agreujament d'un dels components principals de la crisi: la pèrdua de llocs de treball. En efecte, fins ara s'han perdut a Catalunya molts llocs de treball, però sovint ha contribuït al creixement de l'atur —com ho demostra el pes de l'atur juvenil i de l'atur per manca de primer treball— molt més encara la manca de noves inversions, la no-creació de llocs de treball.

Durant els primers anys de la crisi, per exemple, l'entrada de capital estranger, generalment per a la compra d'actius ja existents, ha continuat, mentre que la inversió local disminuïa o s'adreçava a l'estranger. Ara l'amenaça és de la pèrdua immediata de 100.000 llocs de treball més (de 20.000 a 40.000 amenaces al tèxtil, les 18.000 de la Seat, les d'empreses com Aiscondel o Hispano-Olivetti, la indústria auxiliar de l'automòbil, etc.). Tots s'afegirien als 240.000 ja aturats.

Així com en una primera fase de la crisi hom parlava de l'esfondrament de comarques com el Bages, el Ripollès o el Berguedà, juntament amb els dos Vallès, el Baix Llobregat o el Barcelonès, i es considerava que aquestes comarques de l'interior podien sortir malparades de la crisi, avui cal referir-se a tot el conjunt de la indústria catalana. Si podem parlar d'intersticis és per a assenyalar que la crisi ha fet forat dins l'economia catalana, i que l'ha fet en activitats fonamentals, bàsiques per a la indústria i la societat catalanes dels darrers vuit anys com a mínim.

Una de les amenaces reals més imminents és la de la constitució d'un immens mercat secundari o paral.lel, al marge de la llei i de la capacitat d'intervenció sindical. La mateixa versatilitat de la mà d'obra industrial catalana pot facilitar aquesta tendència, contra la qual els sindicats comencen ja a fer propostes concretes.

La lluita contra la crisi a Catalunya i a Espanya

El pla polític és absolutament essencial, tant a nivell nacional com a nivell espanyol o internacional, car en el cas de Catalunya i d'Espanya, donades les seves característiques especials d'industrialització poc articulada, distorta per la inflació durants anys i amb forta dependència exterior en termes comercials, de capital i de tecnològics, la persistència de la crisi pot acabar en una desindustrialització no compensada, ja que la tendència dins la crisi consisteix a no invertir en els sectors mal col.locats i a invertir amb forta reducció de plantilles en els més ben situats. Entre els sectors amenaçats a Catalunya per fortes reduccions hi ha precisament el dels serveis. No es pot parlar de terciarització si no és a partir d'una base productiva assegurada.

La base productiva de l'economia catalana (a causa en gran part de la política primer d'inhibició i després d'adaptació passiva que han seguit els governs espanyols des del 1973, davant la nova divisió internacional del treball) enfronta amb indefinició el repte que ja té enfront el Mercat Comú Europeu, al qual les economies catalanes i espanyola estan estretament vinculades sense cap possibilitat d'intervenció política en les greus decisions que s'hi estan prenent: tèxil, siderúrgia, neoproteccionisme, etc. Aquesta indefinició procedeix de la manca de realisme i de la voluntat de servir els interessos dels monopolis, per part del govern espanyol, però també de la crisi de la mateixa CEE, crisi explicable en gran part perquè la CEE ha practicat només una política de **laissez faire** (integració negativa) davant de les multinacionals i no una política de construcció europea (integració positiva), política que passaria per aconseguir de veritat que la CEE no fos solament una institució supranacional que detregés capacitat de decisió als Estats, sinó el terreny de la lluita de classes i de la participació política, amb un paper articulat dels Estats i de les forces socials. La viabilitat de la integració positiva no és una viabilitat abstracta, sinó que depèn, en darrera instància, d'aquests plantejaments.

No podem veure l'economia catalana a mig camí entre Frankfurt i Sevilla, sinó en el context espanyol, solidàriament amb el conjunt dels pobles d'Espanya, per interès realista del poble de Catalunya. Sense una concepció meridionalística de la lluita contra la crisi no hi ha sortida per a Catalunya. No té viabilitat intentar ser els menys pobres en una Espanya pobra, sinó que cal augmentar el pastís. L'Estat de les autonomies té ple sentit en una perspectiva solidària i d'articulació de la participació política. Sense una política econòmica d'esquerres a nivell europeu, l'autonomia catalana estarà sempre amenaçada. Amb tot, hi ha un marge de maniobra de l'autonomia per a lluitar contra la crisi. L'interès de Catalunya no és l'adopció pura i simple d'una política subordinada, sinó el desenrotllament d'una política pròpia, tot sabent-ne els límits imposats pel comportament general i global de l'economia espanyola (entès com a suma d'activitats econòmiques dins un marc comú racional). Aquesta política pròpia no s'ha de basar en el conreu de les parcel.les intersticials de la política i l'economia, sinó en un plantejament totalitzador, coherent dels interessos de progrés de la societat catalana.●

Vicenç Fisas Armengol

CRISI, CONFLICTES I MILITARITZACIÓ

Per poca atenció que es presti a la situació internacional, és inevitable demanar-se si no ens estem acostant a l'inici d'un conflicte generalitzat a escala mundial. El fet és que les àrees de tensió han anat augmentant durant els darrers anys, tant geogràficament com sectorialment, cosa que ha provocat una nombrosa literatura sobre l'anomenada Tercera Guerra Mundial que, a desgrat de ser impregnada d'una bona dosi de ficció i manipulació, és un exponent real del sentiment de neguit, inseguretat i pessimisme que intranquil.litza el ciutadà del món industrialitzat.

Aquesta inestable situació internacional és fruit de la conjunció de diverses situacions de tensió i de conflicte que, a grans trets, es presenten en tres nivells diferents: les tensions produïdes pels desajustaments polítics, econòmics i estratègics provocats per la Segona Guerra Mundial i el repartiment de zones que s'establí en acabar. Es tracta de conflictes bastant coneguts, a vegades amb certa periodicitat de tensió i amb una certa experiència sobre llur tractament. En segon lloc, hi ha un camp de problemes nous sorgits, principalment, a partir de l'inici de la dècada dels setanta i centrats majoritàriament a la perifèria capitalista i socialista. Finalment, persisteixen diverses situacions de tensió que no han explotat per ara, però que potencialment són molt conflictives. Es tracta de problemes vells, oblidats per la política i l'estratègia, a pesar de condicionar notablement el futur immediat de la humanitat.

El sorgiment, l'explosió i el tractament d'aquests conflictes és el que es mirarà d'analitzar en aquestes pàgines. Com observarà el lector, no es tracta que hagi nascut un nou problema irresoluble, com opina o es vol fer opinar la majoria de la població. Més aviat es tracta de vells problemes que, al llarg dels anys, s'han anat enterbolint fins a arribar als nivells de conflictivitat actual.

En aquest sentit em sembla interessant d'insistir en la perspectiva de problemes futurs, perquè altrament no tindria sentit criticar la irresponsabilitat dels governants pel fet de no haver volgut abordar els conflictes importants que, de forma clara i inequívoca, s'han anat presentant en el passat immediat i en el present. Tensions actuals seran conflictes en el futur. El pas d'un nivell a l'altre, amb el cost humà que això suposa, no depèn de forces misterioses o ocultes, sinó de la voluntat humana per garantir un esquema de futur més estable, just i generós. No és difícil imaginar, amb tot, que els valors en ús són altres i que, per tant, les previsions per al futur po-

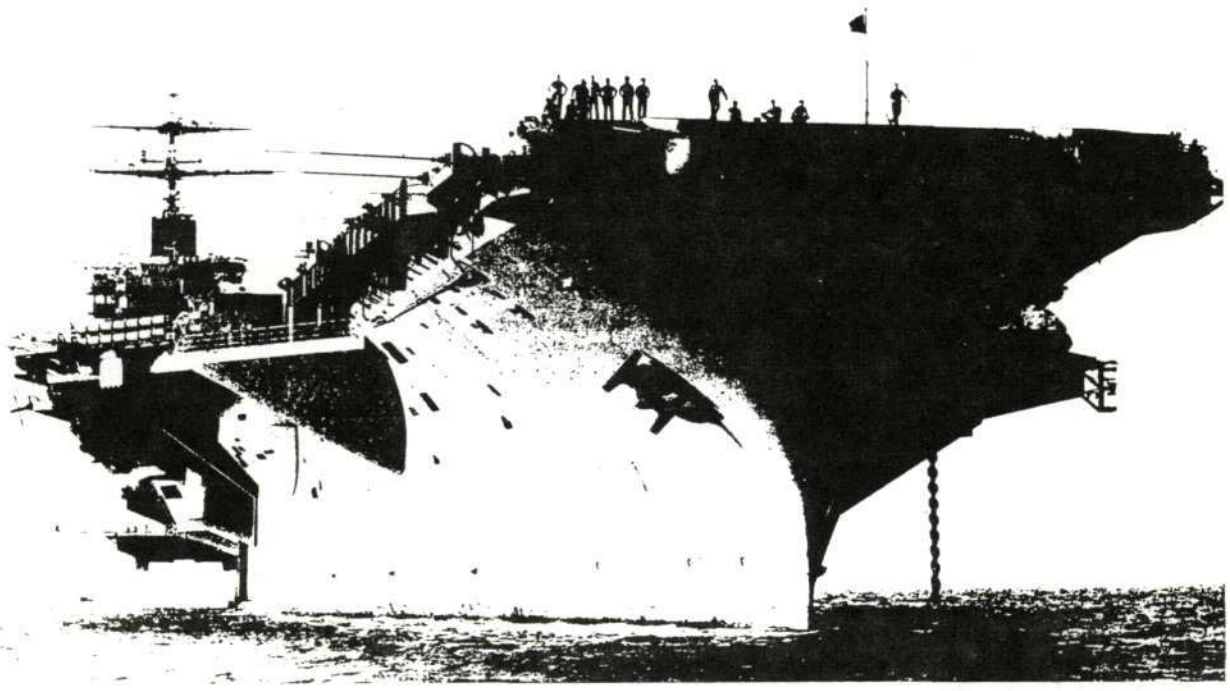

den realitzar-se en el més pur estil depressiu. En qualsevol cas, el raig d'esperança moltes vegades sorgeix entre les situacions més conflictives. Sempre és possible que l'ésser humà —criatura conflictiva per excel.lència— arribi a recordar que allò que fonamenta la seva identitat és, precisament, la seva capacitat de controlar i dominar la seva pròpia conflictivitat.

Per tal de facilitar l'anàlisi de la situació, he dividit els focus de tensió en vuit grans àrees: els conflictes derivats de la crisi econòmica internacional, l'esgotament de les primeres matèries i dels minerals estratègics, la crisi del sistema imperialista vigent, els canvis esdevinguts en el sistema de relacions polítiques internacionals, els canvis de caràcter estratègic que ara es produeixen, els canvis socials, la militarització internacional i, finalment, el problema de la proliferació nuclear.

La crisi econòmica i el futur del capitalisme

La base de la crisi econòmica actual és **la contradicció entre les relacions socials de producció capitalista, per una banda, i el desenvolupament de les noves forces productives i les noves exigències socials dels treballadors**, per l'altra. Aquesta contradicció ha estat aguditzada, a més, per la revolució científica i tècnica que es produeix, particularment, en el terreny de l'ús productiu de la informació.

Els intents de regular aquestes contradiccions han desembocat en una sèrie de **noves contradiccions**, que s'expressen finalment en crisis econòmiques, moviments populars, crisis de direcció política, etc. En la situació actual, en la qual el procés d'acumulació és fluix, totes aquestes contradiccions s'aguditzen, els problemes esdevenen irresolubles i **les tensions i conflictes són més perillosos**.

Per a l'historiador americà Wellerstein, la crisi actual pot entendre's com un **nou desplaçament de les economies-món**, tant geogràficament com tecnològicament. Jacques Attali amplia aquesta concepció i situa la nova economia-món **al voltant del Pacífic**, i la centra en la **tecnologia informàtica**. Opina que avui dia hi ha cinc sectors que proporcionen la mateixa confiança que, a la dècada dels setanta, proporcionà l'automòbil o la televisió: l'aeronàutica, la microinformàtica, l'energia, l'equipament energètic i la indústria de la salut. Aquests sectors són els que perfilen **el futur del capitalisme, dominat pel Japó i per Califòrnia**.

Si es compleix aquest esquema, podem preveure tres futurs focus de tensió:

1) **La marginació** a què es veuran sotmesos **els països del Tercer Món**, tant els més endarrerits com els que se situen a l'avantguarda de la industrialització assignada en la divisió internacional del treball (el Brasil, Corea del Sud, Taiwan, etc.)
2) **Les rivalitats dels països europeus amb el Japó i els EUA** en el domini d'aquestes noves tecnologies.
3) Les **dificultats** amb què es trobarà el **capital mundial** per fer consumir la producció. Per una banda, necessita produir productes de massa; però, paral.lelament, necessita controlar el poder de compra dels assalariats.

D'aquests tres focus de conflictes econòmics, el segon és el menys arriscat, ja que **les tensions intercapitalistes** difícilment es traduiran en conflictes oberts, especialment pel paper catalitzador que tenen els organismes d'interessos comuns que hi ha establerts, que sempre són un bon mitjà per reduir el nivell de conflictivitat. Els problemes seriosos seran deguts, lògicament, a l'enfrontament amb el Tercer Món, que no es resignarà al nou paper que se li dóna, i als enfrontaments de classe dins de les societats capitalistes, a causa de l'atur que la introducció de la informàtica establirà en el mercat del treball.

En síntesi, ens trobem amb una **clàssica crisi de sobreacumulació**, complicada amb una **crisi de reproducció deguda, en darrer terme, a l'escassesa dels recursos naturals**. «La solució de la crisi, per tant, ja no es pot trobar en el creixement econòmic, sinó únicament en una **inversió de la lògica capitalista**, la qual tendeix espontàniament al maximalisme » (1). La natura d'aquesta crisi planteja el greu problema que no es pot resoldre dins del marc i mitjançant els pressupòsits que l'han creat, és a dir, mitjançant el consumisme indiscriminat (pel que fa a recursos i pel que fa al repartiment mundial) característic del creixement econòmic de la postguerra.

Entrem inevitablement en un decenni dominat pels **enfrontaments i els conflictes derivats de les desigualtats econòmiques internacionals.**

En aquest procés, la dècada dels setanta ha marcat decisivament el caràcter evolutiu i variant de l'estructura econòmica internacional. En aquesta època, els moviments i les variacions més destacables han estat els següents: (2)

1.— L'acceleració del procés de **transnacionalització i mundialització del mode de producció capitalista**. Aquest fet comporta una limitació de respostes i d'accions governamentals o nacionals.
2.— La **pèrdua de l'hegemonia absoluta dels EUA.**
3.— La **politització de les relacions econòmiques internacionals,** degudes als dos factors anteriorment esmentats.
4.— L'ampliació dramàtica de la **diferència entre països rics i pobres**, fruit del fracàs de les estratègies per al «desenvolupament».
5.— La crisi energètica.

Fins ara, els intents de resoldre aquestes divergències i rivalitats han servit per consolidar posicions de poder. El repte actual està en el fet que aquestes rivalitats s'emmarquen en una situació política i estratègica summament desfavorable, fins al punt que invalida la majoria de les respostes clàssiques que, fins fa poc, podien, si no solucionar, sí frenar o contenir enfrontaments delicats. El tractament de la crisi econòmica, en la mesura que només és un extrem d'una estrella conflictiva, haurà d'anar acompanyat del tractament i la resolució d'uns altres greus problemes estructurals de repercussió internacional.

L'esgotament de les primeres matèries

Un dels principals problemes a tractar és el de l'esgotament de les primeres matèries i, consegüentment, **la necessitat de cercar noves polítiques industrials que puguin harmonitzar amb l'escassetat de determinats productes no renovables.**

Si la demanda actual de primeres matèries es manté, abans de cinquanta anys s'hauran acabat les reserves de coure, estany, cobalt i tungstè. I abans de trenta anys s'hauran acabat les de plom, zinc, titani, crom, bismut, mercuri, plata i amiant.

Segons fonts oficials americanes, l'any 2000 els recursos de petroli per habitant, a nivell mundial, hauran disminuït en un 50%; les reserves d'aigua en un 35%, les de fusta en un 47%. A més, entre el 15 i el 20% de les espècies animals i vegetals desapareixeran de la Terra. Terribles perspectives, sobretot quan **aquesta escassesa provindrà del malbaratament dels països rics.** Les Nacions Unides han presentat recentment un estudi sobre les activitats de la població mundial, en el qual es recorda que, el 1900, un individu mitjà d'un país ric tenia quatre vegades més recursos que una persona del món pobre. El 1970 aquesta proporció havia passat de 40 a 1.

Contràriament a allò que creu molta gent, els EUA són un país que depèn bastant de l'exterior en el seu proveïment de primeres matèries. Un 90% del seu consum de crom —indispensable per a la fabricació d'avions— depèn de les importacions que realitza de la URSS i de Zimbabwe. De la mateixa manera, importa de l'Àfrica del Sud la major part del cobalt, crom i manganès. **La dependència dels països rics respecte del Tercer Món en el proveïment de les primeres matèries és un dels punts que comportaran més conflictes en el futur immediat.** Recordem, a més, que la URSS té gran influència a l'Àfrica, especialment als països que envolten els productors de primeres matèries estratègiques, per la qual cosa no és negligible que en un futur es produeixin tensions en aquesta zona tan decisiva.

El problema energètic

Pròleg de la futura batalla pel control de les primeres matèries és l'actual crisi del **petroli**, que s'ha constituït en **la principal font de tensions internacionals de l'actualitat.**

L'inici del problema central de la crisi energètica és el rendiment decreixent que caracteritza l'explotació dels recursos no renovables, que es tradueix en un augment constant dels costos de producció i, per tant, en una probabilitat de disminució dels beneficis. És a partir d'aquesta situació que s'ha establert una estratègia per a l'elevació dels preus del petroli i, com a conseqüència, per a la revaloració dels jaciments menys rics.

La batalla pel control dels jaciments actuals és de summa importància per a l'estabilitat/inestabilitat de la situació política internacional. Per primera vegada des de la Segona Guerra Mundial, **els països desenvolupats econòmicament lluiten entre si, de forma generalitzada, per tal d'assegurar-se el proveïment, si no el control, d'una primera matèria (el petroli)** escassa i necessària per al funcionament de la societat consumista.

La vulnerabilitat d'aquests països és, lògicament, notable, puix que **el problema no es pot resoldre amb mesures militars**, tant perquè implicaria una vasta extensió del conflicte, com perquè es corre el risc de destruir els jaciments petrolers mateixos. D'aquesta manera, la crisi energè-

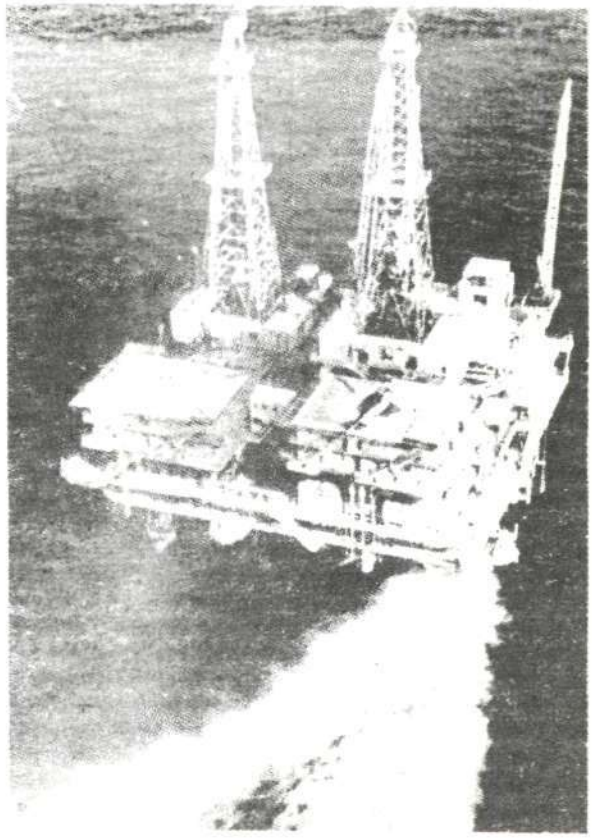

tica ha palesat la total ineficàcia dels sistemes clàssics de regulació de conflictes.

El control de l'alimentació

Per bé que és cert que l'embargament de cereals que els EUA imposaren a la URSS com a resposta a la intervenció d'aquest país a l'Afganistan ha estat un fracàs, allò que s'ha posat darrerament en evidència és que l'**arma alimentària està esdevenint cada cop més un element important en la política i l'estratègia de la dissuasió**, és a dir, s'ha incorporat a la panòplia de mesures coercitives pròpies de l'estratègia militar.

Paral.lelament a aquesta novetat, cal assenyalar la **monopolització creixent de la producció i comercialització d'aliments bàsics per companyies multinacionals**, cosa que facilita la realització de l'estratègia suara esmentada, en la mesura que aquestes multinacionals es concentren en pocs països, especialment als EUA.

El control dels aliments té, tanmateix, una dimensió molt més dramàtica: la de la **fam**. En l'actualitat, 600 milions de persones en passen. D'aquí a vint anys es preveu que aquesta xifra haurà augmentant fins a 3000 milions de persones. **El nombre de països en què la producció és inferior a llurs actuals necessitats alimentàries és molt elevat,** i les previsions de creixement demogràfic poden agreujar la situació actual. No oblidem tampoc que **el problema de l'alimentació no està tant en el creixement de la població, com en l'altíssim nivell de consum de la minoria que habita en els països rics**. L'enorme desigualtat en la distribució dels recursos alimentaris serà forçosament, en un futur pròxim, una font imparable de conflictes.

La crisi del sistema imperialista

Els canvis polítics i econòmics que s'han anat produint al llarg dels darrers quinze anys en l'escena internacional han estat causats en bona part per **les seqüeles de la descolonització** realitzada pels anys cinquanta, i per la divisió internacional del treball que es va establir en aquell moment.

La crisi de l'actual fase de l'imperialisme s'inicia amb l'exigència d'un nou ordre econòmic internacional, en el qual la perifèria es dedica a l'exportació de productes manufacturats. En general, **la industrialització del Tercer Món orientada cap a l'exportació ha estat un fracàs. Perpetua palesament el procés històric de desenvolupament dependent** en els països subdesenvolupats, i no permet l'establiment d'una base de producció que, amb el temps, pugui arribar a satisfer les necessitats de la majoria de la població.

La nova divisió internacional del treball va lligada a la pugna pel Tercer Món que els països occidentals mantenen a principi de la dècada dels setanta, quan la CEE es preparava per afrontar l'hegemonia americana. Més tard, amb l'estancament de l'economia mundial i la disminució de les oportunitats d'inversió, **els països occidentals procuren frenar la industrialització del Tercer Món que ells mateixos havien encoratjat**, creant problemes polítics que poden degenerar perfectament en conflictes o situacions de tensió important, especialment pel dinamisme i les ambicions de petites potències emergents.

El sorgiment de potències menors

Un dels fets més transcendentals de la història econòmica recent és el del **sorgiment de països de la perifèria amb aspiracions a esdevenir centres de poder regional**, tant a nivell econòmic com polític. Aquest ha estat el cas de països com l'Iran, el Brasil, Nigèria, Sud-Africa, l'Índia, Aràbia, etc. Són països situats quasi tots dins de l'esfera d'influència americana, i han participat de manera activa en la nova divisió internacio-

nal del treball i dels recursos a què m'he referit suara.

A part de l'aspecte referent al ràpid creixement econòmic d'aquests països, aconseguit mitjançant el model de substitució de les importacions, i el de la competència que alguns d'ells estan fent als mateixos països industrialitzats en el terreny del comerç, cal destacar que **aquests països han anat adquirint un notable poder militar sobre les àrees de llur influència**. La participació en les despeses militars mundials de sis països com l'Índia, el Brasil, l'Iran, Sud-àfrica, Veneçuela i Nigèria ha passat de l'1,2% el 1956 al 4,5% el 1978. Són països que **importen grans quantitats d'armament** i que **tenen intenció de fabricar armament nuclear** (l'Índia ja en té). En aquest sentit, s'ha de fer notar que hi ha una relació molt estreta entre els països que són centres regionals, els que tenen programes nuclears i els que exporten armament. Pràcticament són els mateixos. Dels catorze països del Tercer Món que tenen programes nuclears, n'hi ha dotze que ja produeixen material bèl.lic i set són exportadors d'armes.

És també en aquests subcentres imperialistes on **la violència estructural solament pot conservar-se mitjançant l'aplicació oberta i forta de la violència directa**. Són països «desenvolupats» en la tecnologia de la tortura i en la proliferació de forces paramilitars. És el millor mercat per als venedors d'armes contrainsurrecció.

El conflicte Nord-Sud

La militarització dels estats subcentres de l'imperialisme és la mostra palpable d'allò que podríem denominar **«divisió internacional del risc de conflicte armat»**, és a dir, del repartiment del món entre zones de tensió, estrictament, i zones de conflicte-guerra. «La configuració del conflicte Est-Oest va lligada a la configuració del conflicte Nord-Sud, directament, a través de l'armament (transferències d'armes, producció sota llicència de material bèl.lic, etc.» (3)

És realment desolador de comprovar que **les armes tenen funcions en la configuració del conflicte Nord-Sud, mentre que, en una altra connexió** —com per exemple la de l'Est-Oest—, **les defugen tots**. En la configuració Nord-Sud les armes i la maquinària militar són considerades encara com a vàlides políticament, com a capacitades per fer la guerra, i són utilitzades per aconseguir objectius polítics.

Greu especialització forçada, i més quan considerem les causes del subdesenvolupament del Tercer Món. El subdesenvolupament, la pobresa, no és el resultat d'un procés autònom, sinó que és un procés caracteritzat per la dominació efectuada pels països capitalistes del centre. **El subdesenvolupament és part integrant del mateix procés de desenvolupament del sistema capitalista**, dins de l'economia mundial.

Tocant a això, cal assenyalar la dificultat que tenen les societats del centre, que viuen de l'excedent imperialista, per entendre la necessitat d'una reestructuració global. Es pot preveure que si les societats del Tercer Món aconsegueixen, algun dia, realitzar una ruptura en el mercat mundial de l'imperialisme, a través del qual funciona el procés de centralització de l'excedent, no trobaran ni la comprensió ni la solidaritat de les classes populars dels països rics.

Els grans canvis de la política internacional actual

En l'actualitat es pot apreciar que **les grans potències estan realitzant una revisió de les posicions establertes després de la Segona Guerra Mundial**. Els darrers quinze anys aquesta revisió ha estat motivada, fonamentalment, per **la revaloració de les zones productores de petroli.** Un fenomen col.lateral a aquest procés és l'intent dels EUA de recuperar part de l'hegemonia política perduda, tant a la Indo-xina com a l'Orient Mitjà. El problema d'aquest intent és que vol recuperar **espais que són, també, de l'interés de l'URSS.**

Si les grans potències no arriben a un acord, és imminent una ruptura general en l'estructura política i econòmica internacional, que implicaria fins i tot la fi d'un món, malgrat que no signifiqués la fi del món. La ruptura no serà causada solament per la crisi diplomàtica, sinó també per la crisi ideològica mateixa de l'industrialisme i del consumisme. Els actuals models de progrés són irreals i han perdut llur finalitat, per la qual cosa no hi ha més remei que cercar-ne de nous. La dificultat per realitzar aquest canvi està, tanmateix, en l'opinió pública mateixa, en la masa popular, excessivament acostumada a acceptar diàriament la dominació i la protecció dels Estats.

De fet, les relacions entre els Estats Units i l'URSS són les que determinaran els rumbs principals de la política internacional, encara que **cada vegada és més forta la pressió dels conflictes interns del Tercer Món. L'expansió de l'Islam**, per exemple, condiciona i limita el joc de la política bipolar que han volgut portar a cap les dues grans potències.

El conflicte Est-Oest té com a funció estabilitzar les estructures de dependència. Les constants crisis que apreciem a nivell internacional serveixen per reprimir les rivalitats o contradiccions entre els centres capitalistes i, per tant, actuen contra la solidaritat del Tercer Món. Sota aquest esquema, resulta evident que **el resultat de la competència Est-Oest determinarà les possibilitats d'alliberament de la perifèria.**

Les tensions intersocialistes

En el fons, el conflicte Est-Oest oculta les rela-

cions de dependència establertes dins de cada sistema; la submissió europea davant dels EUA i la dels països de l'Est davant de l'URSS.

Sobre aquestes últimes, les tensions estan assolint fites molt altes. El cas de Polònia és una clara expressió d'aquest conflicte. En realitat, **tant el Pacte de Varsòvia com l'OTAN són organismes que exerceixen funcions de dominació, control i estabilització dins de la seva àrea de competència.** D'aquesta forma, pel tal que el Pacte de Varsòvia pugui acomplir una política de seguretat interior, en benefici del poder de l'URSS, s'estructura una **divisió del treball intersocialista que produeix i reprodueix relacions de dependència, tant econòmicament com políticament**.

Tocant al **litigi entre l'URSS i la Xina,** en una lluita per protagonitzar el liderat del camp socialista, observem que **la militarització d'aquest conflicte estructural reprodueix els mateixos perills i les mateixes patologies que el conflicte Est-Oest,** tant en sobrecapacitat nuclear (**overkill**) com en escalada d'armaments, ja que la política de seguretat —com bé assenyalaria Senghaas— és fruit, cada cop més, dels complexos d'armament que es desenvolupen autodinàmicament. Amb això s'oblida que tant la dissuació Est-Oest com la dissuació Xina-URSS comporten unes despeses molt grans, i que **la força bèl.lica, en l'època actual, ja no pot considerar-se com un mitjà polític**; i més quan les ocasions d'enfrontament són tan nombroses.

Principals canvis estratègics de la nostra època

Un factor positiu, encara que no exempt de dramatisme, de les crisis actuals és que han posat seriosament en dubte l'eficàcia de la política de distensió, que s'ha basat en el rearmament permanent dels bàndols contendents, en comptes de basar-se en un esforç d'aproximació cultural i de cooperació econòmica i tecnològica, per resoldre els veritables problemes mundials.

«Les ocasions d'enfrontaments locals són múltiples, perquè **el món ha perdut els seus sistemes de regulació**. Cabria preguntar-se si, en el marc estratègic, no som encara presoners d'un concepte ja desfasat —el de l'amenaça—, quan en realitat **estem entrant en un període en què el vertader concepte és el de risc.**» (4)

El cas és que, després de la política intervencionista a gran escala que els EUA practicaren en la dècada dels setanta, a la qual seguí la política de «drets humans» de la primera meitat dels setanta, **assistim ara a un nou sorgiment dels preparatius intervencionistes**.

En el futur, un dels factors que podrien provocar més canvis en la situació política internacional podria ser l'eventual **militarització del Japó**. Aquest país, que actualment sols gasta l'1% del seu PNB en defensa, podria voler tenir un paper polític i militar de domini total en la zona asiàtica, cosa que comportaria un reforçament considerable del seu aparell militar. Aquesta possibilitat, per a un país amb un potencial econòmic tan elevat, provocaria necessàriament un canvi radical en les relacions interimperialistes.

El fracàs dels països-policia

La guerra entre l'Iran i l'Iraq ha posat en evidència un factor summament important: el del fracàs de les nacions-policia, és a dir, dels intents de delegar a semipotències regionals el paper que abans complien —de forma directa— les grans potències. Aquest fracàs no s'ha d'interpretar com una impossibilitat que hi hagi perifèries tercermundistes amb capacitat i/o voluntat per exercir el paper de corretja de transmissió del mecanisme imperialista; de cap manera. Però **allò que sí que s'ha anat comprovant com a inviable és que aquestes funcions subimperialistes es puguin realitzar mitjançant la militarització d'aquests països**. L'intent d'exercir un domini en el terreny militar implica situar-se dins de la dinàmica dels armaments, cosa que equival a dir que s'entra en un procés d'autogeneració de necessitats i justificacions que, al cap d'un cert temps, ja no tenen relació amb la idea inicial de la funcionalitat del país-policia.

El conflicte entre l'Iran i l'Iraq és un conflicte de rivalitat entre dos imperialismes terciaris, és a dir, entre dos països que lluiten per aconseguir l'hegemonia de l'Orient Mitjà. Utilitzant la terminologia de Wellerstein, es tracta d'un conflicte de dominació al dedins d'un sistema-món, per la lluita per assolir el liderat d'aquest sistema. Els països militaritzats del Tercer Món que fan funcions subimperialistes tenen grans possibilitats d'entrar en un procés de disgregació d'aquesta mena, per la qual cosa l'esquema conflictiu d'Iran-Iraq s'estendrà a d'altres latituds.

L'ofensiva soviètica

Aquests darrers anys, coincidint amb la pèrdua de domini internacional dels Estats Units, l'URSS ha intensificat les seves intervencions directes als països sota la seva influència i ha accelerat la seva penetració en noves àrees. Podria parlar-se, fins i tot, d'un cert **abandó de la clàssica estratègia indirecta**, en la mesura que la seva actitud imperialista s'està mostrant amb gran claredat de signes, sense amagar-ne excessivament la brutalitat i les intencions, com és ara el cas de l'Afganistan.

Una explicació d'aquesta nova política podria ser la de l'evident **interès de l'URSS per accedir al petroli de l'Orient Mitjà**, atès que té problemes de proveïment d'aquest producte. La relativa debilitat econòmica i político-ideològica soviètica s'intenta compensar amb un reforçament de la seva força militar. Força que, al cap i a la

fi, a qui amenaça i fustiga és als mateixos països de l'Est, és a dir, a la seva més immediata perifèria. En analitzar el comportament soviètic, no pot excloure's el fet —decisiu en el moment de la crítica— que **l'URSS és un país no amenaçat per Occident**, la qual cosa ens fa pensar que tan **sols per motius interns aquest país continua en una infernal cursa d'armaments.**

L'aliança EUA-Xina i el temor soviètic

Últimament **la Xina comença una campanya de modernització del seu aparell militar**, enviant especialistes a Occident, a la recerca de tecnologia avançada. Per altra banda, la Xina intenta realitzar una **cooperació econòmica i estratègica amb el Japó**, amb la qual cosa quedaria constituït l'eix Japó-Xina-EUA, i reforçaria la «síndrome d'assetjament» que pateix l'URSS.

El **conflicte entre l'URSS i la Xina** és un dels més importants de l'actualitat, pel seu **caràcter autístic**. Tots dos estats segueixen una política de sobre reacció, que és el patró clàssic de la política de poder i que fa difícil de veure les coses sense fixacions negatives.

El creixement demogràfic i els canvis socials

El problema demogràfic no s'ha d'entendre solament des d'un punt de vista d'una possible manca de productes alimentaris que puguin proveir el conjunt de la població mundial, sinó que s'ha d'interpretar, també, com el **pes específic que van adquirint algunes regions del planeta, per llur població**. Els països de l'OCDE, que ara representen el 19,6% de la població mundial, en seran només el 14,8% l'any 2000. Altrament, els països asiàtics, excloent-ne la Xina, passaran de representar el 29,6% actual al 34,5% l'any 2000.

Dels 6.350 milions de persones que habitaran el planeta en acabar el segle, **5000 milions viuran als països del Tercer Món**. No és possible ni raonable pensar, en aquest sentit, que una massa tan immensa de població es resignarà, per sempre, a viure en les **condicions infrahumanes** en què ha de viure actualment. La hipòtesi d'enfrontaments múltiples és, doncs, totalment real. La hipòtesi de la incapacitat de resoldre'ls és, evidentment, la més probable.

Una de les característiques fonamentals de l'estat actual de les relacions internacionals és, precisament, la **crisi dels models de representació i dels mètodes de control**. A nivell internacional, les grans potències han perdut el domini del joc multipolar, perquè ja no poden controlar els esdeveniments.

És lògic que sigui així. La pau social és possible quan hi ha una contenció de la violència col·lectiva i les lleis poden establir un marc d'actuació individual satisfactori. Però resulta que el caràcter de la societat internacional és extremament anàrquic, la qual cosa provoca la violència oberta. Per una banda, la societat internacional té una estructura estable i bastant rígida, cosa que comporta l'establiment de processos de retroalimentació, d'egocentrisme, i, per tant, possibilita comportaments irracionals que, si desemboquen en fortes contradiccions, acaben provocant crisis (5). Per una altra banda, **la societat internacional presenta deficiències notables, com ara la seva incapacitat per regular els conflictes i la poca capacitat d'adaptació**.

No cal dir que el conflicte i l'enfrontament formen part, ontològicament, de la realitat social; però també s'ha de recordar que **el fet constituent de tota societat és la seva capacitat de dirigir i dominar els conflictes**. I és això el que està en crisi. D'ençà que finalitzà la Segona Guerra Mundial s'han desenvolupat 127 conflictes bèl.lics, en els quals han mort o han resultat ferits un total de 32 milions de persones, i hi han participat 88 Estats.

La proliferació nuclear

El factor més destacable del militarisme actual és, sens dubte, **l'enorme potencial de destrucció de masses existent**. El conjunt de bombes llançades pels EUA sobre Alemanya i el Japó durant la Segona Guerra Mundial tenia una potència explosiva acumulada de dues megatones. Avui dia una sola ogiva nuclear pot depassar

aquesta potència més de deu vegades. En total, les capces nuclears en mans de les grans potències tenen una força explosiva que depassa un milió de vegades la de la bomba d'Hiroshima.

En el transcurs de l'últim decenni, els EUA i l'URSS han centrat llur esforç en **el desenvolupament d'armes nuclears sofisticades**, i han tingut cura molt més de l'aspecte qualitatiu que del quantitatiu, cosa que implica una notable millora en l'eficàcia d'aquesta mena d'armament. Paral.lelament, **el perfeccionament de les bombes ha anat sincronitzat amb el de la tecnologia dels míssils**.

Amb la capacitat de destrucció existent tots els països poden destruir i ser destruïts alhora, i, a més, irremeiablement. **La destrucció de l'enemic implica, necessàriament, la pròpia destrucció**. Aquesta absurda situació, denominada «estabilitat crítica», es manté sobre unes bases terriblement inestables. Per una part, l'equilibri actual (evidentment es tracta d'un equilibri entre les dues grans potències, no pas per a la resta de països) depèn en gran mesura de la sensatesa i de l'autocontrol dels dirigents de les dues grans potències, és a dir, de cow-boys ficats en l'alta política i d'octogenaris amb paranoies persecutòries. En segon lloc, amb l'augment de l'estoc nuclear d'aquests països, augmenten igualment **les possibilitats d'un accident fatal**, sia per error administratiu, tècnic o estratègic.

Juntament amb aquesta proliferació vertical (augment constant de la potència destructiva dels EUA i l'URSS) hi ha una proliferació horitzontal, és a dir, un increment dels països que poden disposar d'armament nuclear.

La proliferació horitzontal es fonamenta en l'expansió internacional de programes nuclears civils. Els reactors nuclears «civils» produeixen plutoni, com un dels productes de llurs residus. Aquest plutoni, degudament tractat, és el que es fa servir per a la fabricació d'explosius nuclears. Com més centrals nuclears hi hagi, per tant, més possibilitats hi haurà de fabricar armes nuclears. Per al 1985 s'espera que uns 28 països, que en aquests moments no tenen armes nuclears, tindran prou capacitat per produir 30.000 kg anuals de plutoni, suficients, en teoria, per fabricar de 10 a 20 bombes atòmiques diàries d'una quilotona. El risc que es produeixi una escalada en un conflicte, fins a arribar a la utilització d'armes nuclears amb fins tàctics, és del tot evident en un futur molt proper.

La dinàmica de la cursa dels armaments

Les xifres del rearmament mundial són prou eloqüents per comprendre la seva magnitud. **Les despeses militars mundials**, que el 1980 assoliren l'astronòmica quantitat de 450.000 milions de dòlars, **no paren d'augmentar en termes reals**, amb la qual cosa el rearmament va adquirint cada cop més intensitat. En aquest procés, **és el Tercer Món qui porta un ritme més elevat de rearmament**. En part, això és degut al fet que **els països subdesenvolupats són els principals importadors d'armament**, dediquen una part considerable de llur potencial econòmic a l'adquisició d'armament sofisticat. En l'actualitat, el comerç mundial d'armaments arriba als 25.000 milions de dòlars anuals. Els principals venedors en són els EUA, l'URSS i França, amb notable avantatge sobre llurs immediats competidors. Aquest rearmament de la societat internacional ha anat ampliant i enfortint el poder de la indústria bèl.lica, que en alguns països arriba a assolir nivells de sectors decisius per a la bona marxa de la indústria i per al sanejament de les balances comercials. **El complex militar-industrial d'aquests països és de tal magnitud, que va adquirint una dinàmica pròpia, difícil de controlar**, la qual cosa es converteix en una font constant de provocació de conflictes futurs.

L'enorme esforç dedicat a la investigació de productes de destrucció ha convertit la cursa d'armaments en una veritable **cursa tecnològica**. Als EUA, un 40% dels científics dedicats a tecnologies avançades treballen per a la indústria de guerra. Si abans de la Segona Guerra Mundial els estats dedicaven un 1% de llurs despeses militars a la investigació bèl.lica, aquest percentatge és del 10% en l'actualitat. Aquesta cursa tecnològica, a part de distreure l'atenció cap a problemes tecnològics que podrien ser de gran utilitat per a la humanitat, **distorsiona el concepte mateix de planificació estratègica**, en la mesura que els continus canvis que es produeixen en la panòplia d'armes existents alteren les estratègies en ús d'un moment determinat, amb la qual cosa es dificulten l'establiment d'estratègies convenients i la previsió del futur.

Amb el poder destructor de les armes modernes i la proliferació nuclear, tant la vertical com l'horitzontal, cal destacar també **l'increment de les motivacions sòcio-econòmiques en el desencadenament dels conflictes**. El militarisme actual, *més que no pas en factors externs (models d'acció-reacció)*, com ho poden ser les rivalitats imperials de les grans potències o les lluites ideològiques, es basa en els factors interns (model sòcio-econòmic), és a dir, s'actua en funció dels beneficis que es pot proporcionar al complex militar-industrial i/o sota les pressions de les instàncies científiques i tecnològiques.

Com a conseqüència d'aquesta dinàmica, **la coalició de les forces econòmiques, militars, polítiques i tecnològiques que envolten la indústria de guerra reforça la patologia de l'actual política de dissuasió** (autisme, no-rectificació, creació d'enemics, etc.), creant respostes desproporcionades respecte als vertaders desafiaments. Si hi afegim un ambient internacional veritablement enterbolit per les mutacions que hem assenyalat en pàgines anteriors, la cosa més coherent és pensar que continuarà desenvolupant-se la insensatesa de la política militarista actual, però

amb els nous riscs que comporta la innovació tecnològica i la sobreacumulació d'armes destructives.

Conclusió

La situació internacional del moment present és com la d'un transportista de material inflamable amb tendències piròmanes. Hi ha un potencial destructiu com no ha existit mai al planeta, en possessió de pocs països però amb tendència a augmentar de partícips, en continu moviment a causa de la revaloració d'algunes zones, i amb un ventall de dirigents polítics i militars amb poca consciència del risc que aquest moviment i aquesta acumulació comporten per a la supervivència de la humanitat.

Fins fa poc aquesta delicada situació es mantenia gràcies a la contenció, els límits, de dos importants factors: el bloqueig nuclear i l'esperit de lalta. En l'actualitat fins i tot aquests bloquejadors són dubtosos. La proliferació nuclear és incompatible amb la política de bloqueig nuclear, i els acords de repartiment del món han entrat en una nova fase d'inestabilitat. Els límits als comportaments agressius de les grans potències estan en crisi, i la recerca de nous sistemes de regulació i control resultarà cada cop més difícil, perquè el Tercer Món, a pesar de les seves nombroses contradiccions, no sembla pas que hagi de donar facilitats perquè la dinàmica de l'explotació continuï el curs que ha seguit fins ara. De la manera com es resolgui aquesta situació i els països pobres desenvolupin llurs contradiccions depèn, no tan sols el curs d'un procés històric, sinó també, per la naturalesa del moment actual, el futur de la humanitat.●

(1). **Ecología y libertad**. Michel Bosquet. Gustavo Gili, 1979.
(2). «Interdependencia y trilateralismo: Orígenes de una estrategia», Carlos F. Rico —**Información Comercial Española**—, nov. 1979.
(3). Dieter Senghaas, **Dinámica del rearme y del desarme.**
(4). «Les cereales, arme politique» —Edgar Pisani— **Défense Nationale**, març 80.
(5). «La estructura del conflicto en la sociedad internacional contemporánea» —Dieter Senghaas, a **Dominación y dependencia en la economía internacional**— Angel Viñas, Ariel, 1978.

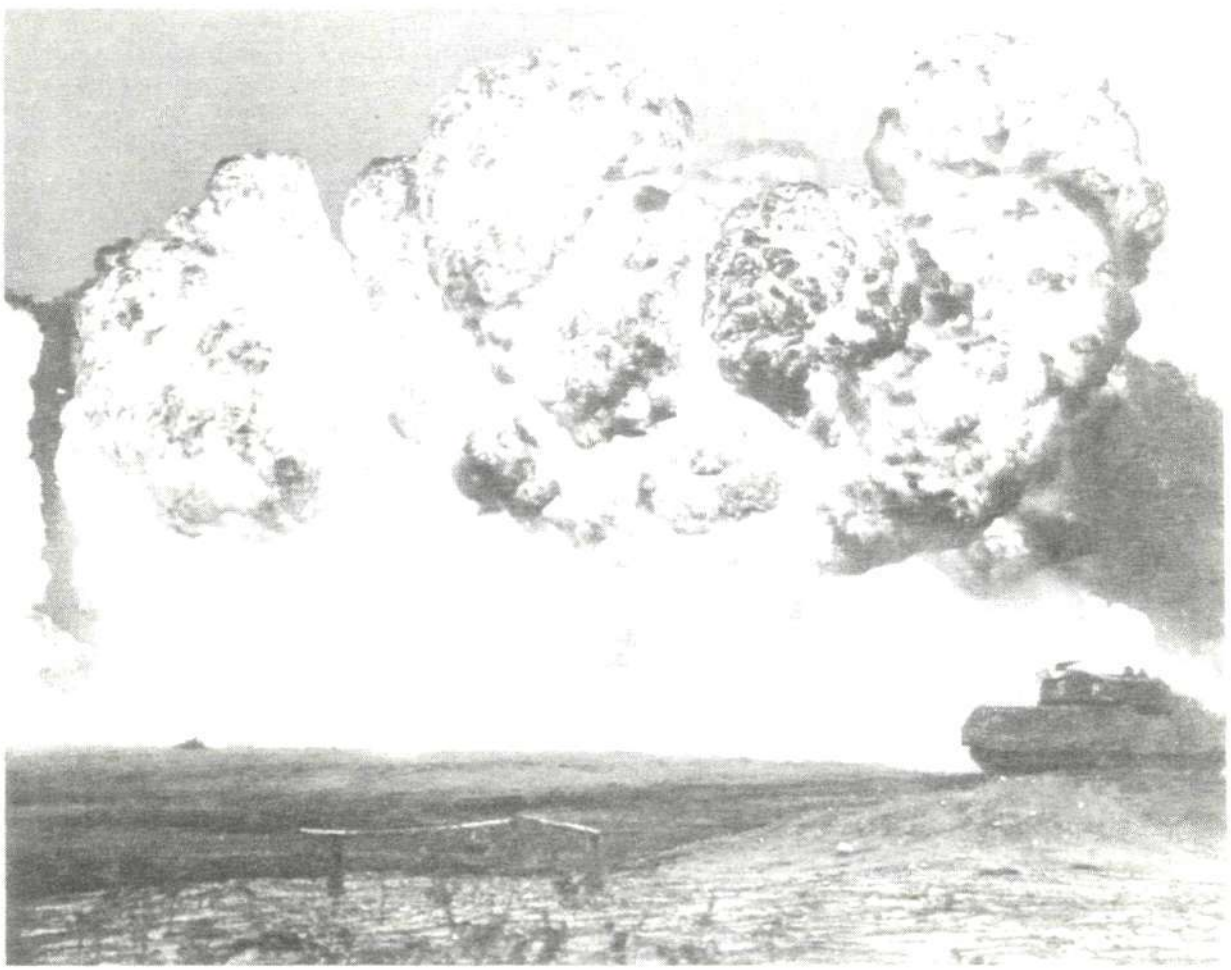

ELS BLOCS MILITARS

PERILL D'UNA ALTRA GUERRA MUNDIAL (*)

Miguel Candel

Jo faré una sinopsi històrica dels blocs militars fins als nostres dies. Serà una intervenció més aviat històrico-militar que no pas política.

El final de la Segona Guerra Mundial

Començaré amb un document curiós que és aquesta revista que potser n'hi ha que deuen conèixer. Es una revista político-ideològica de les forces armades alemanyes durant la Segona Guerra Mundial: «Signal». Concretament, aquest número és el de maig del 43. El maig del 43, com sap tothom, ja s'havien produït les desfetes decisives per al curs de la guerra, desfetes alemanyes en tots dos extrems del front: és a dir, al front occidental, a El-Alamein, i al front oriental, a Stalingrad. Era evident, doncs, que la sort de les armes començava a canviar. Doncs bé, a la pàgina 8 d'aquest número hi ha un article que es titula així: «La llavor de la Tercera Guerra Mundial.» Amb aquest mapa tan suggestiu, a desgrat de la distància suposo que bastants de vosaltres podreu apreciar en què consisteix el supòsit estratègic geopolític que el mapa contempla. Una Europa que, si fa no fa fins al Rin, és d'un color vermell fort, i del Rin cap a l'Oest és d'un rosa que s'envermelleix per moments a l'escalf de les flamarades que sorgeixen tant a França com a Espanya. I Anglaterra, que continua tan groga com sempre, amb el color de la flegma, però amenaçada per unes fletxes vermelles que sorgeixen de l'Est. Aquest article va clarament adreçat, amb molta agudesa i perspectiva, a intentar d'alguna manera preparar el terreny per a una pau per separat amb Occident, una pau per separat sobretot amb Anglaterra. Parla aquí, amb tota tranquil·litat, dels dos perillosos extrems que planen sobre Europa considerada com una entitat única, que són l'Imperialisme Soviètic i l'Imperialisme Americà. Quasi amb terminologia marxista, diu que les élites financeres dels EUA necessiten un imperi mundial i que si vencen en la guerra tindran el camp obert per a la construcció d'aquest imperi. (Gran visió de futur, sens dubte.) I que, d'altra banda, la Unió Soviètica aspira a les mateixes coses, i evidentment, la seva victòria en la guerra produiria el mateix efecte. Que, per tant, la víctima serà Europa, i que Europa ha de posar-se a la raó i arribar a la construcció d'un bloc europeu entre tots dos extrems, que consolidi l'economia, la cultura europea, que la salvi d'aquestes dues barbàries de signe contrari i li permeti subsistir. S'hi citen aleshores unes paraules del vice-president dels Estats Units d'aquella època, Henry Wallace, en un discurs que pronuncià el 8 de març, en el qual parla de la necessitat, precisament, del contrari: que els aliats antifeixistes estrenyin files, i on assenyala de passada que un perill perquè això no anés així seria, d'una banda, per part occidental, iniciar abans que acabés la guerra una mena de guerra dins de la guerra contra els altres aliats orientals, de cara a obtenir-ne avantatges estratègics al final de la guerra. Això seria, diguem-ne, el pecat contra la unitat antihitleriana que podrien cometre els occidentals. I el pecat que podrien cometre els soviètics seria de restaurar o restablir com a política, com a ideologia directiva, les idees trotskistes de revolució mundial. En qualsevol dels dos casos, qualsevol de les dues parts aliades se sentiria amenaçada per l'altra, i això portaria al trencament de l'«entente». Llavors l'ar-

Aquest article és la transcripció de la intervenció que va fer en Miguel Candel al debat organitzat per **Nous Horitzons** el dia 9 de desembre del 1980 als Caputxins de Sarrià entorn al tema: **¿Anem cap a una confrontació bèl.lica?**. En aquest mateix debat també hi participaren en **Vicenç Fisas**, la intervenció del qual és la base de l'article que podeu llegir en aquest número, i en **Joaquim Sempere**.

ticle alemany, aferrant-se a aquesta consideració, posa molta èmfasi a assenyalar que la política de la Unió Soviètica continua essent la política de la Komintern, en la qual les idees de Stalin i les de Trotski amb prou feines es diferencien, segons diu, i que, no cal dir-ho, la política de la Unió Soviètica continua aspirant a accelerar i a assolir la revolució mundial, amb la qual cosa aprofitarà evidentment una possible victòria en la guerra com a detonant per aconseguir l'avenç d'una nova onada revolucionària a tot el món, cosa que amenaçarà primer de tot l'Occident europeu: els Estats Units són a l'altra banda de l'Atlàntic, tenen el seu propi **hinterland** geoestratègic amb el qual poden subsistir encara molt de temps, i a més, són l'altre imperi que pot amenaçar Europa. Bé, això passa pel maig del 43. Dos mesos més tard es produeix al front de l'Est la batalla realment decisiva de la guerra: suposo que tots en tindreu més o menys alguna idea, de l'anomenada batalla de l'**arc de Kursk**, en la qual la iniciativa estratègica passa definitivament al cantó soviètic. Aleshores ja és clar per a Occident (per aquest article es veu que ja era clar per als alemans) que els soviètics trigaran poc o molt, però que acabaran guanyant la guerra. Després, com si el govern soviètic hagués llegit aquest article —que sens dubte va llegir, és evident— el mes de setembre d'aquest mateix any, pocs dies després d'acabar la batalla que acabem d'esmentar, es pren l'acord de dissoldre la Komintern. Això, des del principi, tothom ho va interpretar com allò que volia dir, que la Unió Soviètica ja no tenia cap interès a aprofitar una possible i ja probable victòria en la guerra per allò que deia aquest article, per desfermar una segona onada revolucionària de la qual trauria avantatge mitjançant la seva «instrumentalització», com s'ha dit sempre, dels partits comunistes dels països occidentals.

Bé, el fet cert és que, no per la virtut d'aquest article, evidentment, sinó perquè ja hi havia les bases ideològiques i polítiques, el complex de desconfiança envers l'aliat oriental per part dels occidentals existia ja des d'abans de començar la guerra, tot i que en el moment que Anglaterra està en perill es deixen de banda totes les reticències envers l'aliança amb la Unió Soviètica. Però, a mesura que s'acosta la fi de la guerra, reneix aquesta desconfiança i els desitjos de treure'n un avantatge estratègic. El fet cert, i passant per damunt de molts fets, com tothom sap, és que l'obertura del famós segon front, és a dir, el desembarcament aliat que va acabar essent a Normandia, en principi podia haver ocorregut molt abans, també ho sap tothom, i si no ocorregué (en gran mesura per part dels americans hi havia millor disposició), era perquè per part dels anglesos hi havia més resistència, perquè proposaven com a lloc de desembarcament els Balcans, a fi de tallar la possible expansió de l'exèrcit roig cap al sud, cap al Mediterrani oriental, que era zona d'influència directa de l'imperi britànic: l'Iran, Palestina..., tot era zona, diguem, de l'imperi. En el moment que aquesta polèmica es resol a favor del desembarcament a França, ja han passat pràcticament les quatre cinquenes parts de la guerra, la guerra s'està acabant. En aquest moment, a més, és evident que, si no s'obre el segon front, al final la que acabaria derrotant (això sí, amb molta més despesa de vides humanes i de recursos econòmics) els alemanys seria la Unió Soviètica; tan sols llavors sembla clar que ja passa a ser necessària la intervenció per evitar que la Unió Soviètica capitalitzi tota sola els efectes de la victòria sobre el III Reich. Aleshores té lloc la invasió de Normandia i posteriorment la cursa cap a Berlín, que amb els acords de Ialta va quedar adjudicada a l'exèrcit roig, tot i que de totes maneres, donada la disposició de les tropes i la situació dels fronts, no podia ser d'una altra manera.

Des del moment de la capitulació, el 8 de maig del 45, fins a la conferència de Postdam hi ha un interregne curiós en què, sobretot per part anglesa, s'especula, no tan sols en la teoria, sinó en la pràctica, amb la utilització de les forces de les restes de la Wehrmacht per formar una mena de nova aliança europea, a fi de frenar la possible expansió de l'exèrcit roig cap a l'Occident europeu. Concretament, després de firmada la capitulació incondicional d'Alemanya, resulta que el general Montgomery, com ell mateix revela a les seves memòries, per instruccions directes del primer ministre anglès —llegiu-hi Winston Churchill— tenia enquadrats i organitzats, és a dir, no desarmats ni ficats en camps de concentració, sinó enquadrats militarment, quasi dos milions de soldats alemanys al nord, en la zona de Schleswig-Holstein, i fonamentalment enquadrats per oficials de les SS, que eren precisament les tropes d'élite ideològicament més addictes al nazisme, i estaven formades per militants fonamentalment del partit nazi, si més no els quadres. Bé, és evident, al final de la guerra, que la llavor de la Tercera Guerra Mundial és sembrada en la mesura que, desaparegut el tercer membre en discòrdia per al repartiment del món, que era l'Imperi Alemany, es pot dir que les potències anglosaxones, per una banda, i la Unió Soviètica, per l'altra, es troben davant per davant com ja es preveia des d'aquest article del maig del 43 i des de molt abans. Llavors comença, des del mateix moment de la capitulació, la sèrie de maniobres (ja s'ha vist que durant la guerra ja se n'organitzaven), de moviments estratègics, per tal d'aconseguir o mantenir l'hegemonia mundial per part de tots dos blocs.

L'inici de la guerra freda

Jo no seré tan imparcial com d'altres, que quan parlen dels dos blocs repeteixen allò que «la violència és dolenta vingui d'on vingui» (la qual cosa és certa). El problema és que quan es diu això, cal també dir qui és el primer que llança la pedra,

perquè, altrament, els judicis no poden fer-se amb rigor; llavors penso que, en dir que la violència és dolenta vingui d'on vingui, cal començar dient qui va desfermar la primera violència, d'on surt el primer moviment violent. Després, podrà discutir-se com es comparteixen les responsabilitats, però en qualsevol cas, com ensenya la teoria jurídica més elemental sobre els conflictes, el culpable d'una guerra és sempre l'agressor. Aleshores, en aquesta guerra freda, que ha estat freda fins ara a Europa, calenta en molts altres punts del globus, i que potser podrà acabar essent calenta també a Europa, la veritat és que la iniciativa sembla clar qui la té.

El Pacte Atlàntic s'orientà des de l'origen contra un país que en principi no havia mostrat intencions d'agredir ningú, almenys aleshores. El propòsit es revela clarament en el moment que la mateixa Unió Soviètica, considerant (en un gest diguem que d'humorisme diplomàtic, perquè eren evidents les intencions dels occidentals) que és una potència amb costes indirectes a l'Atlàntic nord, i ha estat un dels membres de l'Aliança que ha lluitat contra l'agressor (fins llavors, a tots els documents de l'època, fins aquest any 49, sempre que es parlava d'«agressor» i de «potències agressores» es feia referència a l'Alemanya hitleriana i al Japó), considerant que ha estat part d'aquesta política de defensa contra una agressió, demana l'entrada a l'OTAN. Evidentment, és rebutjada sense més contemplacions.

Tot i amb això, el Pacte de Varsòvia no es va constituir aleshores, ni de bon tros. El Pacte de Varsòvia es constitueix quan, l'any 1955, la República Federal d'Alemanya, que, segons els acords de postguerra havia de ser neutral, i no tenir forces armades de cap mena, entra dins de l'organització del Tractat de l'Atlàntic Nord. Llavors, immediatament, els països de l'Est, en els quals mentrestant s'havia trencat també l'idil.li contemporitzador entre tots dos sistemes sòciopolítics (no oblidéssim que de l'any 1945 al 1947, pel cap baix, a tots els països que envolten la Unió Soviètica tenien lloc experiments de democràcia avançada que no es podrien qualificar ni de lluny com a sistemes socialistes, tant a Polònia com a Txecoslovàquia com a la República Democràtica d'Alemanya, que no existí, no cal dir-ho, fins que la RFA no fou creada pels EUA, el 1949), aquests països constitueixen el Pacte de Varsòvia, anomenat millor que mai «pacte defensiu.»

En aquests països, insisteixo, fins al 1947 (any de la defenestració dels comunistes de tots els governs de l'Europa occidental alliberada) existien règims pluripartidistes en els quals tenien, és clar, un pes important els partits comunistes, ja que l'alliberament del feixisme s'havia produït per intervenció directa de l'exèrcit roig, que lògicament havia facilitat que els partits comunistes mateixos tinguessin un prestigi real davant de la població, perquè els principals quadres de les guerrilles antifeixistes havien estat constituïts per membres de partits comunistes.

A partir d'aquest moment, any 47, es trenca aquest idil.li i a tots els països de l'Europa de l'Est es produeixen les preses de poder més o menys expeditives per part dels partits comunistes, s'acaben les experiències polonesa i txeca, bàsicament (l'experiència de l'Alemanya Oriental, en principi, s'havia basat en un partit, que es continua anomenant Partit Socialista Unificat d'Alemanya, el qual havien entrat a formar part el Partit Socialdemòcrata de la zona d'ocupació soviètica, el Partit Comunista i algun altre partit menor).

Totes aquestes experiències s'acaben i s'entra en l'aplicació en aquests països del model soviètic pur i dur; però ja hem vist les circumstàncies polítiques en què això s'esdevé.

Durant la primera dècada dels cinquanta, al redós de la guerra de Corea, que és una guerra bàsicament menada pels Estats Units sota la bandera de l'ONU, s'aconseguí, aprofitant la inassistència del delegat de la Unió Soviètica al Consell de Seguretat, precisament per discrepàncies amb el tractament d'aquell punt a l'ordre del dia, una votació majoritària a favor de la intervenció a Corea, de tropes de les Nacions Unides per tractar d'evitar una revolució social en aquesta península asiàtica. La guerra de Corea, que hem viscut molts de nosaltres en la nostra infantesa, dóna lloc a tota una sèrie de bombardeigs constants, no amb bombes atòmiques però sí amb pel.lícules i d'altres mitjans propagandístics, a favor del bloc occidental, que mostraven el perill expansionista del bloc oriental. (Llavors, dins d'aquest bloc hi havia inclosa la Xina Popular). A partir d'aquest moment es produeix una escalada fortísima en la cursa d'armaments i en la militarització d'ambdós blocs.

La guerra de Corea

La guerra de Corea va semblar que era la primera batalla de la Tercera Guerra Mundial. No és casualitat, per tant, que entre l'any 51 i l'any 54 es produeixi la puja més gran dels pressupostos militars a tots els països, tant els orientals com els occidentals (aquesta puja s'està reproduint ara). En aquesta primera fase de la competència entre els dos blocs (recordem-ho, fins als primers anys cinquanta encara no existeix el bloc anomenat Oriental o Pacte de Varsòvia) la basa que jugava el bloc occidental era bàsicament el control en exclusiva de la bomba atòmica. Aquest control exclusiu es perd l'any 49: la Unió Soviètica aconsegueix de fer el primer experiment atòmic propi, cosa que servirà bàsicament per al desencadenament de la histèria anticomunista als EUA, la campanya maccarthista de persecució de possibles agents infiltrats i simpatitzants comunistes, etcètera, i que es rabejà concretament en les persones del matrimoni Rosem-

berg, acusats d'haver estat els agents que aconseguiren el secret atòmic per a la Unió Soviètica (secret atòmic que no era cap secret, evidentment): és un dels casos més barroers d'instrumentalització política de l'opinió pública desinformada per agafar una sèrie de persones com a caps de turc. El secret de la bomba atòmica era conegut de tots els científics de l'època. Tot consistia a desenvolupar una tecnologia adequada per produir-la, i l'avantatge d'Estats Units estava en el seu desenvolupament econòmic que li permetia tenir-la abans que la Unió Soviètica. La Unió Soviètica, pel seu mateix desenvolupament, tard o d'hora havia d'arribar-hi; el problema és que hi arribà abans del que a Occident s'esperaven. Aquest fou un dels moments de màxima crispació en Occident.

Després, amb la bomba H, a l'Occident es va pensar per un moment que es tenia guanyada la supremacia. Aquí el lapse de temps, el desfasament entre el control en exclusiva d'aquesta bomba per part d'Occident respecte a la Unió Soviètica fou encara més breu: al cap d'un any i mig encara no també l'URSS féu el seu primer experiment amb una bomba d'hidrogen.

El països de l'OTAN, com tothom pot comprovar mirant un mapa d'Europa, formen un semicercle a l'entorn de les fronteres de l'Europa de l'Est, semicercle que es tanca pel Pacífic amb els Estats Units, Alaska, etcètera (avui dia, a més, amb el Japó, que, a desgrat d'ésser un país teòricament desmilitaritzat, està augmentant progressivament els seus pressupostos militars). Pel cantó del sud es tancava, fins fa poc, amb l'Iran, armat fins a les dents pels Estats Units i Anglaterra; amb Turquia, que continua essent rearmada (sens dubte el recent cop dels generals turcs no és aliè a les necessitats de l'OTAN d'enfortir aquest flanc); amb Grècia, que es reincorporarà també immediatament a l'OTAN, amb tots els països de l'Europa occidental; i es tanca al nord amb Noruega i, a l'altre cantó del cercle polar, amb els Estats Units mateixos. Tot aquest semicercle està farcit de bases aèries, i la superioritat estratègica dels EUA en aviació de llarg abast, portadora de càrregues nuclears, fins ara ha estat, per dir-ho d'alguna manera, l'espasa de Dàmocles principal que ha planat sobre la Unió Soviètica.

Aquesta estratègia possible de bombardeigs nuclears va anar passant per diferents fases fins a l'any 1957, que un anomenat «Pla Dropshot» tenia previst descarregar 300 cops nuclears sobre la Unió Soviètica. Concretament, havia de començar l'operació pel gener del 1957, i després d'aquests 300 cops nuclears havia de procedir a envair el territori de la Unió Soviètica amb 164 divisions de l'OTAN. Tots aquests plans van anar fracassant quan es veia que, davant d'aquesta estratègia, l'URSS respondria amb una cosa que havia estat la gran lliçó apresa de la Segona Guerra Mundial: el desenvolupament enorme de les forces blindades. L'exèrcit roig, mecanitzat al 100%, podria, en un atac frontal contra una sèrie de punts febles d'Alemanya, per la frontera amb Txecoslovàquia i la frontera amb la República Democràtica d'Alemanya, fer una penetració tan profunda de les seves forces blindades que, pràcticament en una setmana, li permetria arribar a la costa atlàntica d'Europa, i davant d'això, evidentment, la utilitat estratègica d'un bombardeig de la Unió Soviètica amb armes nuclears queda en entredit, puix que la seva reraguarda seria destruïda, però, en canvi, les forces vives de la Unió Soviètica ja estarien ocupant els països de l'Europa Occidental. Europa, per tant, serviria de moneda de canvi enfront d'un possible atac estratègic nuclear per part dels Estats Units.

Aquest perill que plana, que ha planat sempre sobre l'Europa Occidental ha estat bàsicament el que ha equilibrat la balança de forces, perquè fins pràcticament a l'any 75 la balança de forces en qüestió de coets amb capces nuclears, és a dir, tot allò que es poden considerar armes nuclears estratègiques, ha estat sempre a favor dels Estats Units. Passava, però, que en tenir l'Europa Occidental, per dir-ho d'alguna manera, a girant de cantonada de les seves forces convencionals (sense necessitat de recórrer a les nuclears), el Pacte de Varsòvia podia utilitzar (com diuen molt escandalitzats els alemanys occidentals més dretans, com F. Joseph Strauss) Europa com a ostatge permanent d'aquesta estratègia.

Evidentment, Europa és ostatge en aquest conflicte internacional; el problema és per què és ostatge i per què l'Europa Occidental és a la NATO.

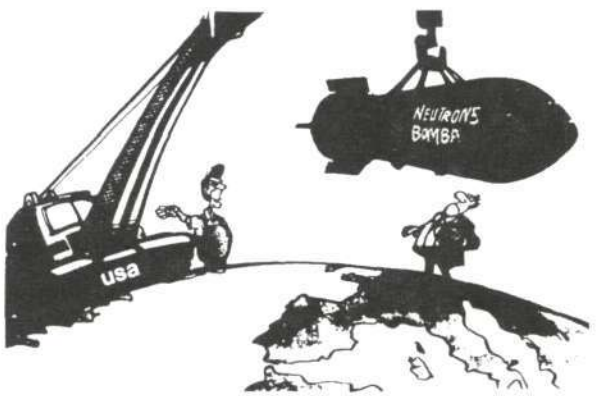

La cursa d'armaments

Després que en un moment determinat, devers el final dels anys cinquanta, els aliats de l'OTAN pensessin que la superioritat en armes convencionals per part de la Unió Soviètica era equilibrada pel desenvolupament paral.lel de les armes antitanc de l'Europa Atlàntica, es produeix una altra de les fases crítiques en què, per un moment, es veu a la vora el perill de desencadenament d'una guerra, és a dir, Occident torna a acaronar la idea d'un possible atac «preventiu».

Però la Unió Soviètica pot mostrar llavors el seu gran desenvolupament en coets intercontinentals, que en conjunt són més poderosos i de més abast que els nord-americans, tot i que menys precisos. Com deveu recordar, això va unit a la davantera que agafa l'URSS, cosa que utilitza com a element propagandístic per fer veure als occidentals la seva potència en coets en la cursa cap a la conquesta de l'espai: el famós «Sputnik», que tants mal de caps va produir en Occident i que féu que, en un rampell de patrioterisme, les autoritats americanes fessin aquella cèlebre promesa que un nord-americà trepitjaria la Lluna abans que un soviètic. Això fa que els Estats Units es replantegi l'estratègia: ja no es pensa a utilitzar avions per bombardejar la Unió Soviètica, i es recupera la tradició de creació de coets, en la qual ja eren també al davant els nord-americans.

S'inicia aleshores la cursa dels coets. Aquesta cursa de coets és el que, abans ho deia en Quim Sempere, ha estat la gran cursa d'armaments soterrada durant els anys de la distensió. Ha passat per diverses fases i ara assistim a la més perillosa que se'ns hagi presentat mai, i que ha estat una de les causes fonamentals de l'agreujament de la tensió internacional.

En la primera fase, com ja he dit, la Unió Soviètica va una mica al davant tocant a l'abast i a la potència dels coets intercontinentals. Els Estats Units repliquen amb els coets anticoets, que anul.len aquest avantatge de la Unió Soviètica en el llançament de coets que, des del seu territori nacional, arribessin als EUA travessant el pol. Llavors la Unió Soviètica replica, senzillament, augmentant el seu arsenal fins a arribar a l'arsenal dels Estats Units. Els Estats Units, de totes maneres, l'any 1973, encara tenien superioritat en la precisió dels coets. Això fa que, en un informe al Senat, un dels membres de la comissió corresponent de la Cambra digués que presentava aquell pla —paraules textuals— «encaminat a conservar l'avantatge tecnològic, la iniciativa tecnològica», que en aquell moment els corresponia a ells. Parlo de la iniciativa tecnològica, avantatge tecnològic, quan ja els soviètics tenien més quantitat de coets que els Estats Units, perquè els nord-americans eren més precisos.

Per respondre a aquesta superioritat en nombre de coets dels soviètics, els nord-americans responen amb els famosos coets de puntes múltiples. Són coets que duen en la secció final, en lloc d'una simple bomba atòmica, una mena de dipòsit que s'obre en un moment determinat, quan és a prop de l'objectiu, i en surten 2, 3, 4, 5, i fins a 15 en algun d'ells (concretament als coets dels submarins Posidó), puntes nuclears diferents que es reparteixen com aquells coets de fira, «palmeres» que exploten i d'on surten llavors altres coets més petits.

Això en un moment determinat, a la segona meitat dels anys seixanta, es considera el **non plus ultra** de l'avenç tecnològic, i amb això els americans tenen la il.lusió que poden mantenir un altre avantatge tecnològic decisiu amb el qual podran esporugir definitivament la Unió Soviètica. La Unió Soviètica, evidentment, replica construint també aquests coets al cap de poc temps, amb la qual cosa es torna a equilibrar la balança.

Els nostres dies es produeix un nou salt endavant, al qual veurem com els soviètics contestaran d'una manera molt diferent de com ho han fet fins ara. És el famós assumpte dels coets-creuer; això, que ha estat tan debatut i que sembla una qüestió tecnològica sense importància, un detall nimi, és una qüestió molt important. Els coets-creuer són un sistema de coets que, curiosament, recullen una cosa molt vella, es pot dir que el primer model de coet utilitzat mai en una guerra moderna, que fou la famosa V-I dels alemanys. És un coet que porta un sistema de propulsió no estrictament per a coets (el coet és un vehicle que rep un impuls inicial i després es mou per inèrcia, sense ales, sense cap mecanisme de direcció que li permeti dirigir la ruta). El coet-creuer té un sistema de guiatge com un avió; això sí, sense pilot, és a dir, teledigirit, que li permet corregir-se la ruta sobre la marxa. Això és el que també deia abans en Quim, que és el perfeccionament que permet que el blanc final del coet no es conegui pràcticament fins que no explota, perquè es pot anar bellugant com un avió, amb l'avantatge que porta una velocitat superior, porta una càrrega atòmica potentíssima, no hi ha tripulació que calgui evacuar abans de l'explosió, etc. A part, això, els coets-creuer nord-americans (més aviat se n'hauria de dir «coets-corsari»; molt ben aplicat el nom, per cert) porten un sistema electrònic de guiatge connectat a una memòria en què s'ha enregistrat el territori i el relleu del recorregut que ha de seguir. Aquests coets són difícils de detectar amb el radar convencional: poden anar pràcticament arran de terra, com aquell qui diu, esmunyint-se per les valls, esquilant-se, per tant, de les defenses aèries tradicionals contra els coets. Aquests coets són els que els EUA instal.laran, segons acord de l'OTAN, acord pres el 12 de desembre de l'any passat, ara farà un any, a Europa. Fins ara els coets més moderns estaven situats únicament als EUA. L'emplaçament d'aquests coets a Europa suposa, segons la Unió Soviètica, desequilibrar de manera greu la balança estratègica a favor dels occidentals, sobretot pel fet que els occidentals ja tenen el sistema d'armes d'emplaçament avançat, que són els submarins nuclears que patrullen constantment els mars circumdants de la Unió Soviètica, i els bombarders estratègics, que continuen complint llur missió, perquè encara tenen bases també a tots els països limítrofs amb el bloc oriental. Llavors aquests coets, afegits a l'arsenal ja existent, els soviètics consideren que desequilibren la balança. En contra d'això, l'argument que ha fet servir el bloc occidental és que els russos ja es van avançar amb una sèrie de coets d'emplaçament també avançat, que són els famosos SS-20, que tenen l'avantatge d'anar so-

bre plataformes mòbils i que també tenen una gran precisió (que fins ara no havia estat el punt fort de les armes soviètiques), amb tres puntes nuclears que poden cobrir pràcticament tot el continent europeu amb llurs tirs. Els soviètics argumenten que és una mesura que van prendre precisament per tal de fer front al desenvolupament constant de submarins atòmics per part nord-americana i al desenvolupament constant de les bases.

El tercer element decisiu de la panòplia estratègica de l'època actual són precisament les bases; m'hi referiré al final.

Les Bases

Es pot dir que la guerra moderna depèn de tres factors: les càrregues nuclears, en les quals no s'han fet avenços des de fa temps; simplement hi ha tres tipus bàsics de bombes: la bomba atòmica, que pràcticament ja està desfasada, la bomba d'hidrogen i la bomba de neutrons. La bomba de neutrons, sobre la qual no m'estendré, perquè és un problema del qual ja s'ha parlat bastant, i crec que ja se'n sap prou. Després hi ha els vectors, és a dir, els vehicles que transporten aquestes càrregues fins a l'objectiu, i és el que hem vist amb més detall, i que han entrat en una fase molt perillosa per la quasi absoluta incontrolabilitat d'aquests vectors, la perfecció que fa que puguin arribar a un fitó molt precís sense gairebé marge d'error, i que no es pugui saber fins al final quin és llur objectiu. I, a l'últim, hi ha les bases. El problema de les bases és decisiu, i en aquest terreny sempre els EUA i l'OTAN han tingut avantatge puix que, com ja he dit i tothom pot veure en qualsevol mapa, posseeixen un sistema complex de bases que rodegen perfectament la Unió Soviètica.

Avui dia el problema s'aguditza perquè sembla evident que les bases necessiten cobrir no tan sols aquest objectiu; aquesta és l'altra cara de la moneda: l'enfrontament entre Est i Oest té el seu revers, que és la lluita Nord-sud. Aquesta lluita Nord-sud, que és la lluita bàsicament pel control de les primeres matèries, com ha dit abans en Vicenç, fa que avui dia Occident estigui, primer de tot, preocupat per aconseguir presència militar directa o delegada (però cada vegada es fia menys de la delegada, pels resultats de l'Iran i d'altres països) en les zones productores de primeres matèries. En aquests moments és un dels punts en què estan els Estats Units pressionant l'Europa Occidental: que també contribueixi directament a mantenir la seva presència en els països del Tercer Món. El seu objectiu militar en els països de Tercer Món són els punts clau per al control de les rutes de proveïment de primeres matèries i de recursos energètics, bàsicament petroli. Per això la zona de fricció màxima en aquests moments és precisament l'Índic. L'Índic, com sap tothom, és l'oceà que banya alhora el sud d'Àsia, tota la costa oriental africana, el sud-est asiàtic i en últim terme Austràlia.

En aquest oceà hi ha una illa estratègicament situada, al bell mig, que és l'illa de Diego García. És un atol molt petit que havia estat de sobirania anglesa fins fa poc. Els anglesos, sense cap complex, la van arrendar als nord-americans, i els nord-americans estan establint-hi, —ja la hi tenen establerta—, una de les bases aeronavals més poderoses que mai han existit sobre el planeta. Aquesta base aeronaval es proposa controlar el sud-est d'Àsia, l'Índia (d'aquí l'acostament progressiu, que ja existia temps enrera, però que cada vegada es fa més estret, entre l'Índia i l'URSS), l'Iran, la desembocadura del golf Pèrsic, Aràbia, tot l'orient d'Àfrica i, en darrer terme, el cap de Bona Esperança, és a dir, la punta sud d'Àfrica, que és una de les zones estratègiques fonamentals.

Els països occidentals, en els darrers temps, com sabeu, van deixar de fer servir el canal de Suez d'ençà que va ser bloquejat en la segona guerra àrabo-israeliana, i ara tot el transport de petroli es desenvolupa mitjançant superpetrolers, que, com que no caben pel canal de Suez, han de donar la volta pel cap de Bona Esperança. D'aquí que la República Sud-africana, l'últim país racista que queda sobre la terra, sigui tan amorosament i manyagament tractat per tots els països occidentals, malgrat que estan contra qualsevol dret, contra la carta de l'ONU. Aquest país és la clau última del control dels recursos energètics, de la provisió de primeres matèries, etc. Perquè aquest país, al seu torn, controla directament Namíbia, que és una altra de les zones de conflicte més calentes en aquests moments, i és un dels països més rics en primeres matèries, especialment en metalls estratègics, i entre ells també l'urani. Llavors, des de la base de Diego García es controla tot això, i si hi afegim una cosa que a nosaltres ens toca molt de prop, que és una base a les Canàries, havent-hi com ja hi ha una anella intermèdia que són les bases de les Açores, amb tot això els americans tindran una mena de pont aeri permanent establert entre l'Atlàntic i l'Índic, que els permetrà evidentment el control d'Àfrica, del Pròxim Orient, del sud-est asiàtic, tot d'una sola tirada. En aquest «d'oca a oca» que passa per les Açores, les Canàries, Somàlia i Diego García, els americans es proposen tenir aquest pont aeri perfectament establert, de manera que puguin transportar en qualsevol moment la famosa força de desplegament ràpid de què tant s'ha parlat darrerament (si ho heu seguit a través de la premsa, sabreu que és una força calculada en uns 200.000 homes amb tot llur armament, armament pesant i tot, una flota que en el moment actual ja està en funcionament i que arriba a la xifra, almenys, de 34 vaixells de guerra, i que tindria precisament un dels punts fonamentals d'amarrament a les Canàries). S'ha

parlat darrerament de l'illa de Hierro com d'un dels enclavaments —naturalment, negat insistentment pel nostre ministre de Defensa— que està en marxa. Aquesta superbase naval a les Canàries, el govern espanyol la cedirà, naturalment amb tota satisfacció, als aliats americans —això independentment que Espanya entri o no a l'OTAN: si entra a l'OTAN, amb més raó i millor; però, sense entrar-hi, pel conveni de les bases això serà possible de totes maneres.

D'aquí ve que assistim a aquesta pugna en la qual la Unió Soviètica, amb el suport cubà, està «intervenint» —com diuen a Occident— i «expandint-se» a l'Àfrica: aquesta és la versió que es dóna vist des d'aquí. Vist des d'un altre angle, no cal dir que hi ha a l'Àfrica moviments d'alliberament nacional que en principi no estan massa satisfets de la tutela occidental. Aquests moviments d'alliberament nacional han triomfat en diversos països amb l'ajut de l'armament i fins i tot dels soldats cubans, i l'armament de l'URSS. Un hom recorda els casos d'Angola, d'Etiòpia, etcètera. Aquest terreny és el més disputat actualment pels dos blocs i s'hi dirimeix sens dubte el resultat final d'aquesta llarga tercera guerra mundial que com ja he dit abans va començar, podem dir, pel cap baix, l'any 1943.

Política de blocs

Hi ha un altre aspecte, en el qual no m'estendré per raó del temps però que vull recordar perquè es tingui en compte: que la política de blocs el començament i les causes últimes del qual he tractat de mostrar no cal dir que ha portat a una mena de congelació en les relacions internacionals, perquè els blocs per si mateixos tenen aquest paper d'aglutinants, de congeladors dels possibles canvis i dinamismes socials en els diferens països, cosa que ha perjudicat tant l'Est com l'Oest. Això és una cosa que avui en dia cada vegada més es posa en qüestió, i és la causa que els mateixos blocs, enfront dels símptomes de llur deteriorament o de llur risc de deteriorament, cada vegada estiguin més nerviosos. El fet que es tracti d'integrar a Espanya a l'OTAN no és ni més ni menys, deixant de banda les necessitats estratègiques a què suara he al.ludit, una necessitat també psicològica o política de fer veure que el bloc de l'OTAN no és mort: des del moment que el bloc de l'OTAN es pogués nodrir de nous membres, donaria una sensació de vitalitat, certament falsa, perquè, repeteixo, les bases sobre les quals s'assenta o s'assentava el seu domini estratègic del planeta estan canviant, per tot això que hem vist en parlar del Tercer Món.

El decurs de la Tercera Guerra Mundial

Llavors el perill, aparentment, podria estar en el fet que aquests símptomes de nerviosisme que els blocs detecten en llurs propis rengles, aquests símptomes, diguem de decandiment, s'agudit-

zessin, amb la qual cosa els generals podrien, en un moment donat, sentir-se temptats a pitjar els botons. Jo penso (i aquí intentaria avançar-me a la pregunta de si és possible evitar la tercera guerra mundial) que l'única manera de contribuir des del nostre front de lluita a fer que això sigui impossible, que la tercera guerra mundial no es desencadeni, és precisament atacar en els punts on d'alguna manera recolza l'estratègia, almenys, del bloc en què nosaltres ens trobem, que és el bloc occidental. L'estratègia d'aquest bloc recolza en el fet d'aconseguir el domini indiscutit de les primeres matèries i dels recursos energètics, i això estretament vinculat a la necessitat de fer un salt endavant en el desenvolupament capitalista. Llavors, en la mesura que des de les classes obreres de les metròpolis occidentals es lluiti contra els intents i les estratègies de renovació del capitalisme, contra les estratègies de recuperació capitalista, de sortida de la crisi per via capitalista, contribuirem a fer que l'estratègia global de l'imperialisme es deteriori i no tiri endavant. Per altra banda, això té, evidentment, la component indivisible del suport als moviments d'alliberament nacional del Tercer Món, que són els que des de la primera línia del front estan ara presentant batalla a l'expansió o intent de recuperació del ritme d'expansió de l'imperialisme. Penso que la classe obrera dels països occidentals ha de tenir cada dia més clara la necessitat de la seva aliança estratègica amb els moviments d'alliberament del Tercer Món. I aquí vénen les consideracions sobre els suports que pot tenir en aquests moments el Tercer Món d'altres països no capitalistes, passant per damunt de les crítiques que aquests països, per a molts sectors de l'esquerra europea i occidental, puguin merèixer: penso que aquestes qüestions, aquests litigis, sense ser oblidats, han de passar a un segon pla, donada la gravetat de la situació actual, i penso que cal tractar amb tots els mitjans de consolidar aquest bloc, aquesta aliança entre els moviments d'alliberament i les organitzacions obreres d'Occident i Orient, perquè, si no, en el moment en què a Occident es vegi que l'únic enemic que té l'imperialisme són els moviments d'alliberació (amb l'ajut socialista, que pot ser molt, o sense), i que en canvi la classe obrera domèstica està domesticada, és a dir, s'hi pot comptar per fer de carn de canó per llançar les bombes i el que calgui contra el Tercer Món, no es dubtarà de fer-ho. Només si els caps dirigents d'Occident tenen el dubte raonable que l'enquadrament en nous exèrcits colonials de llurs treballadors pugui desembocar a calar foc al polvorí de les contradiccions socials internes de llurs propis països, s'ho pensaran molt abans de tirar endavant aquesta estratègia. Però si els únics que s'enfronten a la maniobra de recuperació del capitalisme imperialista són els moviments d'alliberament, el futur de la tercera guerra mundial pot ser un futur que es pot predir ja des d'ara mateix.●

MR. KEYNES I EL MARXISME

Un economista examina la teoria de Keynes exposada en el seu darrer llibre **General Theory of Employment, Interest and Money**.

Aquest article fou publicat, sota la firma d' «un economista», a la revista del PC britànic «Discussion» *l'any 1937, pocs mesos després de la publicació de la* Teoria general de l'ocupació, l'interès i els diners», *obra de J.M. Keynes. En aquesta obra l'autor exposava les bases teòriques de les quals sorgiria una nova visió dels problemes econòmics i, molt especialment, un nou enfoc als problemes de política econòmica, enfoc que fou adoptat per la majoria dels governs durant la postguerra i el període de creixement dels anys seixanta. La visió oberta que té l'article cal emmarcar-la en un món en què la intervenció de l'Estat en l'economia era vista com a «bolxevisme» per les dretes i com a feixisme per certs elements de l'esquerra. Keynes no era, evidentment, en cap dels dos extrems, i sí en canvi va ésser l'impulsor del canvi des del vell liberalisme del S.XIX fins a un nou liberalisme que no té res a veure amb el neoliberalisme que practiquen Friedman i els consellers econòmics de la Thatcher i de Reagan. Un liberalisme que ja gairebé existeix i que cal respectar, com a actitud intel.lectual, de la mateixa manera que l'article respecta Keynes. Segurament, l'article fou escrit per algú proper a M. Dobb, economista, autor de diverses obres importants en diferents camps de l'economia (història del pensament econòmic, història econòmica, etc.), i amic de molts dels deixebles de Keynes; fins i tot, deixeble de Keynes ell mateix en certa mesura. La traducció de l'anglès és de Roser Argemí.*

La nova teoria de Keynes, que fou exposada al seu llibre **«General Theory of Employment, Interest and Money**, publicat a començament de l'any passat, és de caràcter molt tècnic, i no hi ha dubte que no és fàcil per a un economista professional d'entendre sense fer-ne un estudi a fons i repetitiu. Però la teoria —o almenys les seves implicacions polítiques— ha estat recollida pels escriptors del moviment del treball (per exemple, per Cole i per A.L. Rowse en el seu opuscle **Mr. Keynes and the labour Movement**), els quals han declarat que era la vertadera teoria econòmica que havia d'adoptar el moviment laboral, tant com a arma de crítica contra el capitalisme com per a base teòrica de la política econòmica i financera del govern laborista. Molts dels estudiants i dels mestres més joves d'economia a Anglaterra i als Estats Units, que es decanten cap a l'esquerra, l'acullen com la teoria que han estat esperant llargament; i fins i tot n'hi ha que han suggerit que és Marx «posat al dia».

Llavors, ¿on se situa aquesta teoria com a tal teoria, ja que, pel fet d'explicar el que és el capitalisme i com actua, inevitablement implica unes conclusions pràctiques de cara a les línies polítiques i a l'acció? ¿És realment,tal com diuen alguns, una teoria feixista finament disfressada, i que sense cap mena de compromís ha de ser denunciada com a tal (cal remarcar que els treballs alemanys han citat el senyor Keynes aprovatòriament defensant certes parts de la seva política econòmica)? ¿O simplement és una versió més acadèmica de les teories de crèdit social, que pot servir per a finalitats feixistes, però que de moment és radical i anticapitalista en el seu èmfasi essencial (tant objectivament com subjectivament parlant)? ¿És, en realitat, un substitut proper al marxisme de la teoria econòmica de la burgesia ortodoxa, tal com afirmen Cole i Rowse; o bé, al contrari, és un replantejament de la teoria econòmica burgesa amb una forma nova, apropiada a les condicions del capitalisme monopolista en crisi —una forma nova que juga amb la seva novetat i el seu trencament amb la tradició (tal com la nova teoria subjectiva del valor va fer el 1870, amb els seus atacs contra Mill i contra Ricardo)—, però que en allò més essencial mantenia les tradicions de l'economia burgesa?

Quan s'intenta de respondre aquestes qüestions, és molt important que els marxistes evitin un esquematisme eixorc, per tal d'encabir la teoria en un colomar abstracte ja existent, i cal que estudiïn la qüestió **concretament** «en tota la seva variabilitat». Una cosa en la qual cal fixar-se és que, en cert sentit, el senyor Keynes és a «la dreta» de la seva pròpia escola; i que la tendència, almenys entre una part dels seus deixebles, és la de negar la «filosofia social» subratllada per Keynes al darrer capítol (on ell parla d'una mena de camí del mig rooseveltià i parla d'unes «idees» que triomfaran a la llarga sobre els «interessos revestits»). En qualsevol cas, l'atracció per les seves idees que sent la majoria d'estudiants, etc., que es decanten cap a elles avui, prové de les seves implicacions esquerranes el seu assalt a l'economia ortodoxa i les seves crítiques a la forma de treballar del sistema capitalista. No impressionarem pas persones com

aquestes si els diem senzillament: «Aquestes teories corresponen a la ideologia feixista ben nua.»

Llavors, com es poden sintetitzar els punts essencials d'aquesta teoria?

L'atur és crònic

En primer lloc, recalca un fet, que pràcticament tots els economistes burgesos havien negat o ignorat: que en el capitalisme la situació d'atur és **crònica** i no pas una condició anormal i temporal, i que és només en circumstàncies rares i accidentals que el capitalisme aconsegueix «l'equilibri complert» del qual parla la teoria econòmica burgesa. D'aquí ve un desgast crònic del poder productiu, el qual té tendència a créixer en la mesura que el sistema es desenvolupa. Aquest plantejament s'assembla a la teoria de Marx sobre «l'exèrcit industrial de reserva», i la «sobrepoblació relativa», però la raó que ell dóna per explicar-la és una altra. Tanmateix, és significatiu que la teoria pari atenció en aquest fet tan important.

En segon lloc, la teoria que ell avança per explicar aquest estat de la qüestió i el per què les crisis econòmiques s'esdevenen i són tan agudes i perllongades, atribueix una importància primordial al tipus d'interès (1). Les crisis s'esdevenen, i poden convertir-se en una condició crònica, perquè els tipus d'interès romanen massa elevats. La seva teoria explica la raó per la qual els tipus es mantenen massa elevats en termes monetaris —per la tendència dels individus (en particular dels capitalistes) a **acumular** part dels seus beneficis en lloc de desprendre-se'n o invertir-los. Si en comptes d'acumular-los (o posar-los en un compte bancari inútil, tal com fa actualment la gent) se'ls **gastessin**, això augmentaria els beneficis i l'ocupació en les indústries que fan béns de consum. Si els invertissin, això reduiria els tipus d'interès i animaria una activitat i una ocupació més grans en les indústries relatives a la construcció (maquinària, etc.). Com a remei per a aquesta situació ell suggereix que els tipus d'interès han de ser contínuament rebaixats pels bancs per tal de posar els diners en circulació (de forma que se saturés el desig d'acumular de la gent fins al punt d'aconseguir que part dels diners de més anés a parar a les inversions de borsa), tot combinant-ho amb una acció per part de l'estat que consistís a demanar crèdits al banc i els invertís en un pla estatal de treballs públics. En altres paraules, les inversions estatals han d'omplir el buit que no omplen els préstecs privats i d'aquesta forma crear activitat i ocupació.

Les reduccions de sou no ajuden pas

Incidentalment, el senyor Keynes addueix que les reduccions de sou durant una depressió no ajuden pas a sortir de la crisi el capitalisme, sinó que en realitat encara empitjoren les coses (per tal com redueixen el poder adquisitiu). El seu remei consisteix, no en la reducció dels sous, sinó en la reducció dels tipus d'interès. Sembla que ell doni per suposat que un boom podria mantenir-se per sempre **si** la inversió i el consum poguessin ser mantinguts amb un tipus d'interès fix; però la tendència a acumular una part de qualsevol altre ingrés augmentat sempre impedeix que el boom no sigui res més que un fet de curta durada.

Un tercer aspecte de la teoria ha estat menys assenyalat però no és pas el menys important. I és el fet que la seva teoria dóna una importància clau a la inversió i a les decisions d'invertir dels capitalistes, i com que un aspecte de la teoria consisteix a demostrar que aquestes decisions són «autojustificants» (com és ara el fet que si els capitalistes com a classe augmenten les inversions, a través de la creació de feines i comprant força de treball, ells es creen per a si mateixos els beneficis extra que fan que aquella inversió valgui la pena), es posa un èmfasi desacostumat en la influència que tenen les **expectatives** en l'evolució dels esdeveniments (2). Llavors s'obre la porta a un subjectivisme extrem, el qual abandona el determinisme científic en què insistien els primers economistes (la norma de les lleis econòmiques) i addueix que un dictador o una campanya de propaganda feixista podrien fer que el capitalisme fes un salt cap a la prosperitat com un conill des d'un barret només pel fet d'estimular les sensacions apropiades de confiança i optimisme.

Similitud amb el crèdit social

D'aquesta breu i poc adequada síntesi és ben clar que la teoria del senyor Keynes s'assembla, per una banda, a les teories del crèdit social sobre «el poder adquisitiu» i la restricció de crèdits, i, per l'altra, a les teories del subconsum d'escriptors com J.A. Hobson i Rosa Luxemburg. Ell reconeix explícitament aquesta afinitat, i fa una referència especial a Hobson i al «maniàtic» alemany de la moneda Silvio Gesell (el qual, segons creu ell, va donar «la resposta al marxisme»). Un dels seus deixebles, R. Harrod d'Oxford, que ha escrit un llibre sobre **El cicle econòmic**, recalca en particular l'aspecte del poc consum (el que ell anomena la «inelasticitat del consum»); mentre un altra, la senyora Joan Robinson, de Cambridge, assenyalava les seves implicacions més de tipus social pel que fa a les inversions, ja que només quan és l'estat qui s'encarrega de l'acumulació de capital i de les inversions, i no pas els capitalistes privats, la desocupació i l'estancament econòmics es poden curar. És ben clar que la indolència dels tipus d'interès i la influència acumulativa del minvat poder adquisitiu i de la poca demanda en temps de crisi són parts importants d'una explicació de la **lentitud** amb què actuen les forces de cara a recuperar-se i restaurar-se en temps de crisi —del

per què la crisi s'allarga tant i del per què el moviment descendent de vegades pot entrar en una mena d«'espiral en picat». (Marx indica que, un cop ha començat una crisi, el fet que el procés de circulació sigui interromput i el diner es vagi acumulant en comptes de convertir-se en capital esdevé en ell mateix una influència important.) Però la teoria no dóna explicacions suficients sobre l'**origen** de la crisi, en primer lloc, i no dóna cap imatge de la forma total de la crisi i de les forces més profundes que hi intervenen. També passa que no tan sols deixa de banda factors importants (com és ara les relacions de classe inherents al capitalisme i l'antagonisme entre els beneficis i els salaris), *sinó que els fa més foscos*; i per tant dóna una visió tan superficial de la manera de treballar del capitalisme —de la seva «llei de moviment»—, que converteix aquesta visió en una representació distorsionada de la realitat. Fa això a causa de l'èmfasi unilateral que posa en el tipus d'interès i en les inclinacions a l'acumulació dels individus, vist **en abstracte**; i per la visió conseqüent que crea segons la qual tot actua dins l'esfera del diner (dins del procés de circulació del qual parlava Marx). D'aquí ve la confusió entre la **repercussió** de les contradiccions capitalistes dins el procés de circulació (on és cert que actuen certs aspectes d'aquestes contradiccions) i la seva essència. D'aquí ve la seva **implicació** que el guariment de les crisis és més un problema de **política financera** que no de revolució de les relacions de producció (és a dir, relacions de **classe**) que són a la base de la societat capitalista.

Analogia amb la ideologia feixista

Que hi ha elements en aquesta teoria que tenen una forta analogia amb la ideologia feixista i que la fan transformable fàcilment en una economia feixista és un fet indubtable (i els seus elements «radicals» hi servirien com a valor positiu en el seu nou paper). Ja hem esmentat l'èmfasi posat en les «expectatives». Més evident que això és el seu intent de fornir una «resposta a Marx» i la seva reformulació de les doctrines mercantilistes (de tal forma que fa una defensa de les polítiques neomercantilistes de l'**autarquia** i del nacionalisme econòmic avui). A més a més, el fet de centrar-se tant en els tipus d'interès i en el rendista rapaç i superflu, com a dolent de l'obra, s'assembla molt a les nocions del teoritzador de l'economia nazi, Gottfried Feder, en el seu atac al capital deixat a prèstec i a «l'esclavitud de l'interès». Feder justament va fer aquesta distinció entre el capitalista passiu que deixava els diners i l'actiu directiu d'indústria emprenedor, al qual el senyor Keynes sempre ha estat tan afeccionat. Però dir això no és suficient per descriure-ho objectivament com una teoria feixista (o qualsevol cosa que se li assembli) en el moment i en la situació present de relació de classes en aquest país i a Amèrica; com tampoc no seria correcte descriure com a tal la teoria i la pràctica del New Deal de Roosevelt (que té moltes afinitats amb les idees del senyor Keynes). La nostra actitud, *al mateix temps que exposem agudament* la diferència entre això i el marxisme i demostrem que no pot ser «la teoria econòmica del socialisme» perquè no permet una anàlisi completa i fonamental de la societat capitalista, ha de ser la de dur a terme una discussió amistosa amb els elements d'esquerres atrets per la doctrina, que estan preparats a simpatitzar amb el marxisme, per demostrar que tant la sortida lògica de les seves idees com les realitats més profundes de la societat capitalista han de menar-los a una conclusió marxista.

(1).— Per tipus d'interès s'entén la taxa a la qual una empresa capitalista pot manllevar un préstec, tal com es reflecteix en el rendiment corrent al valor de mercat actual de les accions. Encara que hi està connectat, és diferent de la taxa de beneficis. Vegeu **El Capital**, vol. 3, capítols 22 i 23, especialment els paràgrafs 421-3 i 446.

(2).— Aquest èmfasi és compartit per l'escola d'economistes suecs joves (alguns dels quals aconsellen el govern socialdemòcrata de Suècia), les teories dels quals tenen alguna semblança amb Keynes. L'economista polonès Kalecki ha expressat agudament aquest punt dient que els capitalistes (com a classe) poden determinar els seus propis beneficis amb les seves pròpies accions —amb la mida del seu Consum **més** la seva Inversió.

SALUTACIONS AL V CONGRÈS DEL PSUC

Publicats ja els acords del V Congrès —l'informe polític, les tesis i la resolució final—, hem cregut convenient d'incloure en aquesta secció quatre intervencions que, pel seu caràcter, no van incidir directament en els debats però que, per la seva importància, calia que es reproduïssin perquè tothom els conegui més enllà dels delegats al Congrès. Es tracta, en primer lloc, del discurs d'obertura del V Congrès a càrrec del president sortint, Gregori López Raimundo, i, en segon lloc, de les intervencions d'Alojz Briski, en nom de la Lliga dels Comunistes d'Eslovènia, de Renzo Gianotti, en nom de l'organització regional del Piemont del Partit Comunista Italià, i d'Ignacio Gallego, en representació del Partit Comunista d'Espanya.

GREGORI LOPEZ RAIMUNDO

Companys,

Permeteu-me que us desitgi a tots vosaltres un bon any i que saludi afectuosament, en nom del Comitè Central sortint, els assistents a aquest V Congrés del PSUC.

Lamentablement no es troben avui entre nosaltres uns companys entranyables que eren al nostre costat i que van jugar un paper important en el congrés anterior. No hi és en Carles Caussa i tampoc l'Alfons Comín, dirigents insubstituïbles del nostre partit, amics que no s'obliden, desapareguts en plena joventut quan encara tant podien aportar al PSUC i a la lluita del nostre poble.

Després del IV Congrés també se n'anaren per sempre d'altres companys estimats, com Joan Pagès, Josep Florejacs, Josep Sugranyes i Ferran Salvo, la vida dels quals forma part de la història del PSUC. I fa pocs dies anàvem a l'enterrament multitudinari del jutge del registre civil de Barcelona, José Peré Raluy, activista destacat de Justícia Democràtica i militant del PSUC fins que la Constitució prohibí la militància en partits polítics de jutges, fiscals i magistrats, i després col.laborador eficaç del Grup Parlamentari Comunista i representant qualificat dels militants arribats al PSUC en el període de l'Assemblea de Catalunya i de la sortida a la superfície que va precedir la legalització del nostre partit.

Crec que puc afirmar, en nom de tots vosaltres, que el seu record i el seu exemple sempre estaran presents en la nostra feir a i que, siguin quines siguin les dificultats que haguem d'afrontar en el futur, continuarem fins a la fi la lluita per l'alliberament del nostre poble, per acabar l'explotació de l'home per l'home, per la construccio d'una societat sense classes, més justa i fraternal, objectiu que va donar sentit a la vida dels nostres companys desapareguts.

Des de la fundació del PSUC, milers de comunistes catalans van quedar-se pel camí, molts d'ells a conseqüència de les vicissituds i de la duresa de la lluita. Però el PSUC ha sobreviscut i probablement sobreviurà tots els qui som aquí. El PSUC té com a meta final una societat lliure, sense guerres, ni fam ni opressió, en la qual cadascú aportarà segons la seva capacitat i rebrà segons les seves necessitats, i en aquesta societat l'Estat i el mateix partit deixaran d'existir per innecessaris.

Evidentment, es tracta d'un objectiu llunyà, l'aconseguiment del qual probablement requerirà l'esforç de diverses generacions i ver el qual avançarem lluitant junt amb col.laboració amb altres forces partidàries del socialisme, defensant les reivindicacions immediates —econòmiques, polítiques i culturals— de la classe treballadora i de les altres capes del poble, desenvolupant la capacitat del PSUC com a partit de lluita i de govern, fent del nostre partit el motor impulsor de l'acumulació de forces imprescindible per dur a terme la revolució de la majoria que preconitzem.

La nostra satisfacció més gran, com a militants comunistes, prové de l'aportació que fem a aquesta lluita històrica. Considerem que el PSUC no és pas la propietat exclusiva dels seus militants actuals, sinó que és el patrimoni col.lectiu de la classe treballadora i del poble de Catalunya que hem de llegar, enriquit, als militants que ens succeiran.

Els delegats en aquest congrés representem, no tan sols els militants que ens van escollir, sinó també el llegat històric que aglutina el PSUC actual. També representem milers de comunistes que, per causes diverses, no varen participar en el procés preparatori del congrés, representem el mig milió i escaig d'electors que votaren les candidatures del PSUC a les eleccions celebrades des del començament de la transició i cents de milers de votants en potència del nostre partit que es van abstenir de votar i que hem d'atreure a l'activitat social i a la lluita política.

En aquest congrés la nostra responsabilitat va molt més enllà dels problemes interns del PSUC, perquè les resolucions que adoptem hauran d'oferir als treballadors, al poble català, un camí per sortir de la crisi econòmica, un programa per afirmar les conquestes democràtiques i nacionals aconseguides en els darrers anys i una perspectiva per avançar vers el socialisme.

L'informe del Comitè Central i les tesis que discutirem, que posen al dia i amplien els acords presos pel III i pel IV Congrés, contenen les propostes bàsiques per aconseguir-ho, propostes que aquest congrés haurà de sancionar i perfeccionar, o rebutjar i substituir per unes altres.

Esperem que a l'hora de decidir la futura política del PSUC valorarem justament la gravetat del moment en què se celebra el nostre congrés, l'abast de la crisi econòmica i de civilització en la qual estem immergits i la profunditat del reflux que aquesta ha generat.

La valoració realista de la situació és una premissa indispensable per determinar justament els objectius immediats de la nostra lluita i les formes d'acció que ens han de permetre d'obrir, en el termini més curt de temps, una nova etapa d'auge democràtic i revolucionari.

Tinc tota la confiança que, si demostrem la mateixa fermesa i perseverança que el PSUC va mantenir a la clandestinitat i ens mantenim units, la correlació de forces variarà a favor de l'esquerra i arrabassarem a la dreta l'hegemonia que ara té en l'aplicació de l'Estatut i en el procés de reconstrucció nacional de Catalunya. I això alhora suposarà una contribució més gran de Catalunya a l'edificació de l'Estat de les autonomies i a l'avenç democràtic del conjunt dels pobles d'Espanya.

Aquest congrés també s'ha de pronunciar sobre les modificacions proposades als Estatuts, adreçades a desenvolupar la democràcia interna del PSUC segons les regles del centralisme democràtic que ordenen el funcionament intern del nostre partit. El nostre congrés confirmarà o canviarà aquestes normes, amb el benentès que aquelles que s'aproven aquí després hauran de ser vàlides per a tots i ningú no podrà creure que té dret a ignorar-les.

El Comité Central sortint ha fet tot el que ha pogut per facilitar que aquest congrés fos vertaderament democràtic. Per això vull subratllar que si, malgrat les raons que acon-

sellin la confirmació de la política actual del PSUC, en aquest congrés hi ha una majoria de delegats que volen canviar-la, ho podrè fer d'una manera neta i democràtica. De la mateixa forma, aquest congrés podrà canviar, si ho creu convenient, la direcció del partit i escollir els companys que estiguin més compenetrats amb la política que s'hi decideixi. Al meu entendre això no hauria de comportar que fossin deixats de banda els companys que es quedin en minoria o que manifestin el seu desacord sobre uns aspectes o uns altres de la nostra política. El PSUC no arribarà a ser un vertader partit de masses si no practica una política d'integració, tal com ha defensat i preconitzat el Comitè Central sortint. Tanmateix, la presidència, la secretaria general i la majoria del Comitè Central i del Comitè Executiu han de correspondre's amb la política que aprovi el congrés, perquè només d'aquesta forma es podrà aplicar eficaçment aquesta política.

Abans de declarar oberta aquesta sessió vull expressar la nostra alegria pel fet de trobar-se entre nosaltres una delegació del PCE, encapçalada pel company Ignacio Gallego, diputat per Còrdova, vice-president del Congrés de Diputats i membre del Comitè Executiu del PCE, que assumeix la representació de Santiago Carrillo, que actualment és de viatge per l'estranger.

La delegació del PCE està formada per Armando López Salinas, membre també del Comitè Executiu del PCE, pels companys Roberto Lertxundi, José Galán i Angel Guerreiro, que són alhora dirigents del PCE i secretaris generals del PC d'Euskadi, del PC del País Valencià i del PC de Galícia, respectivament.

El nombre i la qualitat dels components de la delegació del PCE demostra una vegada més la identificació i la companyonia existents des de sempre entre els nostres dos partits. Des de la seva fundació el PSUC ha crecut i s'ha desenvolupat com el partit dels comunistes de Catalunya, com un partit que, tot i ser independent, a la pràctica forma un tot amb el PCE, tal com correspon a partits comunistes que actuen en un mateix Estat —instrument de poder d'una mateixa oligarquia— i en un mateix procés revolucionari. Estic segur que interpreto el sentiment del congrés i del conjunt dels militants del PSUC quan dic a la delegació del PCE que som i serem fidels als nostres orígens i als nostres principis, que mantindrem i farem més gran la germanor existent entre els nostres partits i entre els diferents pobles d'Espanya fins al triomf del socialisme i del comunisme.

També amb alegria saludem la delegació fraternal de la Lliga dels Comunistes d'Eslovènia, integrada pels companys Alojz Briski, membre de la presidència del Comitè Central de la Lliga dels Comunistes d'Eslovènia i suplent del secretariat del Comitè Central, i Geza Bacic, membre del Comitè Central de la Lliga dels Comunistes d'Eslovènia; i la delegació de l'organització regional del Piemont del PCI, formada per Renzo Gianotti, secretari de la federació de Torí, membre de la secretaria regional i membre del Comitè Central, i Sergio Clerico, responsable de la comissió agrària i membre de la secretaria regional.

Com ja sabeu, el PSUC fa temps que va encetar amb aquestes organitzacions de Iugoslàvia i d'Itàlia un agermanament que mantenim activament per mitjà de molts intercanvis i de formes diverses de col.laboració, que ens proposem de continuar desenvolupant en el futur com una forma concreta de contribuir a la lluita per la pau a Europa, per la construcció d'una Europa dels pobles i pel triomf del socialisme arreu del món.

Aquest agermanament del PSUC amb les organitzacions comunistes del Piemont i d'Eslovènia forma part de les relacions generals que, conjuntament amb el PCE, mantenim amb els partits comunistes i obrers i els moviments d'alliberament de tot el món —sobre la base del respecte a la independència de cada partit i de la no ingerència en els assumptes interns dels altres— amb la finalitat de coordinar i desenvolupar la lluita per la pau i el desarmament, per la dissolució simultània dels blocs militars i la retirada de totes les tropes estacionades als països estrangers, contra l'imperialisme i el neocolonialisme, pel manteniment de relacions de col.laboració i d'ajuda mútua entre tots els països del món i per l'establiment d'un ordre econòmic internacional nou.

Per mitjà dels companys del Piemont i d'Eslovènia enviem una salutació internacionalista als comunistes de tots els països, a les forces socialistes, sindicalistes i cristianes progressistes, a tots els qui combaten per la pau, la llibertat i el socialisme arreu del món.

Finalment, voldria manifestar la nostra solidaritat més profunda als representants dels comunistes de Xile i l'Uruguai que viuen a Catalunya un exili llarg i dur com a conseqüència de la repressió que impera en aquells països. Celebrem de grat els progressos en la lluita i en la unitat antidictatorials que es constaten a Xile i també a l'Uruguai i felicitem els nostres companys uruguaians pel triomf del no en el recent referèndum convocat per la dictadura uruguaiana amb l'objectiu de perllongar la seva existència.

Entenem que els companys xilens i uruguaians representen aquí tots els exiliats polítics que resideixen a Catalunya i els comunistes i altres revolucionaris que als països de l'Amèrica Llatina —El Salvador, Guatemala, Nicaragua, etc.— estan combatent per posar fi als règims dictatorials, per posar fi a la dominació imperialista dels Estats Units al continent americà, per la democràcia i pel socialisme.

Els comunistes de Catalunya no oblidarem mai la solidaritat que durant la guerra civil i la llarga clandestinitat que vingué després vam rebre dels comunistes d'arreu del món i en concret dels comunistes xilens i uruguaians, i farem tot el que puguem per impulsar unitàriament l'ajuda del poble català i de tots els pobles d'Espanya a la seva justa causa.

Igualment donem la benvinguda a aquest congrés a tots els qui han acceptat d'acompanyar-nos en les nostres tasques, i especialment als treballadors dels mitjans de comunicació, als quals agraïm sincerament la seva col.laboació.

Queda obert el V Congrés del PSUC.

Gregori López Raimundo

ALOJZ BRISKI

Companyes i companys, amics estimats;

Permeteu-me, en primer lloc, fervos arribar la salutació del Comitè Central de la Lliga de Comunistes d'Eslovènia i, en el seu nom i en el de tots els comunistes d'Eslovènia, desitjar-vos molts èxits en el vostre responsable treball.

La presència de la nostra delegació al vostre congrés reflecteix les bones relacions i la fruitosa col.laboració existent entre la Lliga de Comunistes de Iugoslàvia i el Partit Comunista d'Espanya. Pel que fa a la nostra col.laboració amb el Partit Socialista Unificat de Catalunya, us puc dir que a la Lliga de Comunistes d'Eslovènia prestem molta atenció al desenvolupament d'aquestes relacions i també als contactes entre les forces i organitzacions democràtiques d'ambdós països. Els comunistes d'Eslovènia seguim, amb molt d'interès, la vostra lluita per l'autonomia de Catalunya, per la democratització de les estructures polítiques i econòmiques i pels drets socials del poble treballador del vostre país. Respecte d'això, ens adonem que no es tracta solament de simpaties mútues, de tradicions que han sorgit d'una lluita comuna contra el feixisme en el passat, sinó també del nostre convenciment que lluitar pel progrés i l'enfortiment de les relacions democràtiques en un país és, també, lluitar pel progrés i la democràcia arreu del món.

Permeteu-me ara, estimats companys, fer referència a la situació al nostre país. La classe treballadora i els pobles de Iugoslàvia amb la Lliga de Comunistes com a força polítco-ideològica conductora, guiats durant més de quaranta anys pel company Tito, han aconseguit molts d'èxits en el desenvolupament social i material de Iugoslàvia, i en la construcció del sistema d'autogestió socialista. El pensament i el treball de Tito, que constitueixen les bases de la nova Iugoslàvia federativa, autogestionària i no alineada, continuen desenvolupant-se i reafermant-se en la política diària de la Lliga de Comunistes i també en les seves visions sobre el desenvolupament futur de l'estat i del món.

De moment ens trobem embrancats en l'execució de l'anomenada estabilització de la nostra economia que ens menarà cap a l'enfortiment, no tan sols de les condicions econòmiques del treballador o del ciutadà en general, sinó també vers una influència nova, més gran i més directa, dels treballadors sobre tota l'estructura social en conjunt. Maldem per aconseguir un desenvolupament màxim de les forces creadores de les nostres masses treballadores: que sense necessitat d'intermediaris decideixin el màxim de qüestions sobre el desenvolupament polític, econòmic i social de la nostra societat i alhora, també, sobre la condició específica de tots els individus en aquesta societat. El sistema de delegacions que representa la base de la nostra democràcia política i el marc de formulació i adopció de decisions per part del poble treballador de casa nostra es desenvolupa i es perfecciona, sense parar, en tots els seus nivells, des de la comunitat local fins a l'Assemblea iugoslava.

La lliga de Comunistes d'Eslovènia i la Lliga de Comunistes de Iugoslàvia sempre han estat obertes a les experiències d'altres moviments progressistes, obrers, comunistes, socialistes, moviments d'alliberament nacionals i altres moviments democràtics i hi mantenen una col.laboració àmplia i fruitosa. Aquesta col.laboració, com tota la política internacional de Iugoslàvia, es basa en els principis d'igualtat, de no interferència en els assumptes interiors d'altres països i en el respecte a la tradició i l'especificitat de cada moviment, partit o nació. Basant-nos en això mateix, tenim una col.laboració fruitosa amb el PSUC, amb el PCE i amb altres forces democràtiques del vostre país.

Companys i companyes, voldria també dedicar algunes paraules a la situació internacional que ens preocupa seriosament, ja que ens trobem al davant de molts problemes essencials de les relacions internacionals contemporànies, que encara no estan resolts, i també davant de crisis en potència. Actualment les relacions internacionals es caracteritzen per la utilització de la força, les intervencions militars, les guerres locals, les pressions, les interferències en els assumptes interns de països sobirans, especialment dels no alineats. La situació dels països en vies de desenvolupament empitjora i, a més a més, les perspectives de canvi són molt petites. La cursa d'armaments i de desenvolupament de la tecnologia militar ha entrat en una fase nova, i no tan sols amenacen la pau del món sinó que, a més, exigeixen molts recursos que esdevenen imprescindibles per al desenvolupament del món. Aquesta cursa també s'ha estès als països en vies de desenvolupament, els quals es veuen obligats a armar-se per motius de seguretat, i això els suposa un gran pes addicional. S'agreugen els problemes d'energia i matèries primeres per als quals de moment no s'han previst possibles solucions. Això vol dir que s'amplia la base material de les tendències negatives en les relacions internacionals, cosa que pot causar nous conflictes.

Per tot això estem convençuts que la lluita per la democratització de les relacions econòmiques i polítiques internacionals és un deure que tenen tots els partits i moviments progressistes i democràtics del món.

La Lliga de Comunistes de Iugoslàvia considera que per superar la crisi de distensió i la seva extensió a totes les àrees del món i en tots els camps de les relacions internacionals, per al desarmament i el desenvolupament, cal l'esforç de totes les forces polítiques. Sobretot cal lluitar pel reconeixement del dret bàsic dels pobles a decidir ells i nomes ells el seu destí. Per aconseguir la realització d'aquests principis en les relacions internacionals també hi està compromès el moviment dels països no alineats, que hi juga un important paper com a garantia d'una pau vertadera. Aquest moviment és un factor independent en la lluita per l'eliminació de les fonts d'inseguretat internacional i per la superació de la divisió de països en blocs. Juga un paper important en la lluita contra l'imperialisme, el neocolonialisme, l'hegemonia i totes les formes de dominació, i malda per una major justícia i igualtat en les relacions polítiques i econòmiques internacionals. Aquests són els principis bàsics dels no alineats, ratificats a les darreres conferències de Colombo i l'Havana. Aquests principis hauran de ser confirmats a la propera conferència de ministres d'afers exteriors dels països no alineats que s'ha de celebrar a Nova Delhi. A més, aquesta conferència haurà d'assegurar l'afirmació dels principis bàsics del moviment en les relacions polítiques i econòmiques actuals a nivell internacional i en la solució dels conflictes entre països. Aquests són els principis bàsics de l'actuació iugoslava a nivell internacional en tots els camps. També en aquest sentit es va orientar l'activitat iugoslava a la Conferència sobre la Seguretat i Cooperació Europea a Madrid. Considerem que la pau a Europa és el factor de més importància per a la preservació de la pau al món, i per això en el futur hem de comprometre'ns, d'una manera enèrgica i conseqüent, per la continuació del procés de distensió a Europa i per la coexistència pacífica dels països europeus sobre la base dels principis de la conferència d'Hèlsinki. Aquestes determinacions han de ser un factor constant en la vida política europea.

Finalment, estimats companyes i companys, a tots vosaltres que participeu en aquest Congrés, i també a tots els comunistes i al poble treballador de Catalunya i d'Espanya, us expressem els nostres desitjos d'èxit en el vostre treball i en la lluita per l'afirmació i l'enfortiment de la democràcia, del socialisme i de la pau.

RENZO GIANOTTI

Companys i companyes:

Us porto la salutació dels comunistes del Piemont a tots vosaltres, companys del PSUC. Les notres relacions d'amistat o col.laboració vénen de lluny, des del període de la dictadura. Són relacions fortes i sinceres que esperem que continuïn.

Des del punt de vista social i econòmic, Catalunya i el Piemont tenen molts punts en comú, molts lligams. Encara que a nosaltres ens falta el mar..., però, en canvi, tenim muntanyes més altes.

La situació italiana és difícil. La inflació és superior al 20% i el nombre d'aturats augmenta; una part fonamental de l'aparell industrial té dificultats, les diferències entre nord i sud del país encara creixen. La crisi posa en dubte moltes certeses. El neoliberalisme, el «laissez faire», que avui és moda amb Reagan i la Thatcher, en realitat no poden donar una resposta seriosa i a llarg termini.

Els escàndols econòmics que involucren el partit de govern i els alts funcionaris de l'Estat, la tràgica incapacitat del govern per intervenir amb prestesa per ajudar els pobles colpits pel terratrèmol, han demostrat dramàticament fins a quin punt de degradació ha arribat l'Estat dirigit per la democràcia cristiana. Per això hem dit: cal posar fi al sistema de poder demòcrata-cristià; hem d'enviar aquest partit a l'oposició; proposem un govern del qual formin part, juntament amb el PCI, altres partits d'esquerra, laics i els homes honestos del país.

Aquesta posició ha suscitat sorpreses i reaccions polèmiques. Ens han preguntat: ¿aixi, doncs, s'ha acabat el compromís històric? La nostra resposta és: no. Estem convençuts que el sanejament i el progrés no es poden garantir a Itàlia per mitjà d'un sol partit. Confirmem la nostra estratègia d'unitat de les forces d'esquerra i populars, en tota la seva amplitud. Canvia el nostre parer sobre la democràcia cristiana d'avui i sobre les solucions de govern que considerem necessàries; i canvia perquè ens basem en les nostres experiències i els nostres errors d'aquests anys. Entre el 1976 i el 1978 vàrem donar suport a governs demòcrata-cristians amb la intenció de fer cara a la crisi econòmica, al terrorisme i de canviar la mateixa democràcia cristiana. L'experiència ens ha demostrat que la democràcia cristiana, sota la pressió de diverses forces anticomunistes, no ha millorat, sinó que, ben al contrari, ha intentat deteriorar la nostra relació amb les masses populars. El 1978 vam passar a l'oposició i afirmàvem que no mantindríem mai més cap govern del qual no forméssim part. Però l'agreujament de la crisi del país, la incapacitat i la corrupció de la democràcia cristiana ens han empès a afirmar que cal donar vida a un govern d'alternativa democràtica.

Considerem important un canvi de govern a Itàlia, fins i tot des del punt de vista de la situació internacional, que necessita un gran moviment de solidaritat amb els pobles que lluiten per les llibertats, un moviment de la pau, el desarmament i la superació dels blocs.

Entre d'altres coses, l'ingrés d'Espanya, de Portugal i de Grècia a la Comunitat Econòmica Europea —fet al qual nosaltres donem ple suport— ens ha de permetre d'augmentar el pes dels països de l'Europa mediterrània amb els seus partits comunistes i els seus moviments obrers.

Estem mirant Polònia amb preocupació i amb esperança. Amb preocupació perquè veiem les dificultats d'aquell poble, fruit d'una política equivocada del Partit Obrer Unificat Polonès i del mateix Estat polonès; i perquè veiem, alhora, els moviments contradictoris que es manifesten al país. Esperança perquè estem convençuts que un gran moviment de treballadors i d'un poble, com és aquest, pot fer avançar de veritat la causa de la llibertat, i nosaltres desitgem que també sigui la causa del socialisme. És veritat que depèn molt de la capacitat de renovar-se i actuar que tinguin els companys polonesos. Hi confiem.

Malament aniria si la resposta hagués de venir a través de les armes. Això seria una tragèdia per al poble polonès, per la pau a Europa i al món i per la mateixa idea del socialisme.

La idea de societat socialista per la qual estem lluitant va íntimament lligada a la idea de llibertat: alliberar-se de les necessitats, alliberar-se de l'explotació. Al costat d'això es troba la llibertat d'expressió, de reunió, d'associació i de vaga. És d'aquesta forma que es poden conquerir noves forces revolucionàries i es pot aïllar i derrotar l'imperialisme.

L'eurocomunisme no és pas per a nosaltres, comunistes italians, una versió de províncies de la revolució proletària. És l'intent de donar resposta a les ànsies de canvi de les dones i dels homes dels països de capitalisme madur i també l'intent d'enfrontar-se amb els problemes del «socialisme real». I això no comporta l'adaptació reformista de l'ordre existent. No. Això reclama lluites, grans lluites de masses.

Per acabar, companyes i companys, voldria dir-vos alguna cosa sobre el Piemont. A les eleccions regionals i municipals de la primavera s'han confirmat les juntes d'esquerra tant a la regió com a l'ajuntament de Torí. Som la força principal del govern del Piemont perquè hem demostrat que sabem afrontar els problemes dels ciutadans. No puc dir-vos que ens faltin dificultats. Vosaltres ja sabeu que durant els mesos de setembre i octubre s'ha desenvolupat una gran batalla proletària a la FIAT: trenta-cinc dies de lluita. S'han impedit els acomiadaments, però 23.000 treballadors estaran durant mesos fora de la fàbrica i entre aquests hi ha milers de comunistes. Això ha provocat un afebliment de les organitzacions de classe a la fàbrica. I la patronal, com les forces de dretes, busquen aprofitar-se d'aquesta situació.

Som inflexibles. Treballem per reanimar les forces; també per corregir plantejaments equivocats dels sindicats. Durant la lluita de la FIAT els treballadors van penjar a les reixes de la fàbrica un gran retrat de Carles Marx. Els periòdics italians varen dir: és la resposta dels treballadors de la FIAT a la verge negra dels obrers de Gdansk. No era veritat. Hi havien posat Carles Marx perquè aquest va escriure: «treballadors de tots els països, uniu-vos.»

És amb aquest missatge d'unitat que saludem el V Congrés del PSUC, el company Gregori, el company Antoni i us saludem a tots vosaltres, comunistes de Catalunya.

Renzo Gianotti

IGNACIO GALLEGO

Estimats companys,

La delegació que tinc l'honra de presidir porta al vostre congrés, al Vè congrés del Partit Socialista Unificat de Catalunya, el partit dels comunistes catalans, una salutació entranyable del Partit Comunista d'Espanya, salutació que fem extensiva a la vostra classe treballadora, a tots els treballadors i a tot el poble de Catalunya.

Ens satisfà profundament d'assistir a aquest congrés destinat a donar resposta als interrogants que avui es posen els treballadors, a presentar propostes de solucions als gravíssims problemes econòmics, socials i polítics amb els quals s'enfronta el poble català, problemes que en alguns casos són peculiars i en molts d'altres són idèntics o similars a aquells que es plantegen a tot Espanya. La crisi, amb la seva seqüela d'atur creixent i de moltes altres calamitats, assota els treballadors i tots els altres sectors populars i resulta cada dia més evident que una sortida progressista de la crisi exigeix un canvi de govern, exigeix de fer front a la política reaccionària que la UCD està imposant al país en benefici exclusiu de l'oligarquia, de les multinacionals i de l'imperialisme. Si llegiu els diaris semblaria que aquí tots, començant per aquells que hem vingut convidats al vostre congrés, estem pensant en la manera de devorar-nos uns els altres. ¡Que perdin la il.lusió! Estem pensant a derrotar la UCD i els nostres adversaris!

Companys, en la lluita contra aquesta política el vostre congrés tindrà, ja està tenint, una gran importància per la vostra influència, pel vostre arrelament a la realitat nacional de Catalunya i perquè, com molt bé ha dit l'Antoni Gutiérrez quan ha presentat tot un pla d'alternatives a la situació de Catalunya, esteu inspirats en la solidaritat amb tots els pobles i feu bé de no lluitar per una Catalunya menys pobra en una Espanya pobra, sinó per una Espanya més progressiva, més pròspera, més justa per a tots els pobles, no tan sols al de Catalunya, sinó també per al d'Andalusia i per a tot el nostre país. La vostra aspiració connecta amb tots els sentiments que s'expressen arreu del nostre país. Es parla molt dels quaranta anys per explicar totes les dificultats amb què ens trobem. I efectivament, l'herència ha estat pesada. Per cert, que molts dels governants que es refereixen a aquesta herència s'obliden freqüentment de la participació que tingueren en la gestació d'aquest desastre per al país. Però no és tan sols l'herència dels quaranta anys; hi ha una política que no correspon als interessos del país, la política que segueix la UCD, una política reaccionària que la UCD ve imposant al país en solitari o amb uns aliats o amb uns altres, trobats conjunturalment a cada moment.

I on és la força capaç de fer canviar les coses? La resposta a aquesta pregunta no es troba pas solament als ensenyants dels nostres clàssics, al marxisme revolucionari. La resposta la tenim en l'experiència quotidiana, en la realitat que veiem i que palpem per tot arreu. La força capaç de canviar les coses rau en les masses; com molt bé s'ha dit aquí, amb les masses es pot fer tot o gairebé tot; sense les masses no es pot fer res o gairebé res.

Al centre de les nostres preocupacions ha d'haver-hi sempre la d'augmentar la seva participació (de les masses), combatre el desencant, la desil.lusió i la pèrdua de perspectives. Aquests estats d'ànim tenen la seva explicació i fins i tot la seva justificació, però evidentment també estan alimentats per una propaganda sistemàtica adreçada a presentar la democràcia com la causant dels mals que colpegen els treballadors i els nostres pobles. Es vol fer creure a milions d'espanyols, i en part hem de reconèixer que tenen èxit, que totes les penes que afecten els treballadors són el resultat de la democràcia i nosaltres, comunistes, diem: no, la causa de les penalitats dels treballadors no prové de la democràcia sinó de la insuficiència de la democràcia, en el fet que aquesta democràcia s'ha de desenvolupar, s'ha de dur endavant, a tots els terrenys de la vida social, econòmica i política. No ens faran, i els comunistes en primer lloc estem embrancats en això, girar l'esquena a un règim o, més exactament, a unes llibertats que tants de sacrificis ens ha costat de conquerir. Com si a Espanya no sabéssin què vol dir de viure sense democràcia. Sense democràcia ens seria més difícil defensar les reivindicacions immediates, lluitar pel millorament de les condicions de vida del poble. Però encara hi ha més coses: sense la democràcia és inconcebible la marxa vers el socialisme que nosaltres propugnem, és inconcebible la revolució de la majoria.

Jo no vull ficar-me en debats per tal que no diguin que he vingut aquí amb no sé quina estranya missió. El congrés del Partit Socialista Unificat de Catalunya és sobirà i jo no sóc tan pessimista com alguns d'aquests periodistes que demostren tant d'interès pels vostres debats durant aquests dies. Jo tinc molta confiança en la vostra lucidesa, en la vostra intel.ligència per resoldre els problemes. Però, tornant a allò que us deia, és evident que la línia estratègica que nosaltres hem traçat, la línia per conquerir la majoria per avançar cap al socialisme, no tan sols és possible sinó que és l'única en les condicions del nostre país. Qualsevol altra cosa ens duria a l'aventura, a una política d'élite, a esperar el miracle, els esdeveniments que poguessin elevar els treballadors a la direcció del país no se sap com. Guanyar la majoria, aquesta és la tasca dels comunistes, de totes les forces que de veritat volen avançar cap al socialisme.

I això, efectivament, no és pas un invent, però és una cosa que el nostre partit ha maldat per posar al dia, és una cosa que va penetrant a la consciència dels militants comunistes, i per suposat no pas sense dificultats; és una cosa que fins i tot estem duent a la consciència de moltíssima gent que en altres moments no hauria entès com es pot arribar al socialisme si no és a través de la guerra o per altres mètodes violents. Estem avançant en el camí de la comprensió i en el camí pel qual les masses prenen consciència que, per avançar, cal la seva participació.

Naturalment això pressuposa el fet de ser conseqüents amb una cosa que ha estat el fil conductor de tota la nostra política ; amb la política d'unitat que sempre hem mantingut els comunistes, amb alts i baixos, certament amb errors, certament amb defectes, però que sempre fou una preocupació nostra. Cal aquesta política d'unitat amb socialistes, amb forces progressistes, amb cristians partidaris del socialisme, amb tots els sectors que de veritat estiguin disposats a fer un pas endavant en el desenvolupament de la democràcia i també, naturalment, amb tots els qui estiguin disposats a avançar cap al socialisme. És necessària la unitat per avui, i ho és per a tota la nostra concepció de via democràtica vers el socialisme i ho serà també per a la construcció d'una societat socialista pluralista. El socialisme en llibertat, la societat socialista pluralista, té evidentment, ensopega evidentment, amb moltes incomprensions i n'hi ha que, tot fent referència a allò que existeix, donen fins i tot per impossible la realització d'aquest projecte. Però ¿què hagués passat amb totes les revolucions anteriors si haguessin mirat enrera per prendre'n exemple? O no els tenien o els que hi havien no els servien. Si som capaços d'aconseguir la unitat cada dia i cada hora, per a les reivindicacions immediates i per a reivindicacions cada cop més audaces, ¿per què no hem de ser capaços de mantenir i consolidar aquesta unitat per construir un nou model de societat, una societat socialista?

Companys, la història dels nostres partits és la història d'un mateix combat per la llibertat, per la democràcia i pel socialisme per a tots els pobles d'Espanya. Junts vam combatre del 36 al 39, junts vam comba-

tre durant la llarga nit de la dictadura. Aquesta història comuna continua avui i continuarà demà perquè, tot i ser dos partits independents, ens inspirem en els mateixos principis revolucionaris; junts elaborem la política comunista general espanyola, tenim els mateixos mètodes d'organització i lluitem units en un mateix procés de transformació de la societat. Aquests lligams entranyables s'afirmen avui en un projecte polític comú per tal de consolidar aquesta democràcia espanyola, que encara balbeja, assegurar l'Estat de les autonomies, avançar cap a un socialisme que garanteixi aquest pluralisme i la sobirania popular.

Companys, quan ens projectem cap a l'esdevenidor, no renunciem pas al nostre passat. Fa seixanta anys que es va fundar el Partit Comunista d'Espanya. Venim, com digué un dia Dolores Ibarruri, del tronc vell del PSOE i de la tradició de lluita llibertària característica del nostre país. Estem arrelats a tots els moviments de lluita i de progrés, des de les Germanies, els «Irmandiños» i Comuners, fins als liberals que al segle XIX van intentar d'obrir una via de progrés a Espanya. Vam néixer trencant amb la II Internacional, a l'escalfor de les flamarades de la Revolució d'Octubre. Llevat del partit de Lenin, tots els altres van capitular davant la seva pròpia burgesia. El nostre partit dirigit per José Díaz, de la mateixa forma que el Partit Socialista Unificat de Catalunya, va impulsar la unitat de la classe obrera, va impulsar la creació del Front Popular i es va enfrontar a la sublevació feixista. Assumim aquesta història amb esperit crític, però fermament decidits a continuar el nostre camí cap a la victòria del socialisme, cap a la victòria del comunisme. En totes les escomeses dels nostres adversaris, és fàcil d'observar sempre una pressió sistemàtica per fernos perdre els nostres signes d'identitat, per tal que deixem de ser allò que som. I nosaltres no necessitem aquestes pressions! Canviem audaçment tot el que cal canviar i critiquem sense pèls a la llengua tot allò que cal criticar! Però això no significa pas que donem satisfacció a la burgesia, perquè hem estat comunistes, som comunistes i sempre estarem al servei de la classe obrera, al servei dels treballadors, al servei de tots els pobles d'Espanya.

Avui, quan s'aixequen veus posant en entredit el nostre democratisme, no sobra recordar que tant el PCE, des de la seva fundació, ja fa seixanta anys, com posteriorment el PSUC, han lluitat sense descans per la llibertat i la democràcia. Nosaltres no volem pas negar a ningú els seus mèrits democràtics, però ningú legítimament no pot negar-nos, als comunistes, el mèrit d'haver figurat a la primera fila dels qui combateren per la llibertat i per la democràcia, amb presons i exilis, amb moltes vides hem pagat aquesta lluita.

Sí, companys. Nosaltres som, no de paraula sinó de convicció, revolucionaris. Volem acabar amb el capitalisme, amb l'explotació de l'home per l'home, amb la misèria i l'atur, amb les diferències entre uns pobles i uns altres. Perquè volem aquest canvi profund a la nostra societat, no tan sols a Espanya sinó al món sencer, aquest és el motiu pel qual declarem la nostra voluntat de defensar les institucions democràtiques entre les quals figuren les institucions autonòmiques del poble de Catalunya i les de les altres nacionalitats i regions espanyoles.

Companys, al vostre congrés se sent parlar amb passió de la nostra lluita per la pau, de la nostra lluita contra la cursa d'armaments, de la nostra lluita contra l'imperialisme. I és lògic que aquest gran tema sigui present en un congrés amb les responsabilitats que té el vostre, perquè efectivament els perills per la pau no són imaginaris, perquè la cursa d'armaments és una realitat i perquè l'imperialisme, evidentment no renuncia pas a les seves ànsies de dominació. És tan clar que no hi renuncia que a tot arreu on pot, clava la seva urpa i reprimeix l'expressió de la voluntat dels pobles. A molts llocs s'han vist les seves agressions i això moltes vegades porta a desenfocar la situació que avui tenim al món. Aquesta situació, repeteixo, és molt perillosa per a la pau, però el món en què vivim avui no és tan sols el món que vam conèixer molts de nosaltres en la nostra joventut. És veritat que actualment existeixen perills contra la pau i jo no ficaria al mateix sac a tot el món, però evidentment el fet d'estar per la dissolució dels blocs militars, criticar les intervencions d'uns països en uns altres, lluitar per la distensió, no significa pas de negar la simpatia i la solidaritat a cap poble i menys encara als pobles que han emprès el camí del socialisme. Liquidar els blocs, buscar la distensió, contenir la cursa d'armaments i nosaltres en concret, fer front a un perill molt immediat: el perill que la UCD surti amb la seva i ens empenyi a entrar a l'OTAN. Hem de dir que en aquest tema la UCD està actuant paulatinament, ben descaradament, contra la voluntat de la immensa majoria dels espanyols i contra allò que tot el poble tenia dret a esperar, una vegada establertes unes institucions democràtiques al nostre país. Diem NO a l'OTAN, diem NO a la política de la UCD subordinada a l'imperialista americà i els podem advertir, els advertim: «senyors, no juguin d'aquesta manera amb els interessos del poble; vostès, senyors governants, es creuen moltes vegades que tot els és permès i a cops han arribat a fer-se la il.lusió que el poble espanyol, les masses espanyoles, no tenen força de reacció per aturar-los; jo els dic: mirin Andalusia! allà els vam parar a vostès allà els vam imposar una via que vostès no havien acceptat!».

Ignacio Gallego

Companys, la lliçó del poble andalús, lliçó difícil però que ensenya profundament a tots, hauria de servir al govern de la UCD per veure com es pot descompondre un partit i com aquells que es creuen els amos i senyors d'un país poden quedar reduïts a la impotència enfront del moviment de masses, enfront de la unitat d'un poble. Això es va veure a l'autonomia andalusa i això es pot veure en d'altres temes, com el de l'OTAN, que interessen vivament, profundament la immensa majoria dels espanyols.

Companys, tinc la convicció, com crec que la tenim tots, que els nostres adversaris volen trencar la moral dels comunistes i, sobretot, que ens volen enfrontar uns amb els altres. Quina atenció que es dedica al vostre congrés! Quina atenció que es dedica avui a tot allò que s'esdevé al PCE! Es diria que ens tenen oblidats totalment i que només cal que fem alguna cosa nova per tal que de seguida es belluguin dient: «ja hi som, ara els podem enfrontar uns amb els altres». Senyors; no ens han criticat vostès sempre el fet que no tinguéssim diferències, que actuàvem com a éssers mecànics, que només calia que un digués una cosa i tots feien el mateix? Per què els sorprèn tant, ara, que hi hagi diferències, que hi hagi discussions? Aquestes discussions i aquestes diferències són un element natural d'un partit que va endavant, i als comunistes no ens fan por. Tenim confiança en la nostra capacitat per enfrontar-les i resoldre-les. I pel que fa a la unitat dels comunistes d'arreu d'Espanya, no es preocupin; és clar que hi ha diferències, és clar que hi ha contradiccions naturals en un període com el que viu Espanya, però els comunistes del nostre país sabrem estar units i sa-

brem fer front a les nostres obligacions comunes.

Companys i amics, voldria acabar amb una salutació al vostre congrés, que és també expressió d'un fet amb el qual se sent i es veu que tots estem profundament identificats. Es tracta dels nostres principis de solidaritat internacional dels treballadors. Es tracta de la nostra preocupació per allò que s'esdevé a tot el món, es tracta de no oblidar que al costat dels nostres deures diaris, o més exactament, de les nostres tasques immediates, hi ha el deure fonamental dels comunistes de sentir-nos solidaris amb tots els qui lluiten per la llibertat, per la independència nacional, pel socialisme i pel comunisme. Aquesta lluita ha tingut *grans èxits i n'hi ha que dediquen* íntegrament les seves energies a subratllar l'única cosa que hi ha, que veuen, de criticable en allò que hem fet els comunistes. Els comunistes, durant la nostra història, hem comès molts errors, però mai no hem abandonat el camp de batalla, sempre hem continuat endavant. Nosaltres no neguem les fites aconseguides pel moviment revolucionari mundial i quan avui, en aquest titllament sistemàtic que s'està fent aquests dies els diaris ens pengen una etiqueta a cadascú —i jo he vist que a mi també me n'han posada una— he dit: «Aneu molt errats! Avui m'ha tocat la de prosoviètic. Això s'assembla molt a l'acusació terrible que es va fer als comunistes durant quaranta anys!» I vull dir des d'aquí: els comunistes espanyols som això, comunistes espanyols, responsables de tot allò que siguem capaços de fer al nostre país; però si vostès creuen que pel fet de posar-nos etiquetes ens atemoriran, els dic que s'equivoquen. Critiquem la Unió Soviètica, critiquem la Xina, critiquem Polònia, critiquem qui calgui però som solidaris amb tot allò que s'ha fet en matèria de socialisme, que no és pas poc, i que és un element important per a la defensa de la pau al món.

Companys, per acabar voldria dirvos que tinc el convenciment, i crec que els meus companys de delegació també, que aquest sí que és un congrés transparent. Aquest sí que és un congrés que es pot veure des de tots els racons d'Espanya i no tan sols d'Espanya! Que mirin aquí aquells que tinguin un mínim d'objectivitat i veuran un col.lectiu de treballadors, d'obrers, de camperols, de dones, de joves, de professionals i d'intel.lectuals! I de tot aquest col.lectiu només en surt una idea central: lluitar per la felicitat del poble de Catalunya, lluitar per la solidaritat amb tots els pobles d'Espanya, defensar idees justes, igualitàries, idees al servei de l'home! Aquest és el congrés del PSUC, tal com el veig. Espero que observin la realitat i que la diguin als diaris, de la mateixa forma que diuen coses que no són tan reals.●

CRÍTICA CULTURAL I POLÍTICA
PAÍS VALENCIÀ PRIMAVERA-ESTIU

4 1981 200 PTES.

POLÍTICA I SOCIETAT

AUTONOMIA I NACIONALISME EN LA CRISI DE LA DEMOCRÀCIA
GUSTAU MUÑOZ

MARXISME I PAÏSOS CATALANS
CARLES DOLÇ

QUAN UN MARXISTA ABANDONA MARX
VALENTINO GERRATANA

L'ECONOMIA SUBMERGIDA: DESENVOLUPAMENT O EXPLOTACIÓ?
J.J. LOPEZ – L. ALBENTOSA

CULTURA

LA LITERATURA EN CATALÀ AL PAÍS VALENCIÀ

LA NARRATIVA, ENTRE L'AUTOFAGIA I LA PASSIÓ DE CONTAR
JOAN OLEZA
¿UN TEATRE PER A LA SOCIETAT VALENCIANA?
JOSEP LL. SIRERA
LA POESIA VALENCIANA ACTUAL
MARC GRANELL

D' AHIR I D'AVUI

XILOGRAFIA VALENCIANA
RICARD BLASCO

LLIBRES

AGNES HELLER, CARLOS FRANQUI, MARIO ONAINDIA, EDGAR MORIN, SÈRIE GRÀFICA G. GILI (GUSTAU MUÑOZ, ANNA SANCHEZ, RAFAEL SOLBES)

DOCUMENTS

PARAULES D'ALFONS CUCO A LA II ASSEMBLEA D'INTEL.LECTUALS, ARTISTES I PROFESSIONALS DEL PAÍS VALENCIÀ

AUTONOMIA, QÜESTIÓ NACIONAL I APROFUNDIMENT DE LA DEMOCRÀCIA (TESI ALTERNATIVA PELII CONGRÉS DEL PCPV).
ERNEST GARCIA

nazim hikmet

Missió del poeta genuí: retornar, al poble, la seva capacitat expressiva. Si la llengua turca, sotmesa a múltiples influències, havia esdevingut un mecanisme expressiu garratibat, elitista, l'aportació de Nazim Hikmet (Istanbul, 1902-Moscou, 1963), fill de periodista i de pintora, perseguit i empresonat, va molt més enllà de la seva especial significació política. Perquè, un cop més!, el poeta va ser capaç de trencar una inèrcia, falsament culta, de llengua per a minories d'expressió tòpica i fer-ne un vehicle de comunicació quotidiana.

Autor de llibres de poesia importantíssims —**825 línies** (1928), **Ivan 3** (1929), **La Gioconda** (1929, **Telegrames turcs** (1956), **Dur ofici l'exili** (1958, **Obres completes** (1968)— l'any 1938 fou empresonat i condemnat a vint anys de presó. Soliman Salom, prologuista, traductor i antòleg de la versió castellana publicada per Alberto Corazón, el qualifica com a «poeta pur, sincer, honrat, conseqüent». Símbol dels poetes combatius, fidels a una realitat injusta contra la qual esmercen la paraula com a arma de denúncia —com el mateix traductor al català d'aquests tres poemes, extrets del llibre **Dur ofici l'exili**, en Joaquim Horta— a l'obra de Nazim Hikmet, llegida a través dels vels de les traduccions, ens sorprèn la capacitat trasbalsadora del vocabulari quotidià i el sentiment comunitari de la paraula quan respon a una fidelitat veritablement humana: «La meva força:/ és que no estic sol en aquest món immens./ El món i els seus homes no són cap secret per al meu cor,/ cap enigma per a la meva ciència.»

Alhora, però, cal no enganyar-se: Nazim Hikmet és un poeta d'una solidíssima formació: coneix a fons el francès i el rus, rep influències de Nerval, Maiakovski i Esenin, connecta amb el futurisme rus. Dels 61 anys que va viure, trenta (30!) va passar-los entre presons i exilis. Com totes les veus amb dring de denúncia, va saber què vol dir que els mateixos compatriotes el menystinguessin pel fet d'haver fugit (al cap de 18 anys de presó) a Moscou. Acusat... d'haver recuperat el turc per a la literatura universal.

ANGINA DE PIT

La meitat del meu cor està aquí, doctor,
però l'altra meitat és a la Xina,
amb l'exèrcit que baixa cap al riu Groc.
Cada matí,
cada matí a trenc d'alba,
el meu cor és afusellat a Grècia.
I quan la son rendeix els presos,
quan s'allunyen de la infermeria els últims passos,
el meu cor se'n va, doctor, se'n va cap a una vella casa de fusta, a Istambul.
A més, doctor, fa més de deu anys
que no tinc res a les mans
per a oferir als meus germans;
només una poma,
una poma vermella: el meu cor.
Per totes aquestes coses, doctor,
i no per culpa de l'arterioesclerosi,
ni de la nicotina, ni de la presó,
tinc aquesta angina de pit.
Des del meu llit
contemplo la nit darrera els barrots.
I malgrat tots aquests murs
que m'aixafen el pit,
el meu cor batega amb l'estrella més remota. (1948)

CINQUENA CARTA A TARANTA-BABU

Veure
oir
escoltar
pensar
i parlar.

cór-
rer.

Eh! TARANTA-BABU
eh...!
Que vell és viure,
mare meva,
que bonic és viure...

Pensa en mi
Quan els meus braços enllacen
els teus amples costats
que pariren tres infants.

Pensa
en la veu càlida
nua
de l'aigua
que degota sobre la pedra negra...

Pensa
en el color, la carn, el nom
de la fruita que abelleixes.

Pensa com assaboreixen els ulls
el sol porpra,
l'herba verda
i la llum de la lluna
que creix
com una immensa
flor blava...

Pensa TARANTA-BABU!
L'ànima del fill de l'home,
el seu cervell,
el seu braç;
després de treure'ls i arrencar-los de les entranyes de la terra,
ha animat a déus d'acer amb ulls de foc
els quals d'un cop de puny la poden abatre.
El magraner que dóna un fruït
en podria donar mil.

I el món és tan gran
tan bell,
i són tan immenses les vores del mar
que de nit tots nosaltres
ajeguts els uns al costat dels altres
sobre la sorra daurada
podem escoltar la cançó
de les aigües estrellades...

Que bell és viure
Taranta-Babu
que bell és viure...
Considerant la vida com un llibre magistral,
com si s'escoltés un cant d'amor,
estranyant-se com un nen.

VIURE...

Viure:
un a un
i tots junts
com si teixissim una tela de seda.
Com si cantéssim
amb una sola veu
un himne alegre.

VIURE...

VIURE...
Quina cosa més estranya,
quina història més estranya, Taranta-Babu,
que avui
aquesta cosa increïblement bella,
incontablement alegre
sigui tan difícil,
tan estreta,
tan sagnant
tan repugnant...

(1949)

DES DE LES QUATRE PRESONS

Estic extraordinàriament content d'haver vingut al món,
estimo la seva terra, la seva llum, la seva lluita i el seu pa.
Malgrat saber fins al centímetre la mida de la seva circumferència
i de saber que no és res més que una joguina al costat del sol
el món és increïblement immens per a mi.
Hauria desitjat
recórrer el món, veure els peixos, les fruites, els astres que no he vist
i, això no obstant,
només en els llibres i els mapes he viatjat per Europa.
Ni tan sols he rebut una carta
amb el segell matat a l'Asia.
Tant jo com el botiguer del meu barri
som totalment desconeguts a Amèrica.
Però què importa:
Des de la Xina a Espanya, des del Cap de Bona Esperança a Alaska,
on cada milla marina, a cada quilòmetre tinc amics i enemics.
Amics que no ens hem saludat ni tan sols una vegada
això no obstant, podríem morir pel mateix pa, la mateixa llibertat
la mateixa nostàlgia.
I enemics assedegats de la meva sang
com jo assedegat de la seva

La meva força:
és que no estic sol en aquest món immens.
El món i els seus homes no són cap secret per al meu cor,
cap enigma per a la meva ciència.

(1948)

Francesc Vallverdú

COM ENTÉN UCD L'AUTONOMIA

Malgrat que els portaveus oficials han declarat, repetidament, que el govern no es proposa de retallar les autonomies, a l'hora de la veritat no ho demostren. Fins i tot si deixem de banda una maniobra tan poc clarificadora com és l'informe del professor García Enterría, hi ha dues propostes legislatives —«per les seves obres els coneixereu»— que fan témer el pitjor per a les Comunitats Autònomes, especialment per a Catalunya: ens referim als famosos projectes de Llei d'Harmonització i de Llei de Bases de l'Administració Local, amb què la UCD amenaça les nounades autonomies, víctimes *d'un furor uterí del fènix centralista.*

Per no allargar-nos massa, ens limitarem a presentar com tracten aquests dos projectes el tema de la llengua, *en el qual els seus redactors* demostren no haver entès o no haver-se llegit l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. En síntesi, els criteris governamentals són: **a)** l'administració de l'Estat —ni tan sols la resident a Catalunya— no té cap obligació d'usar el català; **b)** l'administració de la Comunitat Autònoma —territorial, local, etc.— té obligació d'usar el castellà en totes les disposicions (lleis, decrets, reglaments, bans, etc.) i en les actes de reunions dels òrgans col.legiats (ajuntaments, diputacions, etc.), al costat del català; **c)** la Comunitat Autònoma, a tots els seus nivells, usarà preceptivament el castellà en les seves comunicacions amb l'administració de l'Estat, fins i tot la radicada a Catalunya; **d)** la Comunitat Autònoma s'adreçarà preceptivament *en castellà a qualsevol altre* organisme o corporació de la resta d'Espanya, sense excepció (és a dir, sense tenir en compte si a l'altre territori el català és també llengua oficial).

No cal ser gaire versat en lleis per comprendre que si aquests criteris prosperessin s'incorreria en una vulneració de l'Estatut, el qual declara el català com a llengua pròpia de Catalunya i el seu caràcter oficial, a més d'assenyalar l'objectiu de la igualtat jurídica d'ambdós idiomes. Davant aquest atemptat flagrant contra la normalització lingüística —en la qual el Parlament de Catalunya està en aquests moments treballant—, cal adoptar una actitud ferma de rebuig i dedicar tots els esforços perquè aquests projectes de llei no prosperin o, en tot cas, siguin substancialment modificats. I si no fos així, no hi hauria més remei que plantejar davant el Tribunal Constitucional el recurs pertinent *perquè sigui reconegut el caràcter* de llei jeràrquicament superior que té l'Estatut.

Molts comentaristes polítics opinen *que hi ha una veritable ofensiva* antiautonòmica dirigida pel govern. Qui gosa contradir-los quan el govern no s'esmerça a negar-ho amb els fets?●

UN AVIÓ DAMUNT DELS VIDRES
i altres narracions d'intriga

LA BELADA

Els premis de TREBALL

Un avió damunt dels vidres, *de Jaume Melendres, i* **La Belada,** *de Ramon Ferrerons, foren les obres guanyadores del I premi TREBALL de narrativa. Les dues obres han estat editades per Plaza & Janés i podran adquirir-se a les llibreries a partir del proper dia 16, en què estaran a la venda, així com a la Festa de Treball.*

D'altra banda, al número extraordinari de TREBALL sortirà un fragment d'un conte del llibre de Melendres, així com un capítol de **La Belada.**

nous
horitzons

ptes. 125